

**Venerabilis Bedæ Presbyteri Anglo-Saxonis, Doctoris
Ecclesiæ Vere Illuminati Opera Theologica, Moralia,
Historica, Philosophica, Mathematica & Rhetorica,
quotquot hucusque haberi potuerunt omnia**

In Vetus Et Novum Testamentum, Salvberrimis In Moysis Pentatevchvm,
Tobiam & Iobum, Libros Regum, Davidis Pasalmos, Parabolas Salomonis &
Cantica, Prophetas &c. explanationibus & Quæstionibus enodata:
Moralibus doctrinis & expositionibus in quatuor Evangelistarum Evangelia
illustrata: facundissimis ...

Sive Homiliæ In Dominicas Anni, Et Festa Sanctorum

Beda <Heiliger>

Coloniæ Agrippinæ, 1688

Scintillæ, sive Loci communes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72051](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72051)

fericordia, non habebat unde conquereretur, quia vidit famulum duplicato honore reuersum, stolam immortalitatis indutum. Veritas non inueniebat causas querelæ, quia pater fuerat inventus verax. Jam omnes famulus pœnas exolverat, iustitia similiter jam nihil conquirebatur, quia in transgressore fuerat iustitia: & sic, qui perierat, reinventus est. Videns igitur Pax forores suas concordantes, reuersa est, & eas pacificavit. Ecce *Misericordia & Veritas obriaverunt sibi*: iustitia & pax osculate sunt. Sic igitur per mediatorem hominum & angelorum pacificatus & reconciliatus est homo, & ad ovile Dei ovis centesima redacta est: ad quod ovile nos perducatur Iesus Christus, cui est honor & gloria in omne ævum, Amen.

IN DIE PALMARUM.

Cum appropinquasset Iesus Ierosolimam, & venisset Bethphage, ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos &c. In transitu articulo suæ passionis Christus venit Ierosolimam, propter Adam, qui descendit ad Ierosolimam in Jericho, & incidit in latrones: qui plagis impostis semivivus relictus, spoliatus à gratuitis, vulneratus in naturalibus, id est, à virtutibus animæ: & vulneratus in naturalibus, id est, in mente & ratione. Adam nos vendidit per gulam, sed non potuit reparare nos. Propter Adam ergo Samaritanus, id est, Christus venit Ierosolimam, volens reparare nos. Terrenum, quod ceciderat de manu ejus. Iste est ille, qui seipsum coxit in clibano passionis: panis vivus effectus, panis est Angelorum. Hodie Christus Ierosolimam per aureas portas intravit, & occurrerunt ei pueri Hebræorum. Alii ramos jactabant in viam, alii vestimenta. Similiter fideles hodie debent venire in Ierosolimam per aureas portas, & debent ramos portare, & vestimenta projicere in viam. Per aureas portas intrant, qui corporeos sensus, ne pro licitis carpant illicita, gladio circumcisionis castigant. Circumcidendi sunt oculi, ne videant vanitatem: circumcidenda sunt manus, ne operentur manus, quo Deus vel proximus offendatur, & sic de cæteris membris. Ipsa caro circumcidenda est, quæ militat adversus animam. Ramos debent fideles portare, id est, bona opera: quia per bona opera prævenit misericordia iudicium. Opera misericordiarum sunt, vestire nudos, colligere hospites, errantes revocare, visitare infirmos, consolari senes, coadunare parvulos, sepelire mortuos, quod invenitur in Tobia: ut testatur illud Evangelii: *Venite benedicti patris mei, &c.* Debetis, charissimi, vestimenta in viam projicere, id est, carnem mortificare: quia, qui seminat in carne, de carne metet corruptionem: qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Debetis subtrahere ventri, & dare pauperibus: sic jejunium vestrum erit ordinatum. Si hæc feceritis hodie, estis Ierosolymis: sed ut in peccato perseveretis, estis in Jericho. Sed ut perveniatis in Ierosolimam, exoremus Dominum, quæ construitur ex vivis lapidibus: quod ille nobis concedat, qui vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Variorum sermonum venerabilis Bedæ Presbyteri finis.

BEDÆ PRESBYTERI
SCINTILLÆ, SIVE LOCI
COMMUNES.

CAPUT I.

DE CHARITATE.

CHRISTUS.

MAIOREM hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amico suo. Ioan. 13

PETRUS.

Ante omnia mutua in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Pet. 4
Rom. 13
Prov. 10

PAULUS.

Charitas patiens est, benigna est, & reliqua. 1. Cor. 13
Charitate fraternitatis invicem diligemur. Rom. 12

JOANNES.

In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. 1. Ioan. 3
Deus Charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1. Ioan. 4

SALOMON.

Oidium suscitavit rixas, & universa delicta operit charitas. Prov. 10

AUGUSTINUS.

Si per viam vere charitatis volumus currere, ad æternam patriam feliciter possumus pervenire.

Sine charitate enim omnia quæcumque facimus, nihil prodest facere.

Vacuum & inane expendimus studium, si non habemus charitatem, quæ Deus est.

Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.

Tunc enim homo perfectus est, quando charitate plenus est.

Sine amore charitatis, quamvis quisque recte credat, ad beatitudinem pervenire nequaquam potest.

Tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia & martyrium sine illa nihil esse credantur.

Tanta est charitatis virtus, quæ se desit, frustra à habentibus caret: si ad sit, recte habentur omnia.

Ille autem tenet quod pater, & illum nihil latet in divinis modis, qui charitatem tenet in sermonibus.

Sect animi charitatem dulci ac salubri cibo, sine qua dives pauper est, & in qua pauper dives.

Qui claudunt oculos suos contra charitatem, obdormiscunt in concupiscentiis & in delectatione carnis.

Extende charitatem per totum orbem, si vis Christum amare: quia membra Christi per orbem jacent.

Quomodo enim corpus tuum sine spiritu, hoc est, sine anima si fuerit, mortuum: ita & anima tua sine spiritu sancto, id est, sine charitate, mortua deputabitur.

Non enim habitant in unum, nisi in quibus fuerit perfecta charitas Christi.

Nam in quibus non est perfecta charitas, cum in unum sunt, odiosi sunt, molesti sunt, turbulenti sunt, anxietate sua turbant ceteros.

AMBROSIVS.

Sicut sine via nullus venit, quod tendit, ita sine charitate, que dicitur est via, non ambulare possunt homines, sed errare.

Eos autem, quos ad tolerantiam peccatorum sortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla voluptas mala blandè corrumpit.

GREGORIUS.

Vna quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligatur, qui adversatur, & ille, qui bona impendit.

Amandi enim sunt proximi, & impendenda charitas est omnibus & propinquis, & extraneis.

Nec tamen pro eadem charitate à Dei amore stectendum.

Sicut enim multi arboris ex una radice procedunt, sic cetera virtutes ex una charitate generantur.

Nec habet aliquid ramus viriditatis boni operis, qui non permanet in radice charitatis.

Ille verò charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.

Pro inimico nihil postulat, qui ex charitate pro eo non orat.

Lex quippe Christi est charitas unitatis. Nihil hominis est operatio, si non habemus charitatem, qua in his omnibus mandatis Dei artem atq; principatum tenet.

Charitas est dilectio Dei & proximi in toto corde, & in tota mente: ut quae unq; volumus ut faciant nobis homines bona, ita & nos faciamus illis.

Nec est enim lex & propheta.

Habenti namq; dabitur, & abundabit: quia quisque, qui charitatem habet, etiam dona percipit alia.

Quisquis charitatem non habet, etiam dona, quae percipisse videbatur, amittit.

Necesse est ut erga charitatis vinculum vigilemus.

Tanto namq; amplius peccati rubigo confunditur, quanto cor peccatoris magno igne crematur.

Tunc enim mirabiliter ad altum charitas surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer inclinat: & quum benigne descendit ad infima, valenter re. urrit ad summa.

Virtus ergo vera orationis est celsitudo charitatis.

Lata quippe est charitas, quae inimicorum dilectione capitur.

Fraterna mala charitas longanimiter portat.

Charitas autem vera est, & amicum diligit in Deum, & inimicum diligere propter Deum.

Quisquis charitatem non habet, omne bonum amittit, quod habet.

Vires, quae imperitia denegat, charitas ministrat.

Plerumque charitas, quibusdam occupationibus prepedita, & integra flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere.

Quia sol, cum nube tegitur, non videtur in terra, & tamen ardet in caelo: sic esse occupata charitas solet, & intus vim sui ardoris exurit, & foris flammam sui operis non ostendit.

HIERONYMUS.

Terrarum longitudo non separat, quoscumque amor iungit.

ISIDORUS.

Quamvis nonnulli fide atque operibus sanctis videantur esse participes, tamen, quia privantur charitate fraternali dilectionis, nullum habent incrementum virtutis.

Nullum premium charitate pensatur.

Charitas enim virtutum omnium obrinet principatum.

Tenenda cum sanctis vivis unitas charitatis: & quanto se unusquisque subtrahit mundo, tanto necesse est, ut se associet bonorum consortio.

Charitas in dilectione Dei & proximi consistit.

Servat autem in se dilectionem Dei, qui à charitate non deviatur proximi.

Qui à fraternali societate se cernitur, à divina charitatis participatione privatur.

A regno autem Dei se separant, qui semetipsos à charitate dissociant.

Perfecta charitas est dilectio Dei & proximi.

Omnis enim bonitas ex charitate & humilitate procedit.

CYPRIANUS.

Ad diffensionis malo continere suam linguam debes, qui novit & diligit vinculum charitatis.

BASILIIUS.

Qui charitate plenus est, tranquillo animo & serenissimo vultu procedit.

Vir autem odio plenus ambulat iracundus.

CESARIUS.

Veram autem charitatem & veram obedientiam retinentes nihil de nostris meritis praesumamus: sed de Dei virtute confidamus.

Talia enim sunt sine charitate jejunia, qualis sine oleo lucerna.

Nihil nobis prodest, quod nos continuis vigiliis laboribusque conficimus: si intra nos charitatem non habemus.

Quia nihil prodest, quod affligis corpus tuum, quando nihil proficit in corde tuo.

Si charitas vera & humilitas non adfuerint, de solo habitu religionis praesumere & confidere non debemus.

EFFREM.

Charitas columna & firmamentum in anima sancta est.

CAPUT II.

DE PATIENTIA.

CHRISTUS.

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabamur.

In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Matth. 5
Luc. 21

PETRUS.

Hac est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitiam patienter iniuste.

Quae enim gratia est, si peccantes & colaphizati suffertis?

Sed si benefacientes patienter sustinetis, hac est gratia apud Deum.

1. Petr. 2
Ibidem.
Ibidem.

PAULUS.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probatorem, probatio verò spem.

Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

Si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.

Patientia enim vobis necessaria, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem.

Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.

Rom. 5.
Ibidem.
Rom. 12
Heb. 10
Heb. 12

JACOBUS.

Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

Beatus vir, qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se.

Iacob. 1
Ibidem.

SALOMON.

Qui patienter est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, ex altis stultitiam suam.

Melior est patienter viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

Doctrina viri per patientiam noscitur.

Patienti à lenetur Princeps, & lingua mollis confinget duritiam.

Melior est patienter arrogante.

Prov. 14
Prov. 10
Prov. 19
Prov. 25
Eccles. 7

AUGUSTINUS.

Qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in regno.

Quantum patienter est Dominus noster in sustinendis delictis nostris, tantum severus erit in discurrendis actibus nostris.

HIERONYMUS.

Si autem credentium pax Christus est, quicumque sine pace est, consequenter nec Christum habet.

Apud

Apud Christianos enim non qui patitur, sed qui facit contumeliam miser est.

Gravus est sustinere quem nolis, quam desiderare quem diligis.

Sicut ad proprias injurias patientes esse debemus, ita si aliquem viderimus contra Deum ore sacrilego blasphemantem, illi tenere non debemus patientiam, quin potius sacrilego resistere, & os blasphemum veritatis responsione damnare.

AMBROSIVS.

Ad faciem publicam patientiam fingunt, & in animo iracundie virus abscondunt.

Ad nocendum parati, cum nocendi tempus advenerit. Tribus modis virtus patientia exerceri solet.

Aliquando enim sunt que a Deo: aliquando que ab antiquo adversario: aliquando que a proximo sustinentur.

A proximo namque persecutiones, damna & contumelias. Ab antiquo adversario tentamenta, a Deo autem flagella tolerantur.

GREGORIUS.

Ad pacis donum nequam pervenire potest, qui pacem Domini discordia furare rumpit.

Patientia vera est aliena mala unanimiter perpeti, & contra eum, qui mala irrogat, nullo dolore morderi.

Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam versatis in animo servamus.

Tanto ergo quique minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens.

Igitur cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua, que jam gesta sunt, destruantur.

Patientia enim vera est, que & ipsum amat, quem portat. Non tolerare & odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris.

Cum resistere possumus ira superbientium, humiliter declinamus.

Gloriosius est injuriam taceendo fugere, quam superare respondendo.

Superius arbiter noster est pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

Quantum leta mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem.

Tantum quisque portat proximum, quantum amat: sicut enim amas, portas: si desistis amare, desistis & tolerare.

Quem minus diligimus, minus etiam toleramus.

BASILIVS.

Pacificus homo consortium Angelorum merebitur: invidus autem participes demoniorum efficietur.

Qui patienter hoc tolerat mala, in futuro gloriam merebitur. Pax enim effugit discordias invidia autem copulat eas.

Sicut pax secreta mentis illuminat, ita invidia occultat cordis occulat: homo autem pacificus securam possidet mentem. At invidus in tribulatione est semper.

Fili, si cupis patientiam habere, moneo primum te ipsum, ut ad mandata divina excites mentem tuam.

Ex abundantia letitie pacificus homo dignoscitur, & ex vultu marcido & furore pleno invidus demonstratur.

Vir benignus etiam si patitur injuriam, pro nihilo ducit. Iniquus autem etiam parvum verbum audiens a proximo contumeliam arbitratur.

Qui enim amplectitur pacem in mentis sue hospitio, mansuetudinem preparat Christo: quia Christus pax est, & in pace consuevit requiescere.

Si quis tibi intulerit mala, ne irascatur: sed dole potius pro eo, quia Deus illi irascitur.

ISIDORVS.

Non autem potest esse in pace, qui spem suam ponit in homine. Qui vira future diligenter excogitat premia, mala omnia vira presentis equanimiter portat.

Gravibus torquetur impius, mundi excogitando commoda, quam iustus tolerando adversa.

Qui enim bona mundi diligit, velit, nolit, timoris pene succumbit.

Patienter ab uno ferendum est, quod multis a ceteris tolerabile.

Pena hujus mundi brevis est: & qui affligit, & qui affligitur, mortalis est.

Malorum perversitas non te occidit, sed erudit. Habeto patientiam in adversis: & promptior esto ad suscipienda quam ad ferenda molesta.

Contumelias detrahentium patientia superat. Sagittas contumelie patientia clypeus frangit.

Contra lingue gladium patientia prebe scutum. Magna est virtus, si non ladas, a quo lesus es.

Major virtus, si etiam lesus remittas. Maxima autem virtus gloria, si, cui potuisti nocere, parcas.

CYPRIVS.

Pacificos enim & concordos Deus in domo sua habitare precepit.

Vt qui filij Dei esse cupimus, in Dei pace maneamus: & quibus spiritus unus est, unus sit animus & sensus.

Sacrificium Deo majus est pax vera & fraterna concordia. Qui pacem Christi & concordiam rumpit, adversus Christum facit, qui dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.

Pacem quippe querere debet filius pacis. Neque enim potest quis accipere dolorum & passionum coronam, nisi praeferat in dolore & passione patientiam.

Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit equanimiter aliena mala tolerare.

Quisquis lenis & miris est, Dei Patris imitator est.

IN VITIS PATRUM dicitur.

Patiens homo virultus fons est, omnibus exhibens delectabilem potum.

JOSEPHVS.

Vir enim patiens est, qui presentia non timet, & futura cogitat, & nescit trepidare, ubi est timor.

CAPUT III.

DE DILECTIONE DEI ET proximi.

CHRISTVS.

Qui diligit me, mandatum meum servabit. Si diligit me, mandata mea servare.

Si manserit in me, & verba mea in vobis manserint: quacumque volueritis petetis, & fiet vobis.

In hoc agnoscunt omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

In fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligere adentis.

Joan. 14. Ibidem.

Joan. 15.

Joan. 13.

I. Pet. 1.

PAVLVS.

Dilectio proximi malum non operatur. Plentudo ergo legis est dilectio.

Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, & in cor hominis non ascenderunt, que praeeparavit Deus his, qui diligunt illum.

Rom. 8. Ibidem.

Ephes. 3.

Rom. 8.

x. Cor. 2.

JOANNES.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est: & in tenebris ambulat, & nescit quid eat: quoniam tenebrae occaverunt oculos eius.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est.

I. Joan. 2.

Ibidem.

I. Joan. 4.

Ibidem.

Ibidem. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum.
Ibidem. Qui autem non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

JESUS SYRACH.

Prov. 17. Omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur.
Eccles. 7. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.
Eccles. 7. Dilige eum, qui fecit te, & ministros ejus non derelinquas.
Eccles. 13. Dilige Deum, & invoca eum in salute tua.
Ibidem. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi.
Ibidem. Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo simili sui sociabitur.
Eccles. 27. Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.
Ibidem. Sicut qui dimittit avem de manu sua, sic qui dereliquisti proximum tuum.
Eccles. 34. Oculi Domini in diligentes se.

AUGUSTINUS.

Vita nostra dilectio est: si vita nostra dilectio est, mors odium est.
Hominem enim vincit humana felicitate, diabolus vincit immuni dilectione.
Enutriatur in re dilectio, que sola ducit ad vitam.
Non autem carnalis, sed spiritalis inter vos debet esse dilectio.
Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis.
Nihil desiderabilius est diabolo extinctione charitatis.

HIERONYMUS.

Sanctus amor impatientiam non habet, falsus rumor cito operuntur.
Omnem hominem fratrem tuum judica esse: memento quod unus artifex condidit nos.
Amor ordinem nescit.
Facilius enim negligentia emendari potest, quam amor nasci.

AMBROSIIUS.

Proximos autem nostros tunc diligimus sicut nos, si non propter accepta beneficia vel impetrata, sed propter hoc tantummodo, quia sunt nature nostre participes.
Acquirat filium, qui fratrem acquirit amore.

GREGORIUS.

Probatio ergo dilectionis exhibitio est operis.
Qui diligit Deum, & ejus mandata custodit, in illius cor Dominus venit, & mansorem facit.
Neque enim posset quaquam diligere Deum, si eum, quem diligit, non haberet.
In proximi enim dilectione dignoscitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei.
Si nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis premia non assequuntur, qui amorem suum non spiritaliter, sed carnaliter impendunt.
Sicut autem ignis amoris mentem erigit: ita ignis malitia mentem involvit.
Amando enim Deum nostra in nobis mala persequimur.
Diligendo enim proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.
Sicut mors corpus interimit, sic amorem rerum corporalium aterna vite charitas occidit.
Vultu amoris hoc agere solet in animo, ut quae ipse semper cogitat, nullum alium credat ignorare.
Sancta enim desideria ex dilectione crescunt: si autem dilatione desistant, desideria non sunt.
Quicquid precipitur, in charitate sola pensatur.
Nec Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo.

Si quis autem quemlibet amat, & propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat.
Charitas autem vera est, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus.
Ille enim propter Deum diligit eos, quos diligit, qui etiam eos diligere scit, à quibus non diligitur.

BASILIIUS.

Vnaeque anima, quantum lata fuerit in amore proximi, tantum alta erit in cogitatione Dei.
Qui diligit fratrem, in tranquillitate est cor eius.
Fratrem vero odians tempestate circumdatus est.
Ex tota igitur mente tua dilige Deum, ut in omnibus actibus tuis placeas illi.
Deus enim non tantum vult verbis diligi, sed corde puro, & operibus justis.
Magis ergo omnibus diligamus Deum, qui & nos, & parentes nostros propriis manibus servavit: & cuncta nobis bona, quae erga nos geruntur, quotidie ejus beneficiis ascribamus.
Christus diligendus est supra parentes, quia non nobis tribuunt parentes ea, quae Christus.
Proximum tuum habeto tanquam unum ex membris tuis.
Cum nobis Deus magna beneficia praestet, nihil exigit à nobis, nisi ut diligamus eum, & templum nostrum ei servemus: ut ille semper in nobis habitet, & nos in illo permaneamus.

ISIDORUS.

Ex toto corde Christum non diligit, qui hominem odit.
Dilectio Dei mori comparatur: dicente Salomone, Valida est mors dilectio.
Sicut mors violenter separat animam à corpore, ita dilectio Dei violenter segregat hominem à mundano & carnali amore.
Diligendo proximum purgas oculum ad videndum Deum.
Qui Dei precepta continent, Deum non diligit.
Neque enim regem diligimus, si odio leges ejus habemus.
Nec poterit Deum diligere, qui noscitur in proximi dilectione errare.
Bonorum discretio est non odisse personas, sed culpas: & recta pro falsis non spernere, sed probare.
Qui imperfecti sunt in Dei amore, sapè se à virtute separare disponunt: sed pondere vitiorum aggravati rursus ad ea vitia, quae optant relinquere, revolvuntur.
Minus quam inter duos dilectio Dei esse non potest.
Multum in terra diversus est, qui carnaliter hominem mortuum plus diligit, quam oportet.
Cum rem amore concupiscimus temporalem, amittimus veram dilectionem.
Amando enim Deum nostra in nobis mala persequimur.
Diligendo autem proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

CYPRIANUS.

Deus, inquit, dilectio est: qui manet in dilectione, in Deo manet, & Deus in eo.
Cum Deo non possunt manere, qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt.

IN LIBRO CLEMENTIS dicitur,

Stultum est enim aliquid amare plus quam Deum.
Menti enim quam repleverit memoria Dei, maligno non dabitur locus.

EFFREM.

Si quis autem dilexerit Deum, illius in terra non erit mens: sed semper superiora desiderat, quae amarit.
Inde educatur, inde illuminatur, inde rescitur, tanquam de dulcissimo fonte.

CAPUT IV.

DE HUMILITATE.

CHRISTUS.

Matth. 11 Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.

Esaiæ 66 Deus per Prophetam dixit: Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperem & contritum spiritu, & trementem sermones meos.

Luc. 14 Omnis enim, qui se exalcat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

PETRUS.

1. Petr. 5 Omnes autem invicem instruere humilitatem: quia Deus superbis resistit, humilibus autem gratiam dat.

Ibidem. Humilitatem igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

JACOBUS.

Jacob. 4 Humiliamini in conspectu Dei, & exaltabit vos.

PAULUS.

Philip. 2 Estote unanimes, id ipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes.

Rom. 12. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes.

SALOMON.

Prov. 11 Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia.

Prov. 29 Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritus suscipiet gloria.

Prov. 18 Prius quam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.

Prov. 16 Melius est humiliari cum micibus, quam dividere spolia cum superbis.

JESUS SYRACH.

Eccles. 3 Quando magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.

Ibidem. Ab humilibus honoratur Deus.

Eccles. 19 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.

Eccles. 29 Est qui nequitur humilitate se, & interiora ejus plena sunt dolo.

ORIGENES.

Si humilis & quietus non fueris, non potes habere in te gratiam Spiritus sancti.

AUGUSTINUS.

Deus humilis factus est, erubescat homo fieri superbus, Semper conscientia servi Dei humilis esse debet, & tristis: scilicet ut per humilitatem non superbiat, & per utilem merorem cor ad lasciviam non dissolvat.

Ulla namq; ascendit laudem Dei & verba oris ejus, cuius cervicem inclinat humilitas, & non erigit superbia.

HIERONYMUS.

Ad summam virtutum non potentia, sed humilitate venitur.

GREGORIUS.

Cor quippe carnale, dum hujus vitæ querit gloriam, humilitatem respuit.

Humilitas quantum inclinatur ad ima, tantum proficit in excelsum.

Tantum enim necesse est ut se unguisq; in humilitate deprimat, quantum, si sit electus, ignorat.

Quantum bona sua unusquisque in proximo suo percipiendo ostendat, recta non erant, si humilitate caraverim.

Qui enim humilis fueris, exaltabitur in gloria.

Magna virtus humilitatis est: qui ex desiderio loca ultima tenentes (si per humilitatem in altum non se sublevant) celestis regni purpuram in mente servant.

Via Domini ad cor dirigitur, cum veritatis sermo humiliter auditur.

In cunctis se despicit, qui in suis oculis esse humilem proficitur. Quælibet adfuit: nulla opera sunt, nisi humilitate condiantur.

Tandem ergo esse debet humilior quisque ex munere, quando se obligatorem esse conspicit in reddenda ratione.

Eam quippe, quam non invenit humilem, veritas fugit mentem.

Illic eor à sorte humilium iudex separatur, qui se hic in superbia cornibus exaltant.

Humiles donum accipiunt, quo à se corda superbientium repellunt.

BASILIUS.

Humilitate habitu vilissimus sit, gloriosus tamen est virtutibus.

Superbus autem etsi decorus videatur aspectu, tamen operibus vilis est.

ISIDORUS.

Qui enim sine humilitate congregat virtutes, quasi in ventum pulverem portat.

Cogitatio cordis nostri tanto apud Deum in imo est, quanto ab hominibus in alto.

Et humilitas cordis nostri tantum apud Deum in alto est, quantum hominibus in imo.

Humilia valde spirituum tuum, quoniam vita carnalis impie ignis & verus est.

Sine humilitate & charitate virtus qualibet in vitium deputabitur.

Summa monarchi virtus est humilitas.

Summum ejus vitium superbia.

Esto in humilitate fundatus, esto omnium novissimus & ultimus.

Humilia te, ut exalteris: minimum te fac omnibus: nulli te preponas: nullum te superbiorem repus.

Aestima omnes superiores esse te.

Quantum summus cum sis, humilitatem tene: quia si humilitatem tenueris gloriosus eris. Quantum enim humilior fueris, tantum te sequetur alitudo gloria.

Descende, ut ascendas: humiliare, ut exalteris: ne exaltatus humiliaris.

Humilitas lapsum non novit.

Humilitas lapsum nunquam passa est.

Qui enim sibi vilis est, ante Deum magnus est.

Et qui sibi displicet, Deo placet.

Esto igitur parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Domini.

Tandem enim vis pretiosior ante Deum, quando fueris despectior ante oculos tuos.

Pora quoque semper verecundiam in vultu, de recordatione delicti.

Pulvis es, & in pulvere sede.

Cinis es, & in cinere vive.

In summo honore summa tibi sit humilitas.

Non te extollat honor. Tanto majore humilitate eris perfructuosus, quanto majore dignitate magis probatus.

CÆSARIUS.

Nunquam enim vera humilitas & vera obedientia sine charitate aut erum, aut esse poterunt.

Quia sicut ignis sine calore vel splendore non est, ita & charitas sine humilitate & vera obedientia esse non potest.

IN VITIS PATRUM.

Corporalis labor dux est humilitatis.

Omnis enim labor sine humilitate vanitas est.

Humilitas nec ipsa transiit, nec alius transiit.

Humilitas est, si, quando peccaverit in te frater tuus, antequam ille peniteat, indulseris ei.

Sicut Ioannes præcursor fuit Iesu, omnes trahens ad eum: ita & humilitas præcursor est charitatis.

Qui non habet charitatem, perdit vitam.

CAPUT V.

DE INDVLGENTIA.

CHRISTUS.

Matt. 5 **S**I ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius, reconciliare fratri tuo, & tum veniens offer munus tuum.

Matt. 6 Si enim dimiseris hominibus peccata eorum, dimittet vobis & Pater vester celestis delicta vestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

PAULUS.

Ephes. 4 Cum patientia supportantes invicem, & donantes vobismet ipsis, si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut Deus donavit vobis, ita & vos.

PETRUS.

1. Petr. 3 Non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedictes: quia in hoc vocati estis, ut benedictione hereditatem possideatis.

SALOMON.

Rom. 12 Ne dicas, reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te. **Eccl. 28** Remitte proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata solventur.

AUGUSTINUS.

Vnusquisque talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem & ipse dederit proximo suo.

HIERONYMUS.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic etiam nos iis, qui in nos peccant, dimittimus.

GREGORIUS.

Ille recte sui delicti veniam postulat, qui hoc, quod prius in ipso delinquitur, relaxat. Dimittimus enim, quod debetur nobis, ut dimittatur, quod debetur tibi.

Tunc quisque, quod recte petit, adipiscitur, quum eius animus in petitione nec inimici odio suscitatur.

Fundit os pro adversario precem, sed utram cor teneat amorem.

Cum diligendo lucrum de inimicis facere possumus, etiam ipsi amici sunt, persequuntur. Nec curat antiquus hostis, ut terrena tollat à nobis, sed ut charitatem in nobis seriat.

ISIDORUS.

Non enim possunt peccata dimitti ei, qui in se peccanti debita non dimittit.

Qui fratrem suum tardius sibi conciliat, Deum sibi tardius placat.

Frustrà enim propitiare Deum querit, qui citò placari proximo negligit.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donavit, sic & nos iis, qui in nos peccant, dimittimus.

Ignoscendum est cuique, dum veniam postulat.

CESARIUS.

Qui enim in se peccanti clementer indulserit, nullum peccati vestigium in illius anima remanebit.

ANASTASIUS.

Si non dimittis injuriam, qua tibi facta est, non orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis.

Sic enim dicit: Sic mihi dimitte, sicut & ego dimisi.

IN COLLATIONIBUS.

Tantum enim remittitur nobis, quantum nos remiserimus eis, qui nobis quacunq; malignitate nocuerunt.

CYPRIANUS.

Quisquis enim illi, qui in eum peccavit, dimittit ignoscendo peccatum, sine dubio elemosinam facit.

CAPUT VI.

DE COMPVNCTIONE.

CHRISTUS.

AMen amen dico vobis, Quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. **Ioan. 16**

PAULUS.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Qui flent, tanquam non flentes sint: & qui gaudent, tanquam non gaudentes. **Rom. 12**
1. Cor. 7

JACOBUS.

Miseri estote, lugete & plorate: risus vester in luctum convertetur, & gaudium in merorem. **Iacob. 4**

SALOMON.

Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat. **Prov. 14**

AUGUSTINUS.

Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem.

Thesaurus est bona compunctio, & inenarrabile gaudium in anima hominis.

Anima hominis qua in oratione compungitur, valde illi proficit ad salutem.

HIERONYMUS.

Non minus laudandus est vir fortis in luctu, quam in bello.

AMBROSIVS.

Vox enim psalmodia cum intentione cordis agitur: per hanc omnipotenti Deo ter ad cor paratur, ut intentio mentis prophetia mysteria, vel omnium actionum gratiam infundat.

Cum per orationem compunctio insunditur, via nobis in corde, per quam ad Iesum in fine pervenitur paratur.

Irriguum quippe superius accipit anima, cum sese in lacrymis & celestis regni desiderio affigit: irriguum vero inferius accipit anima, cum inferni supplicia flendo permiserit.

Revertentes nos Dominus clementer amplexitur, quia peccatorum vita ei esse indigna iam non potest, qui flentibus lavatur.

Non dubitare debemus circa finem iustificari hominem per penitentiam compunctionem. Sed quia raro id fieri solet, metuendum est ne dum ad finem discesserit, in sperata ante occipit mors, quam subveniat penitentia. Non ergo in flentibus, non in actibus, sed in Domino confidamus.

Quia ergo post baptismum inquinamus vitam, baptizemur in lacrymis conscientiam.

Inquinati post aquam salutis renascamur ex lacrymis.

BASILIUS.

Vbi autem fuerint lacrymae, spiritalis ignis accenditur, qui secreta mentis illuminat.

ISIDORUS.

Prius enim purganda lacrymis sunt vitia, quae gestimus, & tunc mundata mentis acie id, quod quarimus, contemplerur: ut dum ante flendo à nobis peccati caligo detergitur, mundatus cordis oculus liberè superna inspiciatur.

Qui veras lacrymas indefinenter fundit, & tamen peccare non desinit, hic lamentum habet, sed mundationem non habet.

Compunctio cordis est humilitas mentis, cum lacrymis oriens de recordatione peccati & timore iudicii.

illa est conversis perfectior compunctionis affectio, quae omnes à se carnalium desideriorum affectus repellit: & intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem defigit.

Geminam esse compunctionem dicimus, quae propter Deum anima cuiusque electi efficitur: id est, vel dum operum suorum mala considerat, vel dum desiderio aeternae vitae suspirat.

Quatuor sunt qualitates affectionum, quibus mens iusti salubriter tadio compungitur, hoc est, memoria praeteritorum facinorum: consideratio peregrinationis suae in huius vitae longinquitate: recordatio peccatorum futurarum, & desiderium supernae patriae, quatenus ad eam quam optat valeat pervenire.

Sunt

Sunt qui ex vera cordis compunctione sui accusatores sunt: sed tantum ad se esse peccatores assignant, ut ex fide a humilitate confessionis locum inventiant sanctitatis.

Lachryme enim penitentiae apud Deum pro baptisate reputantur.

Quapropter dilige lachrymas, & suaves tibi sint lachrymae. Delectent te semper lacus & lachrymae.

Esse tantum pronus ad lamenta, quantum fusti pronus ad culpam.

Qualis tibi fuit ad peccandum inventio, talis sit ad penitentiam devotio.

Gravia enim peccata grandia lamenta desiderant.

EFFREMUS

Beatus namque est, & ter beatus, quisquis habet compunctionem secundum Deum.

Compunctio sicut as est anima.

Compunctio illuminatio est anima.

Compunctio remissio peccatorum est.

Compunctio Spiritum sanctum perducit ad se.

Compunctio unigenitum Christum facit habitare in se.

Lachrymae apud Deum fiduciam dant semper.

Ubi lachrymae abundant, ibi cogitationes sordidas non appropinquant.

CAPUT VII. DE ORATIONE. CHRISTUS.

Matt. 21 Omnia, quaeunque petieritis, in oratione credentes accipietis.

Luc. 21 Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia, quae futurae sunt, & stare ante filium hominis.

Matt. 24 Orate autem, ne fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.

PETRUS

1. Petr. 3 Impertientes invicem honorem tanquam coheredibus gratia vitae, ut non impediantur orationes vestrae.

PAULUS

Rom. 12 Orationi instantes, orantes omni tempore in spiritu, vigilantes in omni iustitia.

JACOBUS

Iacob. 5 Orate pro invicem, ut salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti asidua.

SALOMON

Prov. 15 Longe est Dominus ab impiis, & orationes iustorum exaudiet. Melior est finis orationis, quam principium.

Eccles. 7. Ante orationem prepara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum.

Eccles. 35 Qui conservat verbum, multiplicat orationem. Deprecationem laesi exaudiet Deus.

Eccles. 34 Oratio humilium se nubes penetrabit.

Eccles. 38 Fili, in tua infirmitate ne desicias teipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te.

AUGUSTINUS

Orationibus mandamur, lectionibus instrui: utrumque bonum est si liceat: si non liceat, melius est orare, quam legere: quia in lectione cognoscimus, quid facere debemus, in oratione eadem accipimus, quae postulamus.

Neque die vaces, neque nocte: sed quum somnus de oculis tuis ceciderit, tunc sensus tuus in oratione vigilet.

Oratio munda a peccatis habet salutem.

In oratione paratus esto: ostende conscientiam cordis tui, ut ampliore gratiam consequaris.

HIERONYMUS

Sicut militem sine armis ad bellum exire non convenit, ita homini Christiano procedere quolibet sine orationibus non expedit.

Egredientes de hospitio armet oratio. Regredientibus de platea oratio occurrat.

GREGORIUS

Quanto gravioris unilcu cogitationum carnalium premitibus, tanto orationi ardentius insistere debemus.

Ad Deum qui: pe corda cum manibus terere, est orationi nostrae studium cum merito boni operis imponere.

Cuius ad precem iudex sicutur, si ad pravitatem suam peitior corrigatur.

Ille ergo in nomine Salvatoris peitit, qui illud peitit, quod ad veram salutem pertinet.

Nam si id, quod non expedit, peititur, non in nomine te su peititur.

Cum vero orationi vehementer insisterimus, stat Iesus ut lucem restituat: Quia Deus in corde figitur, lux amissa reparatur.

Qui autem terrenis actibus liber soli Deo vacare merat, pro delinquentibus proximis exoret.

Ea, quae perferuntur in nobismetipsis plenius nitimur, saepe verius orando, quam investigando penetramus.

ISIDORUS

Oratio cordis est, non labiorum: neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit.

Melius est autem cum silentio orare cordis, quam solis verbis sine intuitu mentis.

Quod si tacite cor orat, & vox fleat, quamvis homines lateat, Deum latere non potest, qui conscientia praesens est.

Pura est oratio, quam in suo tempore seculi non interveniunt cura.

Longe quippe a Deo est animus, qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus.

Tunc ergo veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus. Sed valde pauci sunt, qui tales orationes habeant: & licet in quibusdam sint, difficile est tamen ut semper sint.

Sicut orationibus regimur, ita psalmodum studio delectemur: psallendi enim utilitas tristia corda consolatur.

Tantum esse debet orantis erga Deum affectus, ut non desperet precis effectum.

Inaniter autem oramus, si spei fiduciam non habemus. Qui a precepto Dei avertemur, quod in oratione postulat, non merebitur.

Si autem id, quod precepit Deus, facimus, id quod petimus, sine dubio obinemus.

Oratio in praesentiantum vita pro remedio peccatorum effunditur, psalmodum autem decantatio perpetuae Dei laudem demonstrat, & gloriam sempiternam.

Dei servus quotiens quolibet tangitur vitio, totiens ad orationem se subdat.

Qua frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.

Tamen perseveranter intendere oportet animam nostram orando atque psallendo, quousque importunas desideriorum carnalium suggestiones, quae nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus.

Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimur.

Cum Deo assistimus, gemere & flere debemus, remissentes quam gravia sint scelera, quae commisimus, & quam dura inferni supplicia, quae timeamus.

Mens enim nostra caelestis est: & tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis aut erroribus impeditur.

Purgandus est itaque primum animus, atque a temporalium rerum cogitationibus segregandus, ut pura acies cordis ad Deum vere & simpliciter dirigatur.

Tunc impetrari divinam misericordiam credimus, quando simplici affectu assistimus, cum oramus.

Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum secularium humanis ingerit mentibus, quando orantes aspexerit.

Quiladitur, non desistat orare pro se ladentibus, alioquin iuxta Dei sententiam peccat, qui pro inimicis non orat.

Nihil proficit oratio illius, cuius adhuc dolo in mente, vel odium manet in pectore.

Cor enim cum manibus levat, qui orationem cum opere sublevar.

Quisquis

Quisquis orat, & non operatur, cor leuat, & manus non leuat. Quisquis ergo operatur, & non orat, manus leuat, & cor non leuat.

Ergo & orare necesse est, & operari. Culpabiliter ad Dominum manum erigit, qui facta sua orando iactanter prodit.

Qui enim iactanter orat laudem appetendo humanam, non solum oratio ejus non delet peccatum, sed etiam ipsa vertitur in peccatum.

Quoties orantes non cito exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus: ut hoc ipsum, quod differtur, divina repletur iustitia & culpa nostra.

Sæpe enim multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem.

Non enim conciliat Deum multiplex orantis sermo, sed purissima sinceræque orationis intentio.

Oratio frequens diaboli iacula submouet.

Oratio continua diaboli tela exuperat.

Immundos enim spiritus orationis vincit instantia, quia demonia per orationem vincuntur.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Disciplina nobis est orare pro interfecto-ribus, & pro persecutoribus nostris.

BASILIIUS.

Oratio namque grandis monitio est anime. Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur à Domino, & cuncta noxia procul subditi effugantur.

CYPRIANUS.

Bona est oratio cum jejunio, & elemosina cum iustitia. Cito orationes ad Dominum ascendunt, quas ad eum merita nostri operis imponunt.

CÆSARIUS.

Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut interdum etiam manibus aliquid possitis exercere.

ISIDORUS.

Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque valeat postulatam.

Hoc est si aut mala quisq; adibus committit, aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

IN VITIS PATRUM.

Sicut venenata animalia fortiores herba vel pigmenta expellunt, ita & cogitationes sordidas oratio cum jejunio repellit.

Quales orationes volumus invenire, tales nos ante tempus in orationem preparare debemus.

Christo enim mens conjuncta, & præcipue tempore orationis intenta, nihil malum, nihil superfluum recipit.

CAPUT VIII.

DE CONFESSIOE.

CHRISTUS.

Mat. 10. Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

PAULUS.

Rom. 10. Ore autem confessio fit, ad salutem.

JACOBUS.

Jacob. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.

SALOMON.

Prov. 28. Ibidem. Qui abscondit peccata sua, non dirigitur. Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

JOANNES.

1. Ioan. 1. Si dixerimus, Quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Ibidem. Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate.

JESUS SYRACH.

Eccles. 4. Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subicias te homini pro peccato.

Eccles. 17. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Dominum, & gloriaberis in miserationibus illius.

ORIGENES.

Si dixeris peccata tua prior, exaudit te Dominus tanquam populum suum.

AUGUSTINUS.

Confessio omnium malorum initium est omnium operum bonorum.

Qui confiteretur peccata sua, & accusat scelera sua, cum Deo facit pactum.

Ferto patrem erudientem, ne sentias iudicem punientem.

Tempus confessionis est, confiteri que fecisti, qua in verbo, qua in opere, qua in nocte, que in die.

Confitere in tempore opportuno, & in die salutis accipies celestem thesaurum.

HIERONYMUS.

Ridiculum est, debilitato & fracto toto corpore, valnera paucis monstrare.

AMBROSIUS.

Neque enim potest ei adhiberi remedium, cuius est vulnus occultum.

GREGORIUS.

Non vult Deus ulcisci malitiam, qui confiteri delicta persuadet.

Optat Deus dissolvi confidentes, ne contumaces punire cogatur. Tantumq; erit homo sarcinis peccatorum gravatus, quantum à bonis operibus fuerit alienus.

Ea, que ingratum esse hominibus solet importunitas, iudici veritatis placet.

Qui delinquentes vulnera conclusa in pectore retinent, quando amplius silentio premunt, tanto gravio-rem dolorem intrinsecus nutriunt.

Nam cum purredo, qua intrinsecus fuerit, eicitur, ad salutem dolor aperitur.

Omnis quippe peccator, dum culpam suam intra conscientiam abscondit, intrinsecus later, & in suis penetratibus occultat.

Peccatores Deus videt & sustinet: resistentes Deus tolerat, & damnat: & quodidè per Evangelium clementer vocat.

Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta, que delinquimus, relaxat.

Peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente.

Confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi qui malum, quod in nobis latebat, aperimus?

Peccator enim conversus de peccatis in solum iam iustus esse inchoat, cum coeperit accusare que fecerit.

ISIDORUS.

Qui peccata sua hominibus occultant, & per semetipsos confessi non fuerint, Deum quem testem habent, ipsum habebunt ultorem.

Ex eo unusquisque esse iustus incipit, ex quo sui accusator exiterit.

Multi autem contra semetipsos peccatores fatentur, & tamen semetipsos à peccato non subtrahunt.

Magna iam iusticia pars est, seipsum noscere hominem, quod pravus sit: ut ex eo divina virtuti subdatur humilitas, ex quo suam infirmitatem agnoscit.

Benè se iudicat iustus in hac vita, ut non iudicetur à Deo damnatione perpetua.

Tunc autem iudicium de se quisq; sumit, quando per dignam penitentiam sua prava facta condemnat.

Duplicem habere debet solum in penitentia omnis peccator, sive quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciam perpetravit.

Quod

Quod enim oportuit non gessit, & gessit quod agere non potuit. Quaedam enim iam iustitie portio est, iniquitatem suam homini non abscondere: & in semetipso de peccatis propriis erubescere.

Qui illas sibi contumelias tranquillo animo prodit, dolorem cordis aperit, & viri quod ferret in animo, facile resistit.

Vulnera enim mentis aperta, citò exultant: clausa, nimis exulcerant.

Confessio enim hominem iustificat, confessio peccati veniam donat.

Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordie.

Peccatum proditum citò curatur. Crimen autem tacendo ampliatur.

Si patet vitium, sic ex magno pusillum. Si latet vitium, sic ex minimo magnum.

Silentio culpa crescit.

BASILIIUS.

Melior enim est in malis facti pura confessio, quam in bonis operibus superba gloriatio.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Tacentibus non facile potest medela opportuni & necessari sermonis adhiberi.

Proferre debet unusquisque, in quo animus per ignorantiam languet.

CAPUT IX.

DE POENITENTIA.

CHRISTUS.

Matt. 3.4. Poenitentiam agite, appropinquat enim regnum caelorum.

PETRUS.

Actu. 2. Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum, & accipietis donum spiritus sancti.

PALLUS.

Rom. 2. Ita quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem, & corruptionem quaerunt, vitam aeternam: ita autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.

SALOMON.

Ecl. 20. Quam bonum est correptum manserere poenitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum.

Ecl. 5. Ne dixeris: Peccavi, & quid accidit mihi triste? Altissimus enim patiens est redditor.

Ibidem. De proprio peccato noli esse sine metu, neque adicias peccati super peccatum.

Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei.

Ibidem. Memento quoniam omnes in corruptione sumus.

Ecl. 12. Altissimus odio habet peccatores, & miserus est poenitentibus.

Ecl. 17. Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

Ecl. 21. Fili, peccasti, ne adicias iterum, sed de pristino deprecare, ut remittantur tibi.

Ibidem. Quasi a facie colubri suge peccata, & si accesseris ad illa, suscipient te.

ORIGENES.

Poenitentia quamvis sit exigua, non despicitur apud iudicem justum Deum.

AUGUSTINUS.

Ille verò, qui sua scelera cogitat, & statim conversus fuerit, veniam sibi erodat.

Si enim tunc vis poenitentiam agere, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Impia anima plangitur in malis, dum sperat de bonis.

Bedæ T. III. 7.

HIERONYMUS.

Vtinam tam citò convertatur peccator ad poenitentiam, quam citò Dominus prae paratus est profinitam mutare sententiam.

Non enim longitudinem temporis requirit Dominus, sed affectum sinceritatis poenitentis pensat.

Qui enim in Christo tota mente consistit, eiam si ut homo lapsus mortuus fuerit in peccato, fide sua vivet in aeternum.

Cavendum est vulnus, quod dolore curatur.

Putredo carnis ferro indiget & cauterio.

Catena, fordes & coma, non sunt diadematis signa, sed fletus & lacrymarum.

Saccus & jejunium, arma sunt poenitentiae, & remedium peccatorum: quia inani venter & habitus luctuosus Deum deprecantur.

Deus natura misericors est, & paratus ut salvet clementia, quod non potest salvari iustitia.

Nos autem vitio nostro paratam misericordiam, & ulterò se offerentem, perdimus & derelinquimus.

Dominus nec bona implet, quae sanctis promittit, si illi revertantur ad vitia: nec mala quae peccatoribus comminatur, si illi reversi fuerint ad salutem.

Homo iniquus, qui per nefas perturas divitias congregavit, si aliquando conversus evadere cupit aeterna supplicia, debet ita agere, ut multitudinem peccatorum possit exaquare ubertate virtutum.

HILARIUS.

Poenitudo enim mores mutat, & longi temporis crimina in citò oculi pereunt, si cordis nata fuerit compunctio.

GREGORIUS.

Neque enim delictis satisfacimus, si ab iniquitate non cessamus.

Qui commisit prohibita, sibi metipso abscondere debet concessa: & se reprehendat in minimis, qui meminisset deliquisse in maximis.

Satis alienus a fide est, qui ad agendum poenitentiam temporis senectutis expectat.

Metuendum est, ne dum sperat misericordiam, incidat in iudicium.

Poenitentiam qui ppe agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perperare.

Nam qui sic peccata deplorat, ut tamen alia committat, ad huc poenitentiam agere aut ignorat aut dissimulat.

Deus omnipotens laborare se detentat, cum duras hominum pravitates portat.

Si quis te de peccato fornicus correxerit, tu consistere interius quòd ille nescit.

Neque enim potest esse gratia delictorum, nisi ubi fuerit venia peccatorum.

Maius ergo de peccatore converso, quam de iusto stante gaudium fit in caelo.

Necessarium est ergo ei, qui vult se omni modo purgare a peccato, primum ipsas culpas succidere.

Internus iudex mentem potius quam verba considerat.

Nunquam peccatores ad lamentum poenitentiae redirent, si nulla essent bonorum exempla, quae eorum mentem traherent.

Omne enim peccatum grave est, quia non permittit animam ad sublimia levare.

Neque enim tunc veniam inveniet, qui modò aprum veniam tempus perdit.

Ibi iam a Deo non potest mereri quae peris, qui hic noluit audire quod iustit.

Qui tempus congrua poenitentia perdit, frustra ante regni januam cum precibus venit.

ISIDORUS.

Poenitentia agenda est, non verbo sed facto. Citò corripitur culpa, qua citò manifestatur.

Tardius autem sanatur vulnus, cui iam putrescentibus membris longo post tempore curatio adhibetur.

Nam qui consuetudinem facit peccandi, iam sepultus est.

R

Grande

Esaiā 1.

Grande scelus, grandem habet necessario satisfactionem. Quiergo cupit esse certus in morte de indulgentia, sanus peniteat, sanusque perpetrata scilicet adest.

Lavatur itaque mundus est, & praterita plangit, & flenda iterum non committit.

Lavatur & non est mundus, qui plangit quod gessit, nec desierit: & post lachrymas quas slevit, reperit.

Ei autem qui prave vivendo, penitentiam in morte agit, periculum est: sicut enim damnatio incerta est, sic & remissio dubia.

Ille penitentiam digne agit, qui reatum suum legitima satisfactione plangit: condemnando scilicet, ac deslendo quae gessit, tanto in deplorando profusus, quanto exitit in peccato proclivius.

Quamvis quisque sit peccator & impius, si ad penitentiam converteratur, consequi creditur posse veniam.

Festinare debet ad Deum penitendo unusquisque dum potest: ne, si dum non potest, voluerit omnino: cum tarde voluerit, non possit.

Amplius letatur Deus de anima desperata, & aliquando conversa, quam de ea qua nunquam exitit perdita.

Plus est enim audit coram Deo & angelis eius de eo qui a periculo liberatur, quam de eo qui nunquam novit peccati periculum.

Quanto contristat res perdita, tanto magis si fuerit inventa, letificat.

Multi superna respersi gratia, in extremis suis ad Deum revertuntur per penitentiam.

Et quaecunque mala gesserunt, quotidianis sleribus purgant: atque bonis factis mala gesta commutant, quibus iuste totum quod deliquerant, ignoscitur. Quia ipsi, quod male gesserunt, penitendo cognoscunt.

Est autem penitentia medicamentum vulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam provocatur: qua non pensatur tempore, sed profunditate sleris & lachrymarum.

Penitentia autem nomen sumpsit a pena, quia anima cruciatur, & mortificatur caro.

Qui vero penitentiam agunt, proinde capillos & barbam nutriunt, ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur.

Capilli enim pro vitiis ponuntur, sicut scriptum est: Crinibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.

Idcirco in cilicio penitentiam agimus, ut & in punitione cilicii cognoscamus vitia, quae per culpam commisimus.

Non tantum consideranda est mensura temporis, quantum doloris.

Quanta fuit in malo abrupta mentis intentio, tanta necesse est sit in dilectione devotio.

Duplex autem est penitentiae gemitus: vel dum plangimus quod male gessimus, vel dum non egimus, quod agere debueramus.

Iste autem vere penitentiam agit, qui nec penitere praterita negligit, nec adhuc penitenda committit.

Si bona est in extremis conversio, melior tamen est qua longe ante finem agit, ut ab hac vita securus transeat.

In hoc seculo penitentiam operantibus, Dei misericordia subvenit.

In futuro autem iam non operamur, sed rationem operum nostrorum ponimus.

Nullus desperare debet veniam, etiam si circa finem vitae ad penitentiam convertatur.

Si enim penitendo digna Deo acta gesserimus, severitatem eius in clementiam commutabimus.

Deus qui nos malos tolerat, non dubium est, quin conversis clementer ignoscat.

Sicut enim non oportet remissis peccati affectus, sic necesse est unumquemque suum in deslendo commemorare peccatum.

Omne peccatum per penitentiam recipit vulneris sanitatem. Nihil autem de eius quam culpam agnoscere, nec deslere.

In hac vita sicut penitentia patet libertas: post mortem vero nulla est correctionis licentia.

Penitentibus divina clementia subvenit: & per penitentiam indulgentia datur.

Vulnus iteratum tardius sanatur. Secundum verbum impendenda est medicina.

Iuxta vulnus adhibenda sunt remedia.

CÆSARIUS.

Valde dura & nimium dolenda conditio est, omni intentione, studio tempus impendere, & fructum non recipere post laborem.

Dicit enim aliquis: Cum ad senectam venero, tunc ad penitentiam medicamentum confugiam.

Quare hoc de se fragilitas humana presumat, cum unam diem vita sua in potestate non habeat?

Iniquitatem enim nostram si nos agnoscimus, Deus ignoscit. Multi enim se credebant longo tempore victuros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam possint penitentiam pervenire.

Erubescimus modo parvo tempore penitentiam agere, non & timemus sine illo termino eterna supplicia sustinere.

Qui enim pro peccatis sibi pro parit, Deus illi cito indulgentiam tribuit.

CAPUT X.

DE ABSTINENTIA.

CHRISTUS.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Matt. 5.

PAULUS.

Hic qui manducat, non manducantem non spernat. Rom. 14.

Et qui non manducat, manducantem non iudicat. Ibidem

Qui enim manducat, Domino manducat, & gratias agit Deo. Ibidem

Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. Ibidem

Omni creatura Dei bona: nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. 2. Tim. 4.

Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

SALOMON.

Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum in satiabilis. Prov. 13.

Anima saturata a calcet savorum, anima esuriens amarum pro dulci sumit. Prop. 27.

Qui abstinent est, adjiciet sibi vitam. Eccl. 37

AUGUSTINUS.

Mens ciborum inanitate lassata, perdet orationis vigorem. Nihil prodest tota die longum ducere jejunium, si post ciborum

satietaem vel iniquitatem anima obrutur. Sit ergo temperatus cibus esca, & irrigata corpora nostri terra

spinas libidinum non germinabit. Quales est caro, quae post multos dies percipit cibum, satius est anima, quae non assidue pasceatur Dei verbo.

Item dicit: Qui non potest jejunando curari, potest eleemosynam dando redimi.

Bonum est jejunare, sed melius est eleemosynam dare. Eleemosyna sufficit sine jejunio, jejunium non sufficit sine eleemosyna.

Jejunium cum eleemosyna duplex bonum est. Tale est jejunium sine eleemosyna, qualis sine oleo lucerna.

Sicut lucerna quae sine oleo accenditur, fumigare potest, lumen habere non potest: ita jejunium sine eleemosyna, carnem quidem cruciat, sed charitas lumine animam non illustrat.

HIERONYMUS.

Jejunia moderata debent esse, ne nimis debilitent stomachum: quia modicus & temperatus cibus carni & anime utilis est.

Pinguis venter non gignit tenuem sensum. Plenus venter facile de jejunio dispartat.

Melius est stomachum dolere, quam mentem. Tantum tibi jejunium impone, quantum ferre potes: multoque melius est quotidie parum, quam raro satis sumere.

Pluvia illa optima est, quae non superflua descendit in terram.

Subitumque

Subitusque & nimis imber, in praeceptis arva subvertit.
In ipsis etiam leguminibus instantia quaque & gravia declinanda sunt.

Nihil tam scias conferre Christianis adolescentibus, ut esum olerum.

Ardoque corporum frigidioribus epulis temperandus est.

Nonnulli vitam pudicam appetentes in medio itinere corrumpunt, dum solam abstinentiam carnis servant, & leguminibus onerant stomachum.

Nihil sic inflammat, & irritat membra genitalia, quam indigestus cibus, & uetusque convulsus.

Parcus cibus semper ventri esurienti triduanus jejuniis praefertur.

Sensus officium exhibens Deo vigeat semper, & tenuis sit.

AMBROSIVS.

Jejunia, vigiliae, elemosinae & cetera hujusmodi augere bonum nostrum debent, non velare peccatum.

Ille abstiniens vir credendus est, qui virtutum omnium liber effectus est.

Neque enim reputanda est abstinentia, ubi fuerit ventris satietas subsequuta.

Membra sua quae sunt supra terram mortificat, quando insolens corpus jejuniorum continuatione castigat.

Nihil contra abstinentiam faciunt, qui vinum non ebrietate, sed tantum pro salute corporis percipiunt: nec hoc eis offert voluptas, sed permittit infirmitas.

Abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi opera ei bona jungantur.

GREGORIUS.

Plus enim est, verbi pabulo victuram in perpetuo mentem reficere, quam ventrem mortuam carnis terreno pane satiare.

Cibo corpus pascitur, pio opere spiritus nutritur.

Abstinentes & arrogantes per abstinentiam quidem corpus affligunt, sed per desiderium vane gloriae vivunt.

Cum mens de praecepto charitatis tenditur, restat procul dubio, ut per abstinentiam caro materetur.

Non enim Deo, sed sibi quisque jejunat, si ea quae ad tempus ventri suaverant, non inopibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.

Admonendi sunt abstinentes, ut noverint, quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quae sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiuntur.

ISIDORUS.

Qui a cibis abstinent, & pravè agunt, demones imitantur.

Illi autem a cibis bene abstinent, qui à malis actibus, vel à mundani ambitione jejunant.

Esus enim libido crescit, jejunio luxuria superatur.

Hoc est perfectum & rationale jejunium, quando noster homo jejunat exterior, interior orat.

Per jejunium etiam occulta ministeriorum revelantur, & divini sacramenti arcana panduntur.

Jejunia fortia tela sunt adversus tentamenta demoniorum.

Cito enim per abstinentiam adversarii devincuntur.

Immundi enim spiritus ibi magis insunt, ubi plus viderint escam & potum.

Caro autem tunc Deum sinit, quando per jejunium abstinet & reficit.

Abstinentia vivificat moderata, & occidit superflua: vivificat animam, corpus necat.

Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus curiosi, qui ex orationis studio sancti apparent, non abstinentie voto ac esus carnium se sustentant. Hi potius execrandi sunt, quia Dei creaturam usibus humanis concessam rejiciunt.

Spernitur enim jejunium, quod in vespertum repletionem ciborum reficitur.

Spernitur jejunium, quod in vespertum delicias compensatur.

Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam vespere sibi delicias praeparat.

Corporis debilitas nimia, vires animae frangit, mentisque inge-

nium facit marcescere, nec valet quicquam boni per imbecillitatem perficere.

Quicquid cum modo & temperamento fit, salutare est.

Quicquid autem nimis & ultra modum est, perniciosum fit, studiumque suum in contrarium vertit.

Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non urit.

Sicut omnes cupiditates carnales abstinentia refecantur, ita omnes animae virtutes edacitate vitio destruantur.

Neque enim quisquam potest virtutem perfectionis attingere, nisi prius ventris edomaverit ingluviem.

BASILIVS.

Non bene possumus vigilare, cum da pibus fuerit venter onustus.

Vigiliis stude copulare jejunia, ut cunctis virtutibus florere possis.

Sicut equis frena sunt imponenda, ita corda nostra jejunii sunt frenanda.

Esca enim plurime non solum corda nostra, sed etiam corpus & animam ledunt.

Nihil prodest ventrem ab esca refecere, & animam obruere passim omnibus.

Talem te exhibe sibi, ut cum volueris jejunare, & cum te à cibis abstines, & linguam tuam ab illicitis cogitationibus.

Corpus exercitamus jejunio, & mentem purgemus à vitio.

Ad vigilandum autem multum jejunium prodest.

Sicut enim miles plurimo onere praegravatur, & impeditur ad bellum, ita & impeditur monachus ad vigilas, cum escarum largitate servescit.

Saepe enim per ciborum aviditatem franguntur stomachi vires, necnon abundantiam sanguinis, & cholerae plurimas aegritudines escarum largitate patimur.

CÆSARIUS.

Quid prodest, si carnem nostram jejunio & vigiliis affligamus, & mentem nostram non emendemus, aut quae interiora sunt, non curemus.

DE COLLATIONIBVS.

Tantum cibum unusquisque comedat, quantum sustentatio corporis, non quantum desiderium carnis exposcit.

Quoniam in cibis utitur, quanto magis ventrem corrumpunt, tanto amplius sensum obtundunt.

IN VITIS PATRUM.

Quemadmodum enim flamma comburit sylvam, sic visiones malas extinguit esuries.

Qui continet ventrem suum, minuet vitia.

Nam qui vincitur ab esca, augmentat vitia.

Incrementum ignis sylvae, & incrementum ventris esca multa.

Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantia autem escarum nutriunt desideria multa.

Flamma minuitur deficiente sylvae, & escarum indigentia mitescere facit desideria mala.

Desiderium escae genuit inobedientiam, & gustus suavis expulit de paradiso.

Multa esca delictant gulas, nutriunt autem vermem fornicationis.

Vacuis venter in orationibus vigilare facit.

Nam qui repletus est, somnum inserit gravissimum.

Sicut enim flammam ignis in paleas curientem retinere est impossibile, sic & libidinis impetum ardentem, ventre satiato, retinere est impossibile.

Vapor thymamatis replet aërem, & abstinentis oratio adorat Deum. Mensura competens, replet vas; venter verò disruptus non dicitur, sufficit.

Pastiones & vitia corporis nostri, si fame jejuniorum, ac vigiliarum labore marcerentur, tunc adversariorum nostrorum demoniorum humiliatur virtus.

CAPUT XI.

DE DERELINQUENDO SECVLO.

CHRISTUS.

Mat. 19. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam eternam possidebit.

PAULUS.

Rom. 12. Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

I. Cor. 7. Qui vivunt hoc mundo, tanquam non utantur.

JACOBUS.

Iacob. 4. Quicumque ergo voluerit esse amicus huius seculi, inimicus Dei constituetur.

SALOMON.

Eccl. 12. Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

AUGUSTINUS.

Sunt quidam qui facilius omnia sua pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint.

HIERONYMUS.

Multi percepta veritatis via, capti seculi voluptatibus, de medio itinere revertuntur.

Facilius seculum quam voluptas contemnitur.

Multi divitias relinquentes, vitia non relinquunt.

Malum est quod in eo studio servimus, quo quæstia quærimus.

Plus quisque cuius opera facit, ejus filius appellatur.

Christum sequi cupiens, si habes in potestate, rem tuam vende: non habes, à magno onere liberatus es.

Totum Deo dedit, qui seipsum obrulit.

Facile contemnit vitia, qui se semper cogitat moriturum.

Qui vult esse perfectus, multitudines hominum, officia & salutaciones, & convivia quasi catena fugiat voluptatum.

Vitam quod renunciamus seculo, voluptas sit, non necessitas.

Nudum Christum, nudam crucem Christi, nudus sequere.

Dominus magis querit animas credentium, quam opes.

AMBROSIIUS.

Qui vult Deum possidere, renunciet mundo, ut sit illi Deus beata possessio.

Is non renunciat mundo, quem terrena possessionis delectat ambitio.

Dum sua quisque non relinquit, mundo, cuius bona retinet, servit.

GREGORIUS.

Qui celestis vite dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfecte cognoverit, ea quæ in terra amaverat, libenter cuncta relinquit.

Quisquis igitur jam æternam vitam cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescunt.

Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo preparat dominum mentis.

Electi enim sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non recedant.

Qui autem quod plene potest agere, agit plene, quod Deus promittit, accipiet.

Multi relinquitis, si desideris renunciatis. Exteriora etenim nostra Domino, quamlibet parva, sufficiunt.

Cor namque, & non substantiam pensat: nec perpendit quantum in eis sacrificio, sed & quando offeratur.

Regnum Dei tantum valet, quantum habes.

Quos Deus dicit converti, tolerat, non convertos durius damnat.

Negoria, quæ ad peccatum implicat, ad hoc necesse est, ut per conversionem amicus recurrat.

Laboriosum non est homini relinquere sua: sed valde laboriosum est relinquere semetipsum.

Minus quippe est abnegare quod habet: alde enim multum est abnegare quod est.

Nihil prodest nobis abrenunciatio corporis sine abrenunciatio ne mentis.

Sunt nonnulli qui despectu carnis desiderii, cuncta relinquere pertrahant: sed cum cecidisse & alios post boni operis iniuria conspiciunt, hoc ipsum sacere quod deliberaverunt, pertrimescunt.

BASILIUS.

Nulli studeas placere in vita tua, nisi soli Deo.

Sicut enim qui militat regi terreno, omnibus iussis ejus obediunt, sic & qui militat regi caelesti, debent custodire præcepta caelestia.

Miles terrenus contra hostem visibilem pergit ad bellum.

Tecum vero hostis invisibilis quotidie dimicando non desinit.

ISIDORUS.

Necesse est omni converso ut post timorem consurgere ad charitatem Dei debeat quasi filius, nec semper sub timore jaceat, quasi servus.

Primordia conversum, blandis revocanda sunt modis, ne si ab asperitate incipiunt, exterriti ad priores lapsus decurrant.

Qui conversum sine lenitate erudit, exasperare potius quam corrigere novit.

Ille enim perfectus est, qui huic seculo corde & corpore perfectus est.

Multi enim post conversionem etiam nolentes motum libidinis sustinent, quod tamen ad damnationem non tolerant, sed ad probationem.

Vile est Dei servo post conversionem tentari, quatenus à torpore negligentis, sollicitantibus virtus, ad virtutes animam per exercitium præparet virtutum.

Eaque seculi amatoribus chara sunt, sancti velut adversa refugium, plusque adversitatis mundi delectantur, quam prosperitatibus gaudere.

Servi Dei cuncta huius mundi contraria sunt, ut dum ista adversa sentiunt, ad caeleste desiderium ardentius erigantur.

Magna apud Deum fulget gratia, qui huic mundo contemptibilis fuerit.

Nam revera necesse est, ut quem mundus odit, diligatur à Deo.

Sanctus vir in hoc mundo tabernaculum non est, quibus patria & domus in celo est.

Qui enim huic mundum diligit, turbulenti ejus curis, & sollicitudinibus conturbantur.

Sancti viri seculo renunciantes, ita huic mundo moriuntur, ut soli Deo vivere delectentur.

Quantum enim sancti ab huius seculi conversatione se subtrahant, tantum interna mentis facie præsentiam Dei & Angelorum societates & frequentiam contemplantur.

Si ita quisque renunciet quæ possidet, ut suis in aliis non renunciet moribus, non est Christi discipulus.

Qui enim renunciat rebus, sua abnegat.

Et qui renunciat moribus pravis, seipsum abnegat.

Longe quippe à Deo est animus, cui adhuc hæc vita dulcis est.

Multi cupiunt convolare ad gratiam Dei, sed timentis carere oblectamentis mundi.

Provocat quidem eos amor Christi, sed revocat cupiditas seculi.

Multis modis terret Deus homines, ut vel sero convertantur, atque inde magis erubescant, quod tam diu expectati sint, ut redirent. Nam nunc minus, nunc plures, nunc revelationibus quosdam concitat, ut qui voluntate converti despicunt, commoti terrore corrigantur.

Tunc enim amorem nostræ conversionis ostendimus, si Dominum ut patrem diligimus, quem prius servili mente verè ut Deum formidabamus.

CÆSARIUS.

Nihil prodest quod iustum locum expectamus, si tales hic sumus, quales in seculo esse poteramus.

IN VITIS PATRUM.

Qui diligit seculum, tristabitur plurimum; contemnens autem quæ in eo sunt, letabitur semper.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Difficilis est subita permutatio: longo autem tempore si paulatim assuescant laboris non erit, quod ex usu venit.

Non querit à te Deus pecuniam, sed animam misericordem, & piam mentem.

CAPUT XII.

DE TIMORE.

CHRISTUS.

Matt. 10. Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere.

Ibidem. Sed potius eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam.

PETRUS.

1. Pet. 2. In timore incolatus vestri tempore conversamini: Deum timere, regem honorificate.

1. Pet. 3. Considerantes in timore castam conversationem vestram.

PAULUS.

Rom. 8. Non enim accepistis spiritus servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater.

Ephes. 5. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & patri, iuncti invicem in timore Christi.

SALOMON.

Prov. 1. Initium sapientia timor Domini.

Prov. 3. Time Dominum, & recede à malo.

Prov. 10. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum abbreviabuntur.

In timore Domini fiducia fortitudinis, & filius eius erit spes.

Prov. 14. Timor Domini fons vite, ut declinet à ruina mortis.

Ibidem. Qui Deum timet, nihil negligit.

JESUS SYRACH.

Eccle. 1. Timor Domini gloria, & gloriatio, & latitia, & corona exultationis.

Ibidem. Timor Domini delectabit cor, & dabit letitiam & gaudium, & longitudinem dierum.

Ibidem. Timens Deum bene erit in extremis, & in die defunctorum sua benedicetur.

Ibidem. Timor Domini scientia religiositas: plenitudo sapientia est timere Deum.

Corona sapientia timor Domini, replens pacem, & salutis fructum.

Ibidem. Radix sapientia est timere Deum, rami enim illius longavi.

Ibidem. Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari.

Ibidem. Sapientia & disciplina timor Domini.

Ibidem. Non sis incredulus timori Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde.

Eccle. 2. Metuentes Dominum, sustinete misericordiam eius, & non despectatis ab illo, ne cadatis.

Qui timetis Deum, credite illi, & non evacuabitur merces vestra.

Psal. 21. Qui timetis Deum, laudate illum, & in oblatione veniet vobis misericordia.

Beda Tom. 7.

Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Eccle. 2.

Qui timent Deum, non erunt increduli verbo illius: & qui diligunt Dominum, conservabunt viam eius.

AUGUSTINUS.

Qui timent Dominum, inquirunt quæ bene placita sunt illi: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata eius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius.

Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto.

In tota anima tua Deum time: qui timent Deum, erunt in oculis illius.

Timor Domini est, non despiciere hominem mendicem & pauperem.

Magnus est iudex & potens in honore, non est major illo qui timet Deum.

Nihil melius quam timor Dei.

Omne execramentum erroris odit Deus, & non amabile erit timentibus Deum.

Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnia opera hominis.

Homo sapiens in omnibus metuit, & in diebus electorum attendit ab inertia.

Confirmatio timoris Dei sapientia.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius: & iustitiam quasi lumen accendet.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius, & qui vigilaverit ad illum, inveniet benedictionem eius.

Timens Dominum, non occurrunt mala, sed in tentatione illum conservabit, & liberabit à malis.

Spiritus timentium Deum quaritur, & in response illius benedicitur.

Spes enim timentibus Deum, in salvationem illorum.

Qui timet Deum, nihil trepidat, & non pavebit, quoniam ipse est spes eius.

Timentibus Deum, beata est anima: & oculi Domini super timentes eum.

Timor Domini sicut paradisi benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum.

Beatus est, cui donatum est habere timorem Domini.

Timor Domini, initium dilectionis eius.

Facultates & virtus exaltant cor, & supra hæc timor Domini.

HIERONYMUS.

Nullares nos ita servat ab omni peccato immunes, sicut timor supplicij & amor Dei.

AMBROSIIUS.

Qui timent Deum, declinat ab errore, & ad virtutis semitam vias suas dirigit.

GREGORIUS.

Prava mens, si non prius per timorem evertitur, ab affectu vitii non emendatur.

Deum timere, est nulla qua facienda sunt bona, præscribere.

ISIDORUS.

Timor Domini semper emendat.

Timor Domini expellit peccatum.

Et timor Domini reprimit vitium.

Timor cautum facit hominem atque sollicitum.

Vbi verò timor non est, ibi dissolutio vite est.

Vbi timor non est, ibi sceleratio est.

Vbi timor non est, ibi scelerum abundantia est.

Si Deum metuere in tranquillitate non volumus, saltem eius iudicium attrit timeamus.

R 3

CAPUT

CAPUT XIII.
DE VIRGINITATE.

CHRISTUS.

Luc. 20. **F**ilii seculi huius nubunt, & traduntur ad nuptias: illi vero qui digni habentur seculo illo, & resurrectione ex moriuis, neque nubunt, neque ducunt uxores, neque enim ultra mori poterunt: equales enim angelis sunt, & filij sunt Dei, quum sint filij resurrectionis.

PAULUS.

I. Cor. 7. Virgo que innupta est, cogitat quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

Ibidem. Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.

AUGUSTINUS.

Nihil prodest virginitas corporis, ubi operatur corruptio mentis.

Sicut enim occisus inimicus tibi non facit injuriam, sic mortificata caro non turbabit animam tuam.

Tales enim decet Domino habere ministros, qui nullo carnis contagio corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendean.

HIERONYMUS.

Multum distat inter puritatem virginis anime nulla contagione polluta, & sordes ejus qui multorum libidini subjacuit.

Centenarius numerus perfectus est, qui pro virginitatis corona virginibus deputatur.

Sexagenarius, secundus gradus pro continentia viduarum.

Tricenarius, tertius locus nuptiarum fœdera ipsa ditorum conjunctione testatur, ac sic vidua amisso gradu primo per tertium perveniunt ad secundum.

Tenera res in feminis fama pudicitia est, & quasi stros pulberimus, citò ad levem auram marcescit.

Aure levi que fluctu corrumpitur, maxime viri atas consentit, si maritalis deest auctoritas.

Stude non solum oculos tuos castos servare, sed & linguam.

Nihil prodest carnem habere virginem, si mente quis nupserit.

ISIDORUS

Quidam in juventute luxuriose viventes, & in senectute continentiores fieri delectantur, & tunc eligunt castitati servire, quando eos libido servos habere contempserit.

Tales non habebunt premium, qui non habuerunt laboris certamina. Eos enim spectat gloria, in quibus fuerunt laboriosa certamina.

Qui corpus suum continentie dedicant, cum feminis habitare non presumant.

Geminum est bonum virginitatis: quia in hoc seculo sollicitudinem seculi amittit, & in futuro æternum castitatis primum recipit.

Qui casti perseverant & virgines, Angelis Dei efficiuntur æquales.

Castitas, fructus suavitatis est.

Castitas, securitas mentis, sanitas corporis.

Virginitas si labitur, nullatenus reparatur.

Quamvis penitendo venia fructus recipiat, incorruptionem tamen nullatenus recipit pristinam.

Virgo carne, non mente, nullum premium habet in remissione.

Continentia hominis Deo proximum facit: ubi ista manserit, ibi & Deus manet. Mors enim per oculos capitur.

Castitas hominem ad cælum conjungit.

Castitas hominem ad cælos pertrahit.

CÆSARIUS.

Nihil prodest virginitatem & integritatem corporis custodire, si calorum concupiscentias nolunt curare.

Longa castitas post peccatum, amatrix est virginitatis.

Non enim carnis integritas servatur, ubi animus superbie tumore corrumpitur.

Virginitas in corpore nihil proderit, si charitas aut humilitas à corde discesserit. Melior est humilis conjugalitas, quam superba virginitas.

CAPUT XIV.
DE IVSTITIA.

CHRISTUS.

Mat. 6. **Q**uarite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.

Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.

Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam.

Sicut per unius delictum in omnes homines mors pertransiit, ita per unius justitiam in omnes homines justificatio vitæ.

Vt sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam.

JACOBUS.

Fructus autem justitiæ in pace seminatur, facientibus pacem.

SALOMON.

Prov. 10. Non affligit Dominus fame animam justis, & insidias impiorum subvertit.

Memoria justis cum laudibus, & nomen impiorum putrescit.

Opus justis ad vitam, & fructus impis ad peccatum.

Argentum electum lingua justis, cor impiorum pro nihilo.

Quod timet impius, veniet super eum, desiderium suum justis dabitur.

Lingua justis considerat placida, & os impiorum perversa.

Justus de angustia liberatus est, & traditur impius pro eo.

Semen justorum salvabitur, desiderium justorum omne bonum est.

Verte impios, & non erunt, domus autem justorum permanent.

Domus impiorum delabitur, tabernacula vero justorum germinabunt.

Nolo esse justus multum.

Domus autem justis plurima fortitudo, in fructibus impis conturbatio.

Abominatio est Domino via impis: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.

Sunt justis sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo utrum amore aut odio dignus sit, sed omnia in futuro reservantur incerta.

Sunt justis quibus mala proveniunt, quasi opera impiorum egerint.

Et sunt impis, qui ita securi sunt, quasi justorum facti habeant.

Fugit impius nemine persequente.

Justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.

JESUS SYRACH.

In justitia agonizare pro anima tua usque ad mortem.

Certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

Datio Dei permanet justis.

Benedictio Dei in mercedem justis festinat.

Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit illi, dabitur ei.

Ante iudicium para justitiam tibi.

Qui custodit iudicium, continebit sensum suum.

Si sequaris justitiam, apprehendes illam, & indues quasi pudorem honoris.

Qui custodit justitiam, ipse exaltabitur.

AUGUSTINUS.

Si enim iustus sum, nihil timeo, nemo me terrere potest.

Iustus, inquit, confidit ut leo.

GREGORIUS.

Justitia, si modum non habet, in crudelitatem vadit.

Malitia remanentium meretur, ut hi qui prodesse poterant, festine subtrahantur: & cum mundi finis appropinquat, electi solvantur, ne deteriora videant.

Sic iniustus irascitur Deus, ut tamen eorum corda per justorum consortium consententur.

ISIDO-

ISIDORUS.

Multi apud homines putantur electi, & apud Deum reprobi assistunt. Et multi apud homines reprobi sunt, & apud Deum electi sunt. Nullus enim se putet electum, ne forte apud Deum iam sit reprobus.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Perfectio legis, pax est. Ex peccatis bella nascuntur & certamina. Vbi autem peccatum non sit, pax est anima. Vbi autem pax est, in dissipationibus veritas, in operibus iustitia, invenitur.

CAPUT XV.

DE INVIDIA.

CHRISTUS.

Matt. 7. Nolite iudicare invicem, Matt. 16. Cavete autem a fermento Phariseorum.

PETRUS.

Deponentes igitur omnem malitiam & omnem dolum, & simulationes, & omnes detractiones, & invidias. Charitas non emulatur. Quidam quidem & propter invidiam Christum predicant, quidam autem propter bonam voluntatem.

SALOMON.

Prov. 14. Vita carnis sanitas cordis, putredo operum invidia. Prov. 23. Ne comedas cum homine invido, nec desideres cibos ejus: quoniam in similitudine arioli & convectoris estimat quod ignorat. Ibidem. Comede & bibe dicit tibi, & mens ejus non est tecum. Eccle. 14. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius.

AUGUSTINUS.

Invidia cunctas virtutes concremat: per invidiam predicatur tibi Christus crucifixus. Invidia & livor super omnia inebriant animam. Vbi est invidia, amor fraternitatis esse non potest. Qui invidet non amat: praecipuum diaboli in illo est: quia diabolus invidendo decedit. Ideo cognoscitur invidia non posse esse in charitate. Per invidiam enim Christus crucifixus est. Ideo autem qui invidet fratri suo, crucifigit Christum.

HIERONYMUS.

Semper virtutes sequitur invidia. Magnus est vir, qui invidiam humilitate superat.

AMBROSIIUS.

Invidus est certe, qui facit bonum suum in videndo supplicium alienum.

GREGORIUS.

Mors peccatorum est invidere in aliis virtutibus bonum, quod ipsi habere non appetunt. Qui in se donorum gratiam minime recognoscunt, majora aliis non invident.

ISIDORUS.

Vnde homo proficit, inde invidus contabescit. Invidus membrum est diaboli, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum. Multi bonos imitari volum, & de bonorum profectibus invidia livore tabescunt. Flebiliter deplorandi sunt, qui odio in fratrem tabescunt. Invidia sensum mordet, mentem afficit, pectus urit. Invidia cor hominis quasi quaedam pestis depascit. Adversus invidiam charitas preparatur. De bono alterius non dolcas, de alterius profectibus non tabescas. Nullius prosperitate lacereris.

EUSEBIUS.

Invidia error, non solum religiosos, sed & viles animas pervadit.

EFFREM.

Invidia enim manifestat, nos charitatem Dei penitus non habere.

JOSEPHUS.

Difficile est in prosperis invidia carere.

CAPUT XVI.

DE SILENTIO.

CHRISTUS.

Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Matt. 12.

Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit. Ioan. 7.

PAULUS.

Verbosi, curiosi & curiosi, loquente quod non oportet. Tu autem loquere, quia decent sanam doctrinam. i. Tm. 5. Tim. 2.

SALOMON.

In multiloquio peccatum non deerit. Qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est. Propter peccata labiorum, ruina proximat mala. Qui custodit os suum, custodit animam suam. Qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala; in omni opere bono erit abundantia. Vbi autem verba sunt plurima, ibi frequens egestas. Lingua placabilis, lignum vite. Que immoderata est, comeret spiritum. Hominis est animum preparare, & Domini gubernare linguam suam. Voluntas regum, labia iusta: qui vera loquitur, diligitur. Qui attentis oculis cogitat prava, mordens labia sua, perficit malum. Qui exultat cor suum, querit ruinam. Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & pretiosus spiritus vir eruditus. Mors & vita in manibus lingue. Cum obsecrationibus loquitur pauper, & dives affabitur rigida. Qui autem neglexerit vias suas, mortificabitur. Laeva deo succubatur, qui recta verba responderet. Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

JESUS SYRACH.

Noli ci aius esse in lingua tua, & mutius & remissus in operibus tuis. Eccl. 4. Priusquam audias ne respondeas verbum, & in medio seniorum ne adicias loqui. Eccl. 11. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. Eccl. 14. Antequam loquaris, disce. Eccl. 18. Qui ovis loquacitatem, exstinguit malitiam. Eccl. 9. Ne iteres per verbum nequam & durum, & non imminuaberis. Eccl. 18. Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo. Eccl. 19. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Ibidem. Est qui emittit verbum suum, & narrans veritatem. Eccl. 19. Verbum nequam immutat cor. Eccl. 19. Est tacens qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui prolixus est ad loquendum. Eccl. 20. Est autem tacens, non habens sensum loquela, & est tacens sciens aptum tempus. Pro 17. Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem & imprudens non servabit tempus. Eccl. 20. Qui multis utitur verbis, ledit animam suam. Eccl. 20. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Eccl. 28. Iugum enim lingue sue ferreum est, & vinculum illius vinculum areum est. Ibidem. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ibidem. Ori tuo sacro ostia, & seras auribus tuis. Ibidem.

Ibidem

Verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos. Attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum in insidiantium tibi. & fiat casus tuus insanabilis in mortem.

Ecccl. 31.

Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.

Ecccl. 32.

Adolescens loquere in causa tua vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum.

Ibidem.

In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & querens. Vbi sunt senes non multum loquaris. Vbi auditus non est, non effundas sermonem, & importune noli extolli in sapientia.

HIERONYMUS.

Difce at aliquando recte cessare, qui nunquam didicit loqui.

AMBROSIUS.

Est homo qui silentium affectat quidem, sed ejus cor multum se condemnat.

Iste talis multum loquitur.

Et est alius qui à mane usque ad vesperum loquitur, & cum discretione silentium magnum custodit.

GREGORIUS.

Non superbe quis audeat vel contemnere vel judicare, quod non intelligit.

ISIDORUS.

Scito quo tempore loquaris, considera quando dicas.

Tempore congruo loquere: tempore congruo tace.

Non loquaris nisi interrogatus fueris: non dicas priusquam audias: interrogatio os tuum aperiat.

Linguosus homo imperitus est, sapiens paucus utitur verbis.

Brevem sermonem scientia facit.

Loqui multum, stultitia est.

Vox enim insipientis in multiplicatione sermonis.

Mancat igitur in verbo mensura, in sermone sit statera.

Semper verba tua sint moderata, modum loquendi non trans-eas.

Plus dilige audire quam dicere: plus auscultare quam loqui.

In principio audi & loquere.

Novissimus finis plus habet honoris.

Melior est novissimus sermo, quam principium.

BASILIIUS.

In conventu noli proferre sermonem, sed opportuna verba procedant ex ore tuo.

Cum opportunum tempus inveneris, loquere, ut te audientibus gratiam prebeas.

CESARIUS.

Nihil prodest si in habitatione silentium sit, & in habitationibus vitiorum tumultus, & colluctatio passionum.

IN VITIS PATRUM.

Cum silentio & oratione, age quod agis in veritate.

CAPUT XVII.

DE SUPERBIA.

CHRISTUS.

Luc. 14. & 18.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.

PAULUS.

Rom. 11. 1. Cor. 8.

Noli altum sapere, sed time.

Scientia inflat, charitas edificat.

Charitas non inflatur.

SALOMON.

Prov. 17. cor.

Contritionem precedit superbia, & ante ruinam exaltatur.

JESUS SYRACH.

Ecccl. 10. Ibidem Ibidem Ibidem

Odibilis coram Deo est & hominibus superbia.

Initium superbiae hominis apostatare à Deo.

Initium omnis peccati est superbia.

Perdidit Deus memoriam superborum.

Non est creata hominibus superbia.

Qui terigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit superbo, induet superbiam.

Ecccl. 13.

Devoratio pessima superbi lingua.

Ecccl. 5.

Effusio sanguinis in rixa superborum, dolor autem consumit illos antequam moriantur.

Ecccl. 27.

Sicut capra inducitur in laqueum, sic & corpus superborum.

Eccles. 11.

None extollas in cogitatione anima tua sicut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam.

Ecccl. 6.

AUGUSTINUS.

Vitanda est nobis superbia, qua & Angelos voluit decipere, quanto magis homines disipare?

HIERONYMUS.

Vir superbus nec decorabitur, nec voluntatem suam perducit ad finem.

Gravis culpa est, quando ad imperitiam & negligentiam superbia crimen accendit.

Nihil magis Christianus studeat vitare, quam tumentem & erectam cervicem, Dei contra se odium provocantem.

AMBROSIUS.

Superbia ex Angelis demonia fecit.

Humilitas autem homines sanctos Angelis similes reddit.

Superba voluntas facit Dei precepta contemnere, humilitas custodire.

Superbi cupiunt in se prederi: are quod non faciunt: humiles refugiant, quicquid boni operantur, agnoscere.

GREGORIUS.

Nequaquam valet culmen humilitatis discere, qui in minimis rebus non desinit superbiere.

ISIDORUS.

Tantum quique sit veritatis vicinior, quantum se esse longius à superbia fuerit arbitratus.

Superbiam diaboli imitantur superbi, adversus quam opponitur humilitas Christi, qua humiliantur electi.

Principalium vitiorum regina superbia est, & omnia peccans superbus est.

Omnis superbia tantum in imo jacet, quantum in altum se erigit: tantoque profundius labitur, quanto excelsus elevatur.

Qui enim per propriam superbiam attollitur, per Dei justitiam inclinatur.

Qui inflantur superbia, vento pascentur.

Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita & ruina cunctarum virtutum: ipsa in peccato prima, ipsa est in conflictu postrema.

Qui de virtutum profectibus existunt superbi, cadentes, carnis vitio humiliantur ut resurgant.

IN VITIS PATRUM.

Fructus putrefactus in vitis agricola, & virtus superbi in vitio Deo.

Sicut enim pondus fructuum frangit ramum, sic superbia decorem frangit animae.

Anima superbi derelinquitur à Deo, & fit demonum desiderium.

Superbia de caelis deposuit Archangelum, & tanquam fulguris rem fecit cadere super terram.

Humilitas hominem elevat in caelum, & cum Angelis latari facit.

Noli per superbiam negare progeniem, quam vis egena sit, & tu locuples, sed ipse cognitor plasmavit utroque.

JOSEPHUS.

Quod enim superbia est vel ruina, cui d' labitur: quod gratia, diu tenetur.

CAPUT XVIII.

DE SAPIENTIA.

CHRISTUS.

Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae.

Matt. 10.

Iustificata est sapientia à filiis suis.

Matt. 11.

Luc. 16. Filii huius seculi prudentiores filiis lucæ in generatione sua sunt.

PAULUS.

Rom. 12. Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.

Ibidem. Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.

Quia in Dei sapientia, non cognovit mundus per sapientiam Dei: placuit Deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes.

1. Cor. 3. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum.

SALOMON.

Prov. 2. Inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.

Ibidem. Si enim sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentia: si quaesieris eam quæ est pecunia, & sicut thesauros effoderis eam: tunc intelliges timorem Dei, & scientiam Domini invenies. Dominus dat sapientiam, & ex ore eius scientia & prudentia.

Prov. 3. Habe fiducia in Domino ex toto corde tuo, & non in iuribus prudentia tua, ne sis sapiens apud te ipsum.

Ibidem. Beatus homo qui invenit sapientiam, & cui affluit prudentia.

Prov. 8. Melior est enim acquisitio eius negotiatione argenti & auri: primi & purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus & omnia qua desiderantur, huic non valent comparari.

Prov. 3. Gloriam sapientes possidebunt, & stultorum exaltatio ignominia.

Prov. 4. Principium sapientia, possessio sapientiam, & in omni possessione tua acquirere prudentiam.

Ibidem. Arripe illam, & exaltabit te.

Prov. 4. Glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

Prov. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclinata proteget te.

Prov. 8. Dicit sapientia: Soror mea es, & prudentiam vocavi amicam meam.

Melior est sapientia cunctis pretiosissimis, & omne desiderabile non potest ei comparari.

Prov. 10. Principium sapientia timor Domini, & sanctorum scientia timor Domini atque prudentia.

Ibidem. Sapiens corde præcepta suscipit, stultus caditur labiis.

Ibidem. In labiis sapientia invenitur sapientia.

Ibidem. Sapientes abscondunt sapientiam.

Ibidem. Os autem stulti confusio proximum est.

Ibidem. Labia insipientium plurimos: qui autem indocti sunt, in cordibus egestate moriuntur.

Prov. 12. Lingua autem sapientium sanctas est.

Prov. 13. Lex sapientis fons vite, ut declinet à ruina mortis.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum efficitur similis eis.

Prov. 14. Sapiens timet, & declinat à malo.

Corona sapientium divitiarum, & imprudentia stultorum fatuas.

Ibidem. In corde prudentis requiescit prudentia, indoctus quoque erudit.

Ibidem. Labia sapientium disseminant scientiam, cor stultorum disimile erit.

Prov. 16. Cor sapientis querit doctrinam, & os stultorum pascitur in peritia.

Ibidem. Posside sapientiam, quia auro melior: acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Qui sapiens corde est, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, majora percipiet.

Prov. 18. Cor sapientis erudit os eius, & Labia illius addit gratiam.

Ibidem. Aqua profunda, verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientia.

Prov. 17. In facie prudentis lucret sapientia.

Prov. 19. Oculi stultorum in finibus terræ.

Prov. 20. Custos prudentia invenit bona.

Ibidem. Est enim aurum & multarum gemmarum. Vas autem preciosum labia scientia.

Prov. 23. Noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

Prov. 24. Vir sapiens fortis est.

Ibidem. Vir doctus robustus est, & validus: neque plus scias quàm necesse est, ne obstupescas.

Ecl. 7. Sapientia confortabit sapientem super principem decem civitatum.

Ecl. 9. Verba sapientum audiuntur in silentio, plus quàm clamor principis inter stultos.

Ecl. 10. Melior est sapientia, quàm arma bellica.

Ibidem. Verba oris sapientis gratia, & Labia insipientis precipitabunt

JESUS SYRACH.

Omnis sapientia à Domino Deo est.

Dilectio Dei honorabilis sapientia.

In thesauro sapientia, intellectus & scientia religiositas.

Execratio autem peccatoribus sapientia.

Concupisce sapientiam, conserva iustitiam, & Deus præbebit illam tibi.

Non enim est tibi necessarium ea qua abscondita sunt, videre oculis tuis.

Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

Sapiens cor & intelligibile, abstinet se à peccato.

Sapientia filii sui vitam instruat, & suscipit exquirentes se.

Qui sapientiam diligit, diligit vitam: qui tenuerunt sapientiam, vitam hereditabunt.

In lingua enim dignoscitur sapientia.

Sensus, & scientia, & doctrina in verbo veritatis.

Aspera est nimium sapientia indoctis hominibus.

Decor enim vita est in sapientia, vincula illius ligatur a salutaris.

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.

Sapientia humiliat: exaltabit caput illius, & in medio magnatum confidere illum faciet.

Beatus vir qui in sapientia sua morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur.

Qui continentis est iustitia, apprehendet sapientiam, & obviabit illi quasi mater honorificata.

Non est pretiosa laus in ore peccatoris, quoniam à Deo profecta est sapientia.

Sapientia enim astat laus, & in ore fidelis habitabit, & dominator dabit eam illi.

Omnis haustus agnovit sapientiam.

Omnis sapientia est timor Dei, & in illa timere Deum, in omni sapientia dispositio legis.

Homo prudens placebit magnatibus.

Melior est homo qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore Dei, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

Sapiens in verbis seipsum amabilem facit.

Gratia autem factorum effunditur.

Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, qua utilis in utroque?

Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextero.

Verba autem prudentium statera ponderabuntur.

Flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

Magnus est qui invenit sapientiam & scientiam, sed non est super timentem Deum.

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus ut luna mutatur.

Sapiens non odit mandata & iustitias.

Vir sapiens plebem suam erudit.

Sapientia in ore fidelium plantabitur.

Vir peritus multos erudit, & anime sua suavis est.

Vir sapiens implebitur benedictione, sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur auctus sapientiam percipiet.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens.

Sapiens oculta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum convertabitur.

Sapiens bona & mala in omnibus tentabit.

AUGUSTINUS,

Docti ut stellæ fulgebunt claritate.

Nutrire animantiam lectionibus divinis, preparabit tibi mensam spiritalem.

Vbi enim scientia possessio, ibi amor mulieris excluditur.

HERONIMUS.

Multo melius, vera iusticie quàm disertæ falsæ proferre.

Sapientes mundi ideo scripturas despicunt sacras, quia eam non ex maiestate sensuam, sed ex verborum iudicant vilitate.

Eccle. 1. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Eccle. 3. Ibidem. Ibidem. Eccle. 4. Ibidem. Ibidem. Eccle. 5. Ibidem. Eccle. 11. Ibidem. Eccle. 15. Ibidem. Eccle. 19. Eccle. 20. Eccle. 19. Eccle. 20. Eccle. 21. Ibidem. Eccle. 22. Eccle. 23. Eccle. 27. Eccle. 33. Ibidem. Eccle. 37. Ibidem. Eccle. 38. Eccle. 39. Ibidem. Eccle. 29.

GREGORIUS.

Sapientia est timere Deum, abnegare autem seipsum à malo.
 Prima sapientia est, vitare malum.
 Secunda sapientia est, facere bonum.
 Quisquis autem vult audita intelligere, festinet ea quae iam potuit intelligere, opere implere.
 Scire autem, Deo approbare est.
 Ne scire autem, reprobare.
 Scripturae sane intelligentia si in cunctis esset aperta, vilesceret: & tantum maiore dulcedine inventa resciret, quantum maiore labore fatigat animam quaesita.
 Qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari, quando à praesenti vita exeat, atque ad aeterna gaudia pertingat.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Melior est sapientia quam vires: & vir prudens, magis quam fortis.
 Multitudo autem sapientiae, sanitas est orbis terrarum.
 Omne aurum in comparatione sapientiae, arena est exigua.
 Neminem enim diligit Dominus, nisi eum qui cum sapientia habitat.

ISIDORUS.

Omnis homo qui secundum Deum sapiens est, beatus est.
 Beata vita, cognitio divinitatis: virtus boni operis est.
 Virtus boni operis, fructus aeternitatis est.
 Qui secundum seculum sapiens est, secundum Deum stultus est.
 Nullus sapientiam Dei plene recipit, nisi qui se ab omni abstracte victorum cura contendit.
 Tunc autem recte Deum cognoscimus, quando eum perfecte scire nos denegamus.
 Nullus autem major in culpa est, quam ille qui Deum nescit.
 Investigationem veri multorum est querere, sed paucorum invenire.
 Omnis sapientia & scientia ex opinione consistit.
 Melior est autem ex scientia veniens, quam ex opinione sententia.
 Nam illa vera est, ista dubia.
 Simplicitatem cum ignorantia, vocari stultitiam.
 Simplicitatem cum prudentia, vocari sapientiam.
 Vitale est multa scire, & recte vivere.
 Quod si utrumque non valemus, melius est ut bene vivendi studium, quam multa sciendi sequamur.
 Non enim pertinet ad beatitudinem consequendam scientia rerum.
 Nec est beatum, multa scire: sed est magnum beatè vivere.
 Multi Deum noscunt per scientiam, per actionem autem non venerantur.
 Nihil sapientiae melius, nihil prudentiae dulcius, nihil scientiae suavis.
 Noxia non vitamus, nisi per sapientiam.
 Sapientia dando largior fit, retinendo minoratur.
 Largae redundatio est scientiae, & dum plus confertur, plus abundatur.

CYPRIANUS.

Quomodo enim sapiens vel patiens esse potest, qui nec sapientiam, nec patientiam habet?
 Sapiens ille est, qui humilis & mitis est.

CAPUT XIX.

DE IRACUNDIA.

CHRISTUS.

Matt. 5. **O**mnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, PAULUS.

Ephef. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram. Irascimini & nolite peccare.

JACOBUS.

Iacob. 1. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur.

SALOMON.

Fatuus statim indicat iram suam.
 Qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.
 Inter superbos semper iurgia sunt.
 Qui autem agunt cuncta cum consilio, reguntur sapientia.
 Responso mollis frangit iram.
 Sermo durus suscitatur furor.
 Vir iracundus provocat rixas.
 Qui sapiens est, mitigat suscitata.
 Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.
 Semper iurgia querit malus, angelus autem crudelis mittitur contra eum.
 Sicut fremitus leonis, ita ira regis: & quasi ros super terram, ita hilaritas eius.
 Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam, spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
 Ira non habet misericordiam, nec irumpens furor.
 Impetum concitati spiritus ferre quis poterit?

JESUS SYRACH.

Cum iracundo non facias rixas.
 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bonum, sive in malum.
 Vestigium cordis boni, & faciem bonam, difficile invenies & cum labore.
 Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram inimici.
 Memorare timoris Dei, & non irascaris proximo.
 Secundum enim ligna sylvae, sic ignis exardescit: & secundum virtutes hominis, sic iracundia illius erit.
 Homo iracundus incendit litem.
 Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ad senectutem producunt.

AUGUSTINUS.

Furor incipiens ira est, & servens in animo indignatio.
 Ira est, cuius amaritudo & furor species sunt, qua furor extincto desiderat ultionem, & eum quem recepisse putat, vult ledere.

GREGORIUS.

Inde enim diabolus in alterius corde rixae malum solet immittere, unde alium conspiciat ad pretium negotium excitari.
 In nostro enim bono opere, aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando vero pro nihilo reputandum.
 Quantum enim sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus.
 Si autem de veritate sumitur scandalum, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur.

HIERONYMUS.

Si te praecipiaverit ira, mitiga illam.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Ira illa mala est, ubi mentem turbat, ut rectum consilium perdat.
 Illa vero ira quae malos punit, perturbationem mentis non infert.
 Haec est enim iusta & necessaria iracundia, qua unusquisque in ius, in quo vis erravit, & perperam gessit, indignatur & semetipsum in iustat.

IN VITIS PATRUM.

Oculi iracundi, turbulenti & sanguinei, sunt iracundi cordis nuntii.
 Vulpes inhabitat animam, quae memor est malitiae, & bestia cubant in turbulenti corde.
 Si ut enim palearum fumus conturbat oculum, sic memoria malitiae in tempore orationis iracundi oratio abominata thymianata, & psalmodia iracunda sonus horribilis.
 Omnis enim boni impedimentum est tristitia.
 Nihil tristans homo non movet sensum ad divinae cogitationis intuitum, nec orationem mundam emittet aliquando.
 Vincula pedum impediunt a cur soris, & tristitia impedimen-

tum

tam est visio divina: qui vincit est à tristitia, iam superatus est ab aliis vitiis.

Ventus validissimus non movet rem, & animam sine ira non movet indignatio.

Aqua movetur per violentias ventorum, & iracundus conturbatur à cogitationibus iracundis.

Qui linguam suam non tenuerit in tempore iræ, nec passionem carnis sue poterit aliquando retinere.

Sicut Africanus ventus in pelago, ita furor viri in corde.

CAPUT XX.

DE VANA GLORIA.

CHRISTUS.

Mat. 6. Attendite ne faciatis iustitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab eù. Ibidem. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum.

PAULUS.

I. Cor. 1. Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

SALOMON.

Prov. 27. Neglorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

JESUS SYRACH.

Ecc. 1. Noli te extollere in faciendo opere tuo. Ecc. 7. Nolite querere ab homine ductatum, neque à Rege cathedram honoris.

Ecc. 1. Non laudes virum in specie sua, neque spem as hominem in visu suo.

Ecc. 7. Non te iustifices ante Dominum, quoniam agnitor cordis ipse est.

Ecc. 11. In vestitu ne gloriaris nunquam, nec in die honoris tui extollaris. Ante mortem non laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

Ecc. 23. In vanitate apprehenditur peccator & superbus. Ecc. 27. Ante sermonem non laudes virum.

Ibidem. Hec enim tentatio est hominum. Ecc. 7. Penes Regem noli velle videri sapiens.

Ecc. 41. Curam habe de bono nomine, hoc enim magis proderit tibi, quam mille thesauri magni & pretiosi.

Bona vita numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum.

HIERONYMUS.

Non quæras gloriam, & non dalebis eam ingloriosus fueris. Qui laudari non appetit, nec contumeliam sentit. Non ideo te bonum estimas, si bonus pradiceris. Nemo magis s'ire potest, qui sis, sicut tu qui conscientis tibi es. Quid enim tibi prodest, dum malus es, si bonus pradiceris? Cave ne rursus culis hominum eleveris, ne offensus Deo, populi laudes comedas.

GREGORIUS.

Sancti non solum gloriam supra modum suam omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum refugiunt, quod se habere sciunt. Tunc veraciter hoc quod agit homo bonum est, quando ei placere concupiscit, à quo est. Qui bonum agere videtur, & per hoc non Deo, sed hominibus placere desiderat, in vanum laborat.

Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse senesciat, ne dum se sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Bona operi dum laus humana obviat, mentes operantes immittit. Per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus.

Sic autem sit opus in publico, quatenus in tentatione maneat in occulto.

Qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem glorie offerunt, quasi oleum vendunt.

Impinguat caput oleo peccatoris, cum demulcet mentem favor adulationis.

ISIDORUS.

Qui elemosinam vana gloria ex causa impertit, ex virtute vitium facit.

Qui aliquod donum Dei quod meruit, in suam laudem converterit, proculdubio virtutem in vitium transfert.

Non declinat ad dexteram, qui non sibi, sed Deo tribuit bona qua agit.

Inde se nonnulli esse iustos confidunt, unde maxime reprobantur.

Amator vana gloria, unde semper postulat laudari, agere non quiescit.

Ille autem debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatus, nulla elatione contingitur.

Cum enim causa iactantia pauper patitur, etiam ipsum opus in peccatum convertitur.

Fraudem facimus Deo, quoniam de bono opere nostro nosmetipsos, non Deum laudamus.

Prudentissimi autem viri solerter discretio prospicit, ne bonum intemperanter agat, & de virtute in vitium transeat.

IN VITIS PATRUM.

Vana gloria vitium est sine ratione, & omni bono inferit se. Lapis emissus non pergit ad cælum, & oratio hominis sibi placens non ascendit ad cælum.

Noli applicare secretam abstinentiam, neque ostendas eam quasi in lumine, testibus multis: ut qui videt in abscondito pater, reddat tibi in palam.

Non perdas labores propter humanam gloriam, neque futuram æternam gloriam tradas pro parva & temporali gloria.

Gloria enim humana in pulverem redigitur, & honor eius extinguitur super terram.

Gloria autem virtutum glorificat in secula.

CAPUT XXI.

DE FORNICATIONE.

CHRISTUS.

Sint lumbi vestri praeincti, & lucerne ardentes in manibus vestris.

Luc. 12.

PETRUS.

Iniqui luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio, & incessabili delicto.

1. Pet. 2.

PAULUS.

Fugite fornicationem fratres: omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum peccat.

1. Cor. 6.

Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

Hebr. 13.

SALOMON.

Fovea enim profunda est meretrix, & puteus angustus, aliena insidiatur in via quasi latro, & quos incantos videt, interficit.

Prov. 23.

JESUS SYRACH.

Non des mulieri potestatem anime tua, nec ingrediatur in virtute tua, & confundaris.

Ecc. 9.

Virginem non concipias, ne forte scandalizeris in decore illius.

Ibidem

Propter spem mulieris multi perierunt, & ex hac concupiscentia quasi ignis exardescit.

Qui se iungit fornicariis, erit nequam.

Ibidem

Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.

Ecc. 19.

Qui tenet mulierem nequam, quasi qui apprehendit scorpionem.

Ecc. 18.

Sicut sol oriens mundo in altissimis Deo, sic mulieris bone species in ornamentum domus ejus.

Ecc. 26.

Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obsecavit vultum ejus tanquam ursus.

Ecc. 25.

Fornicatio mulieris in excellentia oculorum, & in palpebris illius agnoscitur.

Ecc. 26.

AUGUSTINUS.

Si verum est quod in te vivit, fornicatio in te mortua est.

HIERONYMUS.

Vallis qui tunc habuerunt terminum luxurie, quando vita. Luxuria inimica Deo, perditio patris hereditatis, vel substantie.

Fornicatio non solum conscientiam fornicatoris, sed & corpus maculat, inter epulas & illecebras voluptatum.

Etiā ferreas mentes libido domat.

Difficile enim inter delicias servatur pudicitia.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Qui luxuriatur vivus, mortuus est: ergo qui inebriatur, mortuus & sepultus est.

GREGORIUS.

Vnde satietate venter extenditur, inde aculei libidinis excitantur.

ISIDORUS.

Fornicatio carnis adulterium est.

Fornicatio animæ, servitus idolorum.

Luxuria verò carnis ideo nocivis hominibus est, quoniam statim per se turpis.

Sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem corrupta libidinis, sic per humilitatem mentis salvabitur castitas carnis.

Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis & luxuria carnis.

Per hec enim duo vitia diabolus humanum genus possidet, dum mentem in superbiam erigit, vel per luxuriam carnem corrumpit.

Prima fornicationis oculorum tela sunt, secunda verborum: sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere.

Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis.

Cito enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationi.

Si plus oblectat mentem delectatio fornicationis, quam amor castitatis, adhuc in homine peccatum regnat.

Certe est amplius delectat pulchritudo inima castitatis, jam non regnat peccatum, sed regnat iustitia.

Omni immunda pollutio, fornicatio dicitur: ex delectatione enim fornicandi, varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, & homo separatur à Deo.

Fornicatio maxime est clerici, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membra Christi, scilicet membra meretricis.

Luxuriosa namque vita carnem cito debilitat, fractamque celeriter ducit ad senectutem.

Omnibus peccatis fornicatio major est, quia fornicatio antecedit mala.

Melius est enim mori, quam fornicari, vel libidine maculari.

Libido in infernum hominem mergit.

Libido in Tartarum hominem mittit.

Gravus libido urit, quem occisum invenierit.

Corpus enim labore fatigatum, minus delectatur flagitio.

Oculo enim dedito, in luxuria subrept.

Vasans cito luxuria praecipit.

CÆSARIUS.

Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem verò non expedit repugnare, sed fugere.

IN VITIS PATRUM.

Castitas gignit abstinentiam, gastrimargia autem mater est incontinentie.

Viridis herba prope aquam nascens, & vitium libidinis in visitationibus mulierum.

Magis proxima igni ardens, quam mulieri juveni, quum & ipse sit juvenis.

Nihil enim valet eum mundum esse corpore, qui pollutus est mente.

Non enim estus hominis declinabit, nisi qui anima motus ante comprehenderit.

CAPUT XXII.

DE PERSEVERANTIA.

CHRISTUS.

Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

PAULUS.

Nunc verè liberati à peccato, servi autem facti Deo, habentes

Matt. 24.

Rom. 7.

fructum vestrum in sanctificationem, sine intermissione vitam æternam.

SALOMON.

Melior est finis orationis, quam principium. Ita in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

Eccle. 7. Eccle. 11.

HIERONYMUS.

Non queruntur in Christianis initia, sed finis: quia Paulus male cepit, sed bene finivit.

Ita de laudamur exordia, sed finis perditionis damnatur.

Cæpisse multorum est, ad culmen venisse paucorum.

GREGORIUS.

Virtus boni operis per perseverantia est. Incassum quippe bonum agitur, si ante terminum vita deseratur.

Ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque in finem debita producit actionis.

ISIDORUS.

Tunc enim placet Deo nostra conversatio, quando bonum quod inchoamus, perseverantissime completemus.

Bonum est ergo non cæpisse, sed perfecisse virtus est.

Non inchoantibus præmium promittitur; sed perseverantibus datur.

Semper in vita hominis finis querendus est: quia non respicit quales amica fuerimus, Deus, sed quales circa finem vite extiterimus.

Vnumquemque enim Deus de suo fine, non de visa præterita iudicat.

CYPRIANUS.

Ex fine enim suo unusquisque aut iustificatur, aut condemnatur.

CAPUT XXIII.

DE SECRETATE.

CHRISTUS.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus est.

Matt. 24.

Omnibus dico vigilate.

Marc. 13.

PETRUS.

Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

1. Pet. 4.

PAULUS.

Cum enim dixerint homines, Pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.

1. Thess. 5.

HIERONYMUS.

Cavendum est, ne quod in nobis optimum est, labatur in vitium. Ideo nobis Dominus temporis sui celavit adventum, ut penduli ob expectationis incertum, semper iudicem nostrum credamus esse venturum, quem quando venturus sit, ignoramus.

Omnis vita sapientis, meditatio est mortis.

Si qua est presentis temporis letitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat à memoria.

Plerumque enim hostis callidus mentem cum peccato supplantat: & cum de ruina assuetam respicit, securitatis postifer a blanditus seducit.

Qui agit armente securus est per petras iniquitatis, ipse sibi testis est, quia innocens non est.

Cumque mens securus reddatur in corpore, animus laxatur.

Cum bona fratres agitur, semper ad memoriam mala acta revocata.

Ut cum caute culpa agnosceretur, nunquam de bono opere incaute animus laeseretur.

Horam verò ultimam Deus noster rãdircd voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam videre non possumus, ad illam nos sine intermissione præparemus.

ISIDORUS.

Neque iustus de sua iustitia confidat, neque de Dei misericordia desperet, sed habeat in corde spem pariter & metum: sic speret misericordiam, ut iustitiam metuat: sic sit spes in audentia, ut metus assligat.

Quantum quaque sit iustus, nunquam necesse est ut in hac vita sit securus.

Quam

Quamvis sanctorum conversatio probabilis sit, incertum tamen hominibus est, quo sint destinati.

Nulla res de peccato securum faciat, quamvis poenitentia peccatorum sit propitia, sine metu tamen homo esse non debet: quia poenitentia facta, divino tantum pensatur iudicio, non humano.

Neg, unquam oportet poenitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas inducit negligentiam, negligentia autem sapem incautum facit hominem, & ad vitia transacta reducit.

ISIDORVS.

Incertum namq, est uniuscuiusq, vite tempus, & idcirco festinandum est, ne forte subit mors repetitina praeveniat.

CÆSARIUS.

Quantum sumus securi de præteritis, tantum sumus solliciti de futuris.

Omnia enim crimina vel peccata, cum ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expunguntur.

CAPVT XXIV. DE STVLTTIA. CHRISTVS.

Matt. 7. Omnis qui audit verba mea, & non facit ea, similis est viro stulto.

PAVLVS.

1. Cor. 1. Que stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes. 2. Cor. 11. Sustinuit enim insipientes, cum scitis ipsi sapientes.

SALOMON.

Prov. 1. Stulti ea qua sunt sibi noxia, cupiunt, & imprudentes odio habuerunt scientiam.

Prov. 10. Stultus cadit in labijs stultus labijs verberatur.

Ibidem. Os autem stulti confusio proximo est.

Prov. 11. Qui stultus est, seruet sapienti.

Prov. 12. Homo versutus celat scientiam, cor insipientium provocabit stultitiam.

Prov. 13. Qui autem fatuus est, sperit stultitiam suam.

Prov. 15. Cor stultorum dissimile erit.

Ibidem. Stultus patitur imperitia.

Ibidem. Stultitia gaudium stulto.

Prov. 17. Non accet stultum verba composita, nec principem labium mentiens.

Ibidem. Expedi magis vrsa occurrere rapti fœtib, quam fatuo confidens sibi in stultitia sua.

Ibidem. Quid prodest habere divitias stulto, cum sapientiam emere non possit?

Ibidem. Homo stultus plaudet manibus, cum sponderit pro amico suo.

Ibidem. Stultus si tacuerit, putabitur sapiens: & si compresserit labia sua, intelligens.

Prov. 18. Os stulti, contritio ejus: & labia illius ruina anime ejus.

Prov. 19. Stultitia hominis, supplantat gressus ejus, & contra Deum seruet animo suo.

Prov. 26. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola.

Ibidem. Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

Ibidem. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij, ita qui tribuit insipienti donorem.

Prov. 27. Si contuderis stultum in pileo, quasi pisanas seriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

Ecl. 4. Stultus complacet manus suas.

Ecl. 10. In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat.

Ibidem. Labia insipientis præcipitant eum, initium verborum ejus stultitia, & novissimus oris illius error pessimus.

JESVS SYRACH.

Ecl. 15. Homines stulti non apprehendunt sapientiam, & non videbunt illam.

Ecl. 18. Stultus acriter improperabit.

Ecl. 19. A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.

Ibidem. Sagitta infixæ semori canis, sic verbum in ore fatui.

Ecl. 20. Datus insipienti non erit utilis tibi, oculi enim illius septempli-

ces sunt: exigua dabit & multa improbat, & apertio ori illius infamatio est.

Fatuo non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius.

Qui enim edunt panem fatui, false lingua sunt.

Ex ore fatui reprobanditur parabola, non enim illam dicit in tempore suo.

Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit narratio. Ecl. 21

Narratio fatui quasi sarcina in via.

Compedes in pedibus stulto doctrina.

In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum.

Confessio patris est, de filio indisciplinato.

Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testem.

Cum stulto non multum loquaris, & cum insensato ne abieris.

Arenam, & sal, & massam ferri facilius est portare, quam hominem imprudentem, & fatuum & impium.

Præcordia fatui, quasi rota carri, & quasi axis versatilis, sic cogitatio stulti. Ecl. 33

Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam qui abscondit sapientiam suam.

Labia insipientium narrabunt stultitiam.

Verba autem prudentium, statera ponderabuntur.

Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur. Ecl. 41

HIERONYMVS.

Stultiloquium enim & sarrilitas vel scyrrum, non decet Christianum.

Decet autem sermonem ejus sale esse conditum, ut gratiam apud audientes habeas.

Quicquid enim amens loquitur, vociferatio & clamor est appellandum.

HILARIVS.

Stultus juxta infirmitates suas sentit, & juxta imbecillitatem naturæ suæ sentit.

GREGORIUS.

Sicut nec auris escas, nec gustus verba agnoscit, ita nec stultus quisque sententiam sapientia intelligit.

Fatum cum sapientibus in prædicatione non suscipies, nec per eum qui implere non valet, illi qui prævalet obstitas.

ISIDORVS.

Nihil stultitia peius, nihil insipientia deterius, nihil ignavia turpius.

Ignorantia viciorum nutritrix est.

Ignorantia enim, quid sit culpa dignum non sentit.

Insipiens quoties peccat.

Indoctus enim facile decipitur, stultus in vitium cito delabitur.

CAPVT XXV.

DE AVARITIA.

CHRISTVS.

Luc. 12. Cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusque vita ejus est, sed in qua possidet.

PAVLVS.

Ephe. 5. Omnis fornicatio, & immunditia, & avaritia, nec nominentur in vobis.

1. Cor. 5. Omnis furnicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habet hereditatem in regno Christi & Dei.

SALOMON.

Conturbat domum suam, qui siccatur avaritiam.

Nullumque est iustitia in illo corde vestigium, in quo sibi avaritia facit habitaculum.

Qui autem odit munera, vivet.

Avarus non impletur pecunia, & qui amat divitias, fructus capiet ex eis. Ecl. 5

Avaro autem nihil est sceleratius, nihil est iniquius, quam amare pecuniam: habet enim animam suam venelam.

Multos perdit aurum æque argenti.

Non sit porrecta manus tua ad capiendū, & ad dandū collecta. Ecl. 8

AUGUSTINVS.

Sicut enim avaritia in infernum ponit, ita jugum Christi in celum levare consuevit.

HIERONYMVS.

Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet.
Avaritia modum ignorat, & cum omnia devoret, nescit penitus saturari.
Eurus semper & inops est, & cum feralibus dentibus universa mundi regna discepsit, & se adhuc jejunam conficitur.

GREGORIUS.

Impetiginem quoque habet in corpore, quisque avaritia vastatur in mente.

Si autem non possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena.

Ad avaritiam cor parentis allicitur secunditas prolis, eo enim ad habitum congreganda hereditas accenditur, quia multis hereditibus secundatur.

CYPRIANVS.

Avarus vir, inferno est similis.

IN VITIS PATRVM.

Qui amat argentum, non videbit scientiam: & qui congregat illud, obscurabitur.

CAPVT XXVI.

DE VIRTVTIBVS.

CHRISTVS.

Nemo est qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citō male loqui de me.

PAVLVS.

Non est enim in sermone regnum Dei, sed in virtute.
Alij per Spiritum sanctum datur operatio virtutum.
Fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

SALOMON.

Noli prohibere benefacere eum qui potest, si vales & ipse benefacere.

Omni custodia conserva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.

HIERONYMVS.

Multa sunt virtutum species, qua sectatoribus suis retribuunt regna caelorum. Vnum quidem iter, sed perueniendi multa compendia. Quia perficere studet, etiam si gradum perfectionis attingat, semper tamen invenit quod crescat, ac per dies singulos seipso melior fiat.

Nemo potest & virtutes simul & divitias possidere.

AUGUSTINVS.

Imitatur virtutem malitia, & zizaniam confundit frumētum.

AMBROSIVS.

Non potest mens regnum habere virtutum, nisi prius excusserit jugum vitiorum.

GREGORIUS.

Scientia etonim virtus est, humilitas autem custos virtutis.
Sanctus quisque etiam cum perversa mente requiritur, à bonitatis sua studio non mutatur.

In via Dei socios habere desiderare.

Illae mentes super nos cives aspiciunt, quae cum virtutum odoribus ad Deum per sancta desideria profuscuntur.

Cum verò adhuc in timore qua bona agit, à malo penitus non recessit.

Ex timore frequenter vitium praetermittitur, ex charitate autem virtutes oriuntur, si des. spes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod unaquaque virtus administrat.

ISIDORVS.

Ad virtutes difficile confugimus, ad vitia sine labore labimur.

Occulta virtutes pro elatione sunt.

Grandes enim sudores patimur, ut ad caelum conscendere valeamus.

Sicut paulatim homo à minimis vitijs in maxima proruit, ita gradatim ad ea qua sunt excelsa, confurgit.

Qui autem virtutes inordinatè comprehendere nititur, citò periclitatur.

Hac est causa in rerum natura, ut quicumque velociter ad perfectum tendunt, sine dubio celeriter finiantur.

Prius vitia stirpanda sunt in homine, deinde inferenda virtutes.

Nam conjungi non potest veritas cum mendacio.

Vitiam autem virtutes tuas augere, publicare noli.

CYPRIANVS.

Nihil prodest verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem.

CAPVT XXVII.

DE VITIIS.

CHRISTVS.

Ab intus enim de corde hominum cogitationes mala procedunt. Matt. 15

Adulteria, fornicationes, homicidia, furtiva, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia stultitia, omnia haec mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Ibidem

PAVLVS.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus. Rom. 6

SALOMON.

Iniquitates sua capiens impium, & fundus peccatorum suorum constringitur. Prov. 5

AUGUSTINVS.

Nulla caro exultat in Deo, quae vivit in vitijs.

HIERONYMVS.

Non purgantur mala vitiorum, nisi ex comparatione virtutum. Malo arbori nodo malus clavus, aut cuneus infingendus est. Non poterunt in die judicij, aliorum virtutes, aliorum vitia sublevari.

Circumdatis enim vitijs, non possumus videre virtutes.

Omne vitium expelle ab anima tua, ut virtutes anima consequi possis.

Nos verò amore virtutum vitia superemus.

Omnes enim homines vitijs nostris favemus: & quod propria facimus voluntate, ad natura sermone necessitatem.

ISIDORVS.

Recedens homo à Deo, statim vitiorum traditur potestati.

Vi autem patitur infesta vitia, revertendo, unde cecidit, respiciat.

Satis dilige se palpant, qui volunt sine labore vitia superare.

Perficiat renuntiat vitio, quae occasionem eritat in perpetrando peccato.

Vitia verò cordis tui revela.

Nonnunquam hominem sua persequuntur: quia nimirum qui prius volendo ea sibi fecit socia, postea sentit etiam volens stimulos dupliciter.

Est autem criminis reus, qui & admittit scelera per voluntatem, & defendit ea per consummationem.

Invicem sibi succrescunt vitia, ut dum unum abicit, succedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis vitijs, ut majora utilius caveantur.

Veraciter enim sanantur vitia, quae vitia virtutibus, non vitijs excluduntur.

CAESARIUS.

Vitia enim nostra, hostes nostri sunt.

IN VITIS PATRVM.

Sicut pinguis terra germinat quod absconsum est in ea, sic & caro pinguis producit vitium.

CAPVT XXVIII.

DE EBRIETATE.

CHRISTVS.

Luc. 21 **A**ttendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra craspula vel ebrietate, & curis huius vita.

PAVLVS.

Ephes. 5 Nolite inebriari vino in quo est luxuria.

SALOMON.

Prov. 20 Luxuriosiores vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens.

Prov. 23 Nec intuearis vinum quando flavescit, & cum splenduerit in vitro color ejus: ne edatur blandè, sed in novissimo mordebit ut celuber, & sicut regulus venena diffundit. Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.

JESUS SYRACH.

Eccles. 19 Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui sernit medica, paulatim decidit.

Ibidem Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos.

Eccles. 31 Sufficiens est homini erudito vinum exiguum, in dormiendo non laborabit ab illo, nec sentiet dolorem.

Ibidem Diligentes vinum nolite provocare, multos enim exterminat vinum.

Ibidem Amcritudo anime, vinum multum potatum.

Ibidem Aqua vita hominibus, vinum in sobrietate. Si bibas illud moderatè, sobrius eris.

Ibidem Vinum in jucunditatem creatum est, non in ebrietatem.

Ibidem Vinum moderatè potatum, sanitas est corporis & anime.

Ibidem Vinum multum potatum, irritationem & iram, & ruinas multas facit.

Ibidem Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet.

HIERONYMVS.

Ubi quicunque saturitas atq; ebrietas fuerit, ibi libido dominatur. Religiosus nunquam vino recedat, ne audiat illud Philosophi: Hoc non est osculum porrigeri, sed propinare.

Quicquid inebriat, & statum mentis evertit, similiter fugiamus ut vinum.

Venire distentum cibo, & vino, & potionibus irrigatum, voluptas genitalium sequitur.

Quicquid est seminalium voluptatum, est venenum potatum.

AMBROSIVS.

Infirmum stomachum moderatus cibus & vinum confortat, ebrietas autem corpus debilitat.

Plerisque enim gula & abundantia vini turpiter in luxuriam seducunt.

Vinum quippe non reparatur in usu, sed condènatur in excessu.

ISIDORVS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem mentem alienat, ut ubi sit, nesciat: unde etiam malum non sentitur, quod ebrietate committitur.

Plerisque laus est multum bibere, & non cavere. Audiant hi adversum se dicentem Prophetam: Vae qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem!

Non solum ex vino inebriatur hominis, sed etiam ex ceteris potandi generibus, quæ vario modo consueverunt.

BASILIVS.

Sicut enim piscis se preparat ut glutias escam, ita & ebriosus in vino suscipit inimicum.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiã cordis, non ad ebrietatem docavit.

Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem contraxerunt, nec poterunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperaverunt gula ardorem.

Ebriosus putat se aliquid optimum habere, cum fuerit in precipitia devolutus.

Beda Tom. 7.

In omnibus te exhibe sobrium vitam, sobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

CAPVT XXIX.

DE DECIMIS.

CHRISTVS.

Omnes decimam vestram distribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut sit cibus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus.

PAVLVS.

De filij Levi sacerdotum accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo, secundum legem: id est, à fratribus suis. Hilarem datorem diligit Deus.

SALOMON.

Alij dividunt propria, & ditiores fiunt. Alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.

JESUS SYRACH.

In omni dato hilarem fac vultum, & in exultatione sanctifica decimas.

Da altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo ad inventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus Deus noster retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

AVGVSTINVS.

Decima enim tributa sunt egentium animarum: quod si decimas dederitis, non solum abundantiam fructuum recipitis, sed etiam sanitatem corporis consequemini.

Non eget Dominus Deus, non premium postulat, sed honorem. Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam: unde Propheta dicit: Primitias ara & vinea torcularis eius, non tardabo offerre tibi.

Si tardius dare peccatum est, quanto magis est non dedisse? De militia, de negotio, de artificio, redde decimas.

Cum enim decimas dando, & ex terrenis celestia posis promereri, quare per avaritiam duplici re benedictione defraudas?

Hac est enim Domini iustissima consuetudo, usque tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revocaris.

Dabo impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere Deus semper paratus est, sed dominum malitia prohibetur.

Decima enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invasi.

Et quanti pauperes in locis ubi ipse habitas, illo decimam non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal eterni iudicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, suis usus reservavit.

Qui ergo sibi aut premium comparare, aut peccatorum desi derat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Vnusquisque Christianus, & omnis ordo catholicorum etiam de novem partibus student elemosinam dare.

CAPVT XXX.

DE CVPIDITATE

CHRISTVS.

Quam difficile est confidentes in pecunijs, in regnum Dei intrare: difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit.

PAVLVS.

Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

SALOMON.

Semita omnis avari, animas possidentium rapiunt. Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.

Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus aequum voluntas eius.

Suavis homini panis mendacij, postea implebitur os ejus calculo.

S 2

J E.

JESUS SYRACH.

Eccles. 14. Viri cupido & tenaci, in aeternitate sunt substantia. Ibidem. Infatigabile oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur donec consumat ares faciens animam suam. Eccles. 21. Qui edificat domum impendit alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. Eccles. 31. Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie illius perditio illorum.

AMBROSIVS.

Perro cupiditas atque superbia, in tantum unum est malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit cupiditas inveniri.

ISIDORVS.

Gravi animi dolore amittuntur, quia cum magno amore habentur. Minus autem amittendo dolemus, quod minus possidendo diligimus. Gloriam temporalem sequentes, estis nitidi sunt foris fulgore potentia, intus tamen vacui sunt elatio re superbia. Qui in appetenda honoribus facili, a se pro sperit atibus mundi instanter desudat laborare, hic & in futuro vacuum invenitur a requie. Nemo potest spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis edomaverit cupiditates. Non potest ad contemplandum Deum mens esse libera, cum desiderijs hujus mundi & cupiditatibus vhiat. Neg, enim poterit alta conspiciere oculus, quo pulvis claudit. Omnis peccato peior est avaritia, & amor pecuniarum. Cupiditas omnium criminum mater est. Ergo si succiditur mater criminum, non pullulant cetera soboles peccatorum. Nunquam satiaris novit cupiditas, semper avarus eget: quantumque magis acquirit, tantum amplius quarit. Plurimi potentes tanta cupiditate rabie inflammantur, ut de consensibus suis pauperes excludant. Non est mirum quod morientes in inferni ignibus deperirentur, si viventes flammam cupiditatis sua minime extinxerunt. Qui desidio cupiditatis estuans, flatu diabolica inspirationis vrantur.

EVSEBIVS.

Pecunia cupiditas, populorum corda mortalium superat, etiam fraternam necessitatem violat.

IN VITIS PATRVM.

Nihil prodest pecuniam non habere, si voluntas fuerit possidendi. Tantum habeamus, quantum necessitas possit, non quantum cupiditas concupiscit. Nihil prodest si nuditas, cui inest cupiditas.

CAPVT XXXI.

DE DISCIPLINA.

IOANNES.

Apoc. 3. Ego quos amo, castigo & arguo.

PAVLVS.

Heb. 12. Omnis autem disciplina in presenti videtur non esse gaudij, sed mortis: postea fructum pacatissemum exercitatis per eam reddit justitiam.

SALOMON.

Prov. 1. Audi fili mi disciplinam patris tui, & non dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Prov. 4. Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.

Prov. 9. Accipite disciplinam, & nolite abijcere eam.

Ibidem. Noli ergo arguere derisorem, ne oderit te.

Prov. 12. Argue sapientem, & amabit te.

Ibidem. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam.

Prov. 12. Qui autem odit increpationem, insipiens est.

Ibidem. Vita vite custoditur disciplinam.

Prov. 10. Qui autem increpationes reliquerit, errat.

Egestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam. Qui autem acquiescit arguenti, glorietur. Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodi: increpationes, stultus fiet.

Qui increpationes odit, morietur. Plus proficit una correctio apud prudentem, quam centum plaga apud stultum.

JESUS SYRACH.

Vir prudens & disciplinatus, non murmurabit correptus. Priusquam interroges, ne vituperes quemquam: & cum interrogaveris, corripe iuste.

Qui odit correptionem, minuetur vita. Corripe amicum, sepe enim fit commissio, & non omni verbo credas.

Est correptio mendax in ira contumeliosus. Corripe proximum antequam commiseris, & da locum timori altissimi.

Peccator homo devitas correptionem. Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. Nam qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

AMBROSIVS.

Leniter castigatus, exhibet reverentiam castiganti: aspera autem increpatione effusus, nec increpationem recipit, nec salutem. Sustinet aequanimiter, ut si firmos, quos commendare non poterit castigatos.

Blasphemia pietate portandi sunt, qui increpari pro sua infirmitate non possunt.

Pro diversitate peccantium, alij portandi, alij castigandi sunt, quia modus diversus est peccatorum. Tunc enim protervos melius corrigimus, cum ea qua bene egisse se credunt, mala demonstravimus.

GREGORIVS.

Sunt nonnulli, qui increpationis verba audiunt, & ad penitentiam redire contendant: quis pena terret, quos alioquin premia non invitant.

Audias de regno quod amet, audias de supplicio unusquisque quod timeat: si amor ad regnum non trabat, timor invitet.

ISIDORVS.

Salubriter accipiunt iusti, quos de suis excessibus arguuntur. Plerumque mali, similes sibi in malo, defendunt.

Qui per blanda verba castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur.

Cum dolere enim abscondenda sunt, qua leniter sanari non possunt.

Qui admonitus secreto, corrigi de peccato negligit, publice arguendus est, ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari.

Palam sunt arguendi, qui palam nocent: ut dum aperta obijuratione sanantur, hi qui eorum imitando deliquerunt, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur.

Melius est ut pro multorum salvatione unus condemnatur, quam pro unius licentia multi periclitentur.

CAPVT XXXII.

DE FIDE.

CHRISTVS.

Omnia possibilis sunt credenti. Habete fidem Dei.

Qui non desinat in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei.

Qui credit in filium Dei, habet vitam eternam. Qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

JACOBVS.

Quid proderit frater meus, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat.

Prov. 11

Ibidem

Prov. 15

Prov. 17

Eccles. 10

Eccles. 11

Eccles. 19

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Eccles. 32

Eccles. 21

Ibidem

Marc. 9

Marc. 11

Ioan. 3

Ibidem

Iacob. 2

Nunquid

Ibidem
Ibidem
Ibidem

Namquid poterit fides salvare eam?
Fides sine operibus otiosa est.
Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est.

PAVLVS.

Rom. 4
Gal. 3
Ephes. 6

Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti.
Igitur qui ex fide sunt, benedicuntur cum fidei Abraham.
In omnibus sumentes solum fidei, & galiam salutis accipite,
& gladium spiritus quod est verbum Dei.
Heb. 11
Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remuneratur sit.

SALOMON.

Eccles. 2.2

Fidem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius lateris.

AVGVSTINVS.

Si enim iustus est, qui ex fide vivit: iniquus est, qui non habet fidem.
Homini fideli, totum mundus divitiis: infideli autem nec ad modicum divitiis sunt.
Fidelibus nox in diem mutatur.
Infidelibus autem etiam ipsa lux tenebra fit: usque adeo pravalet fides, ut homines super mare pedibus faciat ambulare.
Magna est fides, sed nihil prodest, si non habuerit caritatem.

HIERONYMVVS.

Quid prodest, si impie agens, Deum voce invocas, quem operibus negas?
Deus in bonis operibus fidelium non tantum considerat oblationis magnitudinem, quantum fidei veritatem.

GREGORIVS.

Ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit: per fidem namq, ab omnipotenti Deo cognoscimur.
Quid prodest, si idem redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur?

ISIDORVS.

Beatus est autem qui & rectè credendo benè vivit, & benè vivendo fidem rectam custodit.
Christianus enim malus, dum secundum Evangelij doctrinam non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit, oborta tentatione facile perdit.
Deus si creditur, meritis invocatur & quaritur: ac per hoc tunc perfecte laudatur, quando & creditur.
Fides nequaquam vi extorqueatur, sed ratione atque exemplis suadetur in corde.
Respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare: fides enim qua corde recinetur, confessione oris ad salutem profertur.
Multi fidem Christi ex corde non amant, sed humano terrore, eandem per hypocrisis tenere se simulant: & qui esse non possunt aperte mali, per terrorem fidei noscuntur boni.

CAPVT XXXIII.

DE SPE.

PAVLVS.

Rom. 8
Ibidem
Ibidem
Ibidem

Nos ipsi primitias spiritus habentes, expectamus redemptionem: spe enim salvi facti sumus.
Sper autem qua videtur, non est spes.
Nam quod videt quis, quid sperat?
Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.

JACOVS.

Iacob. 1

Qui enim habitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.

SALOMON.

Prov. 10
Prov. 13

Expectatio iustorum, latitia: spes impiorum peribit.
Sper qua differtur, affligit animam.

Bedæ Tom. 7.

ORIGENES.

Neque salus esse cuiquam potest, nisi prius sibi propitium faciat Dominum.

ISIDORVS.

Qui male agere non desistens, vana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam rectè quærerent, si ab actione prava cessarent.
Metuendum valde est, ut neque per spem venia, quam promittit Deus, perseveranter peccem: neq, quia iuste peccata distinguit, veniam desperemus: sed utraq, periculo evitato, & à malo declinemus, & de pietate Dei veniam speremus.
Omnis quippe iustus spe & formidine nitet: quia nunc illum ad gaudium spes erigit, nunc ad formidinem terror & benne adducit.
Qui enim veniam de peccato desperat, plus de desperatione quam de commisso scelere se dantat.
Desperatio auget peccatum.
Desperatio peior est omni peccato.
Corrige igitur teipsum, & indulgentia habeto spem.
Nulla tam gravis est culpa, qua non habeat veniam.
Nulla te securus decerptum à poenitentia intentione suspendat.
Incessanter in corde tuo spes & formido consistant, pariter sint in te timor atque fiducia.

CAPVT XXXIV.

DE GRATIA.

CHRISTVS.

Gratia accepistis, gratia date.
Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Matt. 10
Ioan. 1

PAVLVS.

Vbi autem abundavit peccatum, super abundavit gratia: ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.
Stipendia enim peccati mors: gratia autem Dei, vita æterna.
Vnicuiq, autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

Rom. 5
Rom. 6
Ephes. 4

SALOMON.

Qui bonus est, à Domino hauriet gratiam.
Oculi tui vni Domini custodiant, ut addatur gratia capiti tuo.
Gratia datur in conspectu omni viventis.
Est datus, cui non est utilis: & si datus, cui retributio duplex est.

Prov. 12

GREGORIVS.

Dominus qui talenta contulit, rationem postiturus reddit: quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit, discretè in iudicio merita exquiret.
Bonum quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.
Sunt namq, nonnulli qui donum intelligentia percipiunt, sed sola que carnis sunt, sapiunt.

ISIDORVS.

Interdum peccantibus nobis, sua Deus dona retrahit, ut ad spem divina propitiationis mens humana consurgat.
Ab illo enim nobis omnia bona gratia preveniente, donantur.
Prestitus homini, donum Dei est: nec à se potest quisquam, sed à Domino corrigi. Non enim quicumque boni habet proprium homo, cuius via non est ejus.
Cum quisq, aliquod donum Dei accipit, non appetat amplius quam quod accepit, ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit, perdat.
Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio surripit alienum.
Quod enim sapientes sumus, quod divites, quod potentes existimus, non alterius, sed potius divino munere sumus.
Viamus ergo optime divinis beneficijs, quatenus & Deum non peniteat deesse, & nobis accepisse sit utile.
In divisione bonorum diversè percipiunt diversa Dei munera, non tam è conceduntur uni omnia, ut si pro utilitatis studio, quod

alter admiratur in altero. Item dicit : Manera gratiarum alia ista, alia vero donantur illi, nec dantur ita habere uni, ut non egeat alterius.

Auferri Deus dicitur homini donum quod homo non habuit, id est, quod accipere non meruit.

EUSEBIUS.

Sicut gratia gratis accipitur à Deo, ita gratis eadē ministratur.

CAPVT XXXV.

DE DISCORDIA.

CHRISTVS.

Matt. 12 & Luc. 11 Matt. 10 Ibidem **O**Mne regnum diuisum contra se, desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit. Necessi est enim ut veniant scandala. Veruntamen va homini illi per quem scandalum venit.

PAVLVS.

Rom. 14 Omnia quidem munda sunt sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

1. Cor. 7 In pace autem vocat nos Deus.

1. Cor. 14 Non enim dissensio nis est Deus sed pacis.

Rom. 1 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo patre & Domino & Apoc. 1 Iesu Christo.

SALOMON.

Prov. 12 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo.

Prov. 15 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

Prov. 16 Homo peruersus suscitatis lites, & verbosus separas principes.

Prov. 17 Semperurgia quaris malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

GREGORIUS.

Deus quippe in unitate est, & illi eius gratiam habere merentur, qui se ab invicem per seclatatum scandalum non dividunt. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo pellatur.

Quam gravis est culpa discordia, pro qua nec munus accipitur. Quicquid enim protervus vel indignus amicus protulerit, objurgantis furor est, non dilatio correctionis.

Quale iam est misericordia sacrificium, quod cum discordia proximi offertur?

CAPVT XXXVI.

DE IVRAMENTO.

CHRISTVS.

Matt. 5 **A**vidisti quia dictum est antiquis: Non pejerabis. Reddis autem Domino iuramenta tua.

Ibidem Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neq; per caelum, neq; per terram.

Matt. 5 Sit autem sermo vester, Est est, non non.

Ibidem Quod autem bis abundantius est, à malo est.

Matt. 23 Qui iuratis in caelo, iuratis in throno Dei, & in eo qui sedet super eum.

PAVLVS.

Heb. 6 Homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controversia eorum finis ad confirmationem iuramentum est.

SALOMON.

Prov. 12 Qui autem mentitur, seclis est fraudulentus. Iuratori non assuetas os tuum.

Eccles. 23 Ibidem Vir multum iurans repletur iniquitate, & non discedit à domo illius plaga.

Ibidem Si in pacuum iuraveris vir, non justifiabitur.

Ibidem Indisciplinata loquela non adfuescit os tuum: est enim in illa verbum peccati.

ISIDORVS.

Sicut mentiri non potest, qui non loquitur: sic perjurare non poterit, qui non appetit jurare.

Non est contra Dei preceptum jurare, sed dum usum iurandi facimus, perjurij criminem incurrimus.

Nunquid ergo iuret, qui perjurare times.

Multis ut fallant, perjurant, ut per fidem sacramenti fidem faciant verbi, sicque fallendo, dum perjurant & mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum & falsis lachrymis seducti, decipimur: & credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerumq; sine iuramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, jurare compellimur.

Talique necessitate iurandi consuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui non moventur ad fidem verbi. Graviter autem delinquant, qui sibi loquentes jurare cogunt.

Quocirca, arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur, intelligit.

Dupliciter autem reus sit, qui & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.

Non est observandum iuramentum, quam malum incantè promittitur: veluti si quisquam adultera perpetim cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilis est enim non implere sacramentum, quam permancere in supri flagitio.

CAPVT XXXVII.

DE COGITATIONIBVS.

CHRISTVS.

BEati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5

Ab intus enim de corde hominum cogitationes male procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemias, superbia, stultitia. Marc. 7

Omnia haec mala ab intus procedunt, & co inquinant hominem.

PETRVS.

Charissimi obsecro vos, tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quia militatis adversus animam. 1. Pet. 2

PAVLVS.

Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, cogendat autem veritati. 1. Cor. 13

CARO & sanguis regnum Dei non possidebunt.

Charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, persequentes sanctificationem in timore spiritus. 1. Cor. 15

Dico autem spiritui ambulare, & desideria carnis non perficiat. Gal. 5

SALOMON.

Qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit. Prov. 12

Cogitationes iustorum, iudicia: consilia impiorum fraudulenta. Ibidem

Dolosa cordis cogitantium mala.

Abominatio est à Domino cogitatio mala. Prov. 15

Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuae. Prov. 16

Qui attentis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Prov. 17

Non praterit Dominum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo illius sermo. Eccles. 42

In cogitationibus enim impij, interrogatio erit.

Impij autem secundum qua cogitaverunt, correptionem habebunt. Sap. 1

Corpus autem quod corrumpitur, aggravat animam: & deprimis terrena habitatio sensum multa cogitantem. Sap. 9

Non est cogitatus impiorum prudentia.

Qui minoratur corde, cogitat inania, & vir imprudens & errans cogitat stultitiam. Eccles. 16

Anse tempus ad senectutem ducit cogitatus.

AVGVSTINVS.

Nemo potest à diabolo decipi, nisi qui prabere voluerit sua voluntatis assensum.

HIERONYMVVS.

Potestas quippe diaboli, non in semeritate illius atque jactantia sed in sua voluntate.

Diabolus per ea qua patere videt, aut certe non firmiter clausa, qua in mente & anima pervenit.

Sola peccati causa est, ubi carnis nulla noticia est.
Non sinas cogitationes malas in corde tuo crescere.

HILARIUS.

Non omnes cogitationes nostra male per diaboli instigationem excitantur, sed aliquotiens & nostro natu emergunt: bona autem cogitationes semper à Deo sunt.

GREGORIUS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur.

Dum enim in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, verum etiam cogitationis, atque insuper locutionis iniquitates replicantur.

Tunc enim in capite oculos habemus, cum vitam Redemptoris nostri tacita cogitatione conspiciamus.

Quid prodest quod contra hostium insidias tota civitas custoditur, si unum foramen aperit relinquantur, unde ab hostibus intretur?

Omne enim quod salubriter cogitamus, quasi mente coquimus.

Quia ergo in pace subigere carnis desideria volumus, quomodo in bello pro Deo ipsam carnem daremus?

Mens nostra à carnali delectatione abigenda est, & à carnis cura necessaria abscindenda non est.

ISIDORUS.

Bipartita est causa peccandi, id est, operis & cogitationis: quorum unum dicitur in quitas, quod opere geritur: aliud injustitia, quod cogitatione admittitur.

Prius autem actio refrenda est, postea cogitatio.

Prius prava opera, postmodum à sinistra.

Vicissim enim & à cogitatione opera procedunt, & ab opere cogitatio nascitur.

Quantum ab opere malo quisque vacet, pro solus tamen prava cogitationu malitia non erit innocens.

Non enim solum factis, sed & cogitationibus delinquimus, si eis illi occurrentibus dalcemur.

Non est timeendum, si bona & mala in cogitationem veniant: sed magis gloriosus est, si mens mala à bono intellectu rationis discretur.

Nihil juvat quod inter bonum & malum sensu prudentiori discretur, nisi opere aut mala cogitata cavemus, aut bona intellecta faciamus.

In ipsi cogitationis initia resiste, & evades caetera.

Si separaveris cogitationes à corde, non prerumpent in opera.

Si cogitationibus non consentire, operi eis id resistis.

Non enim potest corpus corrumpi, nisi prius correptus sit animus.

Nihil potest caro facere, nisi quod voluerit animus.

Munda enim à cogitationis animus, & caro non peccabit: melius est ut vites vitium, quam ut emendes.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, nisi quis voluntatibus ejus se sponte subdiderit, potestatem adversus bonitatem non habebit.

IN VITIS PATRUM.

Sicut ignis tepescit ceram, ita & vigilia bona cogitationes pessimas.

CAPUT XXXVIII.

DE MENDACIO.

CHRISTVS.

Non falsum testimonium dices.

PAULVS.

Deponentes omne mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo.

Mat. 19
Exod. 20
Ephes. 4

Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem bonitatem cum actibus suis, & induentes novam, eam qui renovatur in agnitionem Dei secundum imaginem ejus qui creavit eam.

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

Qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.

Abominatio est Domino labia mendacia.

Qui autem fideliter agunt, placent illi.

Librat animam testis fidelis.

Proferit mendacia verisipellus.

Testis fidelis non mentietur, proferit mendacia testis dolosus.

JESUS SYRACH.

Non accipias adversus animam tuam mendacium.

Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias.

Noli velle mentiri omne mendacium: a fidelitas e. im illius non est bona.

Responsum obscurum in vacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam.

HIERONYMVS.

Mendaces facimus, ut nec vera dicentibus credatur.

ISIDORVS.

Sæpe vera promittis, qui falsa dicitur est, ut cum primum acquisierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos facias.

Multis videmur vera esse, qua falsa sunt, & ideo non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.

Præterea à veritate incipit, qui falsa confingit.

Latens sæpe venena circumdata melle verborum: & tandem deceptor veritatem simulat, quousque fallendo decipiat.

Summopere cavendum est omne mendacium: omne quoque genus menda. y magnopere fuga.

Omne quod à veritate discordat, iniquitas est.

Esto in verbo verax, numine mendacio fallas.

Non aliud loquaris, aliudque facias.

Non aliud dicas & aliud in animo teneas.

Astutus asperatit, perjury consequudinem facit.

Sine consideratione verò non promittas.

Quod non potes facere, non pollicearis.

Multum reus eris si non reddas quod noveris.

Veritas angulos non habet, nec quarit usuras.

Quod incaute promisti, non facias: impia est promissio, qua scelere adimpletur.

CAPUT XXXIX.

DE MONACHIS.

MOSES.

Cum voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requirit illud Dominus Deus tuus.

PAULVS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Et ille quidem ut corruptibilem coronam accipiat, nos autem incorruptam.

Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, cui se probavit.

SALOMON.

Semitæ justorum declinat mala: custos autem anima sue servat viam suam.

HIERONYMVS.

Nunquam de ore Monachi turpis aut lascivus sermo egredietur.

His enim signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorum hominum, interioris hominis vitia demonstrantur.

Monachus non desideret urbium frequentiam, quia de singularitate censetur.

Coloss. 3

Prov. 12
Ibidem.

Ibidem.
Prov. 14
Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 2
& 4.
Eccles. 7
Ibidem.

Sapient. 7

Deut. 17
Eccles. 5

1. Cor. 9
2. Tim. 1
Ibidem.
2. Tim. 2

Prov. 16

Monachus sit vigilans, ne vanis cogitationibus polluat. Amet se in iam Scripturarum, & carnis vitia non amabit. Episcopi imitantur Apostolos, & Monachi perfectos patres: ut quorum honorem possident, habere nitantur & meritum.

Monachus habeat simplicitatem columbae, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat & serpentis astutiam, ne aliorum supplantetur insidijs.

Monachus teneat humilitatem veram.

Monachus qui Christum desiderat, nihil aliud indagat, sed est ei cella pro parvulo, varia scripturarum dona discipulis, his utitur delictis, harum fruitur amplexu.

Ille verus est monachus qui aurum contemnit, & scripturas sectatur: & in paupertatem incidit, ornatior instat ornata.

Monachus specialis expetenda est solitudo, ex urbe habitatio facienda.

Non quaras in Monacho gloria nitorem, sed animi pietatem. Quicquid in Monachos dicitur, redandat in Clerico.

Adversum nos loquaces, pro semuti.

Monachus cum corpore clausa cellula lateat, lingua per orbem non discurrat.

GREGORIUS.

Ipsi dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant.

Qui penetrare ad insima nequeunt, saltem necessaria foris operentur.

Monachus qui intra possessionem quarit, Monachus non est.

ISIDORUS.

Tunc se quisque Monachum iudicet, quum se minimum existimaverit cunctis.

BASILIVS.

Caeleste enim donum accipit Monachus, qui terrenos actus à semetipso proijcit, nec implicat se negotijs secularibus militans Deo.

IN VITIS PATRUM.

Monachus enim non solum propterea dicitur, quia uxorem non habet, sed religioni Dei, & servitio ipsius mancipatus est: curabili est quem admodum saeculo non placeat, quia magis elegit castitatem, qua Deo cura est, & Spiritus sancti habitatio.

Monachus si ventrem suum & linguam continet, & vacationem non fecerit, confidat quia non morietur in aeternum.

Monachus edens multum & operans multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat & viriliter agat, non perdat mercedem suam.

Qui vult aedificare domum, multa procurat ut possit perficere opus suum: ita Monachum multam curam habere oportet, ut possit opus Dei perficere.

Quanti Monachorum, dum patrii matrisque non miserantur, suas animas perdidit?

Melior est secularis mansuetus, quam Monachus animosus & iracundus.

Melior est secularis infirmus serviens fratri, super Monachum non miserentem proximo suo.

Monachus bilinguis turbat fratres.

Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, & maceris decus est Monachi.

Si potueris injuriari ac tacere, & affici convitijs, & portare, magna est hac res super alia mandata.

EFFREM.

Sicut enim sata in bona terra culta, sic anima Monachi fructificans cogitationibus divinarum scripturarum.

Sicut lampas lucida in loco tenebroso resurgens, sic Monachus mente sobria, in corde pervigil, in tempore psalmodia sua & orationis.

Sicut pondus salis deprimit infirmum, sic somnus deprimit Monachum in oratione.

Sicut vermis corrumpit lignum, sic invidia corrumpit animam Monachi.

Sicut cinis exterminat vestimentum, sic detrahitio animam Monachi.

CAPUT XL.

DE DETRACTIONE.

PAULUS.

Omnia autem facite sine murmuracionibus & hastationibus, ut sine querela sitis, & simplices filij Dei sine reprehensione.

Philip. 2

JACOBUS.

Nolite detrabere alterutrum fratres mei: qui detrabit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrabit legi, & iudicat legem.

Iacob. 4

SALOMON.

Remove à te os pravum, & detrahentia labia procul sint à te. Qui detrabit alicui rei, ipse se in fururum obligat.

Prov. 4

Qui autem timet preceptum, in pace versatur. Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio illorum, & ruinam utriusque quis novit?

Prov. 13

Tumulus murmuracionum non abscondetur.

Rom. 14

Sapient. 1

AUGUSTINUS.

Ne ergo detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMUS.

Nunquam ulli detrahas. Accusamus saepe quod facimus, & contra nosmetipsos nostra vitia invenimus.

Noli detrabere, sed verum dicere.

Cave ne linguam aut aures habeas prurientes: id est, ut ne ipse alijs detrahas, aut alias detrahentes audias.

Malorum quoque solacium est bonos capere, dum peccantium multitudine putant minus peccata.

GREGORIUS.

Caelorum etenim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit murmurare potest.

ISIDORUS.

Non detrahas peccanti, sed condole.

Quod in alio detrahis, in se positus perimesce.

Detrahentes omnes reprehendunt, omnes vituperant.

Quando alij detrahis, ceptum discute.

Quando alium mordes, tuus pagana redargue.

Non alterius delicta, sed tua propria cerne.

Nunquam detrahas, si te bene perpexeris.

Vterque simile crimen impendat, & qui detrahentem audit, & u qui detrahit.

IN VITIS PATRUM.

Melius est comedere carnem & vinum bibere, quam contemneri in vituperatione fratrem suum.

Sicut susurrans serpens Evam de paradiso expulit, sic qui detrabit fratri suo, non solum suam, sed etiam audientis animam perdit.

CAPUT XLI.

DE VOLUNTATE.

CHRISTVS.

Si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit Deus.

Ioan. 9

PAULUS.

Si voluntas prompta est, secundum quod habet accepta est, non secundum quod non habet.

1. Cor. 8

Quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & persciscendi.

Ephes. 5

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quas voluntas Domini.

SALOMON.

Abominabile est Domino pravum cor: voluntas ejus est in ijs, qui simpliciter ambulant.

Prov. 11

AUGUSTINUS.

Omnibus enim erit in voluntate, quod unusquisque habebit in retributione.

Omne opus procedit voluntas nostra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil enim aliud nostrum querit Deus, nisi voluntatem bonam.

Malum proprii arbitrii, germinatio est voluntatis.

GREGORIUS.

Ante Dei namque oculos nunquam est vacua manus à munere, si cordis arca repleta fuerit bonâ voluntate.

Bonum ergo opus nobis sit in voluntate, nam ex divino adjutorio erit in perfectione.

Illi coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit tenebras voluntatis.

Voluntas autem bona est, sic adversa alterius sicut nostra per timere: nulli quod tibi iuste impendi desideras, denegare: necessitati proximi iuxta vires occurrere, & prodesse etiam ultra vires velle.

Semper invidia à bona voluntate discordat.

Deus enim per multas voluntates aliorum in alijs multa operatur bona.

CYPRIANUS.

Nec excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est voluntatis.

CAPUT XLII.

DE INDUMENTIS.

CHRISTUS.

Corpus vestrum plus est quàm vestimentum.

Qui duas tunicas habet, det non habenti: & qui habet escas, similiter facias.

PAULUS.

Habentes autem alimenta, & quibus segamur, his consenti simus.

SALOMON.

Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Omni tempore vestimenta tua sicut candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

AUGUSTINUS.

Vestis autem tibi pura circumdatur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisitu indumentis vestiris, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMUS.

Plumarum mollires juvenilia membra non foveat. Quicquid enim corpora nostra defendere potest, & humana succurrere imbecillitati, hoc unica appellanda est tunica.

GREGORIUS.

Nemo quippe vestimenta pretiosa, nisi ad inanem gloriam querit, videlicet ut honorabilior ceteris videatur.

Nemo vult pretiosos vestibus tui indui, ubi ab alijs non possit videri.

Pre sola enim inani gloria vestimentum pretiosum queritur.

EFFREM.

Ornatus quippe vestium indicat, qualiter ea qua aterna sunt, sapiamus, & per studium clarioris amicitis, ab aterna claritate nudi esse dignoscamur.

Lavare faciem, manus ac pedes impensis, servos nos indicat esse victorum.

BASILIVS.

Dum enim nimis ornatum corporum conspicimus, corporis & anima offendimus creatorem.

CAPUT XLIII.

DE MISERICORDIA.

CHRISTUS.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Estote misericordes, sicut & Pater vester celestis misericors est.

PAULUS.

Estote autem invicem benigni & misericordes: induite vos sicut electi Dei sancti & dilecti, viscera misericordiae.

Exerce te ipsum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis.

MOSES.

Non negabis mercedem tuam egenis & pauperibus.

SALOMON.

Misericordia & veritas non te deseret: benefacis anima sua vir misericors.

Qui autem crudelis est, propinquos abicit.

Clementia preparat vitam, misericordia & veritas preparat bona.

Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.

Facere misericordiam & iudicium, magis placet apud Deum quam victimam.

JESUS SYRACH.

In iudicando esto pupillis misericors ut pater.

Omnis misericordia facit locum unicuique secundum meritum suorum operum.

Quam magna misericordia Dei, & propitio illius convertentibus ad se.

Miseratio hominis circa proximum suum.

Misericordia autem Dei super omnem carnem.

Qui misericordiam habet, docet & erudit, quasi pastor gregem suum custodit.

Qui facit misericordiam, facit sacrificium.

AUGUSTINUS.

Oportet quippe etiam eum, qui misericordiam requirit, & ipsum pro salute sua aliquid elaborare.

Invenire possumus misericordiam, sed in anima conturbata, & spiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, & in testamento tuo relinque pauperibus: tu illuc vades, & opera tua hic permanent.

GREGORIUS.

Vbi misericordia queritur sine controversia, salus est. Disciplina sine misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur.

CYPRIANVS.

Neque enim Dei misericordiam promereri poterit, qui misericors ipse non fuerit.

Neque enim impetrabit à divina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORUS.

Misericordia, à compatiendo aliena miseria, vocabulum sortita est.

Nullus autem in alio misericors esse potest, qui pravè vivendo in se misericors non est.

CAPUT XLIV.

DE COMPASSIONE PROXIMI.

CHRISTUS.

Omnis ergo quacunque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis: haec est enim lex & propheta.

PAULUS.

Matt. 5

Luc. 6

1. Tim. 4

Ibidem.

Deut. 24

Prov. 3

Prov. 11

Prov. 20

Prov. 21

& Mat. 9.

Eccles. 4

Eccles. 10

Eccles. 17

Eccles. 18

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 35

Prov. 41

Eccles. 9

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

PAULUS.

Rom. 12
Ibidem.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum stentibus.
Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem
seruite invicem.

Galat. 6

Si preoccupatus fueris homo in aliquo delicto, vos spirituales
esto, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum,
ne & tu ceteris.
Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

SALOMON.

Prov. 14

Qui despicit proximum suum peccat.

Eccles. 22

Eadem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis
illius lereis.

Ibidem.

In tempore tribulationis permansit fidelis, ut in hereditate il-
lius heres sit.

Eccles. 29

Præcæcuniam propter fratrem & amicum,

Eccles. 41

Ne avertas faciem tuam a proximo tuo.

Eccles. 10

Qui forcam fodit proximo, in illam eundem decidit: & qui statuit
lapidem proximo, offendit in eo.

Prov. 23

Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo.

& Eccles.
27.

ORIGENE S.

Si quis ea, quæ videt in delicto proximi sui, & non indicat, vel
in testimonio vocatus non quæ vera sunt, dixerit, pena commissi
revelatur ad conficiam.

GREGORIUS.

Compassioni enim proximi plerumque obstitit pietas falsa.
Qui enim dolorem excipit in aliena necessitate, crucem por-
tat in mente.

Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficiuntur, nisi
indarendo Deo, & compatiendo proximo.

Crux quippe à cruciatu ducitur: & duobus modis tollitur,
quoniam aut per abstinentiam crucem Domini bajulamus,
aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram pu-
tamus.

Nam si hoc quisque pro temporali mercede exhibet, crucem
quidem bajulat, sed ante post Dominum recusat.

Duobus enim modis crux tollitur: enim aut per abstinentiam
affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur ani-
mus.

Compassionem quippe homini debemus, & rectitudinem à vi-
tys in eo considerare oportet, ut in uno eodemque homine & diliga-
mus bonum quod factum est, & persequamur mala quæ fecit: ne
dum culpas incaute remittimus, non tam per charitatem com-
puncti, sed per negligentiam veniam concessisse videamur.

Hoc ergo nos debemus exhibere proximo, quod indignus nobis
à creatore nostro confisimus exhiberi.

Minus proximum amare convincimur, qui non cum eo in ne-
cessitate illius, etiam ea quæ sibi sunt, partitur.

Nulla quæ possimus fratribus impendere bona, recusemus.

Iude enim ei, qui est super omnia, propinquamus, unde nos per
compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus.

Quantum plus per compassionem proximi affligimur, tantum
altius Deo propinquamus.

Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per tolerantiam suam re-
stitu est, quia bonus non est.

Bonus non fuit, quem malorum pravitas non probavit.

Ferum nostra anima nequaquam perducitur ad subtilita-
tem acuminis, si hoc non eraserit aliena lima pravitate.

Tantum ergo magis mali tolerandi sunt, quantum & am-
plius abundant.

Sic agere debemus curam nostram, ne negligamus curam
proximi.

Sic enim & quod impendi nobis recte volumus, alijs impertia-
mur: & quod nobis fieri volumus, hoc alijs facere ipsi devitemus.
Charitativè jura illa servemus.

BASILIIUS.

Quod tibi accidere non vis, nec proximo tuo cupias evenire.

Condole alienis calamitatibus, & sociare fletibus in alienis
mæroribus.

In tribulatione alterius & tu esto tristis: talis esto alijs, qua-
les optas esse circa te alios.

Quod non vis pati, non facias & non inferas alteri, mala ne
patiaris similia.

Ita clemens esto in alienis delictis suis in tuis, ut nec aliter te,
nec aliter alios penses: & sic alios judica, ut judicari cupis.

EFFREM.

Cum enim invicem onera nostra portamus, colluctatorem
nostrum diabolum confundimus & superamus, & Dominum
nostrum qui in caelis est, honorificamus.

Sicut potus aqua siccanti in aestu solis, sic sermo consolationis
fratri in tribulatione tentationis posito.

CAPIT XLV.

DE ELATIONE.

CHRISTUS.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, ex-
altabitur.

Luc. 14
& 18.

PAULUS.

Si adhuc hominibus placere, Christi servus non essem.
Non efficiamur inanis gloria cupidi, invicem provocantes, in-
vicem iridentes.

Galat. 1
Gal. 5

Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse seipsum se-
ducit.

Ibidem.

SALOMON.

Abominatio est Domino omnis arrogans: etiam si manus ad
manum fuerit, non erit innocens.

Prov. 16

Qui se jactat & dilatat, iurgia concitat.

Prov. 28

Qui sperat in Domino sublevetur.

Prov. 29

GREGORIUS.

In omne quod fecit, se mens deprimat, ne quod virtus scientia
congregat, vanitas elationis tollat.

Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat.

Dum superna gratia ad altiora intelligenda ducimur, quan-
tum subtilius levemur, tantum semper in humilitatem nosmet
ipsos in torillectu nostro premere debemus.

Vide quippe elata mens resunditur, si ipsi, super quam se ex-
tollit, supponatur.

Arrogans viri inter sanctam Ecclesiam, quamvis Deum su-
perando refugiant, eum tamen veraciter credendo confitentur.

ISIDORUS.

De justitia virtute nulla elationis superbia.

De bonis factis non exultaris, & de bono opere non gloriaris.

Elatio excessum deiecit, & arrogantia sublimes humiliavit.

Quod manifestando potius amittitur, tacendo custodi.

CAPIT XLVI.

DE VITA HOMINIS.

CHRISTUS.

Ne cogitatis in corde vestro quid manducetis, aut quid in-
duamini.

Matt. 6

Nonne anima plus est quàm esca?

Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit
ex ore, coinquinat hominem.

Matt. 15

PAULUS.

Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, &
gaudium in Spiritu sancto.

Rom. 14

Optimum enim est gratià stabilire cor, non esca, quæ non pro-
fuerunt ambulanti in eis.

Hebr. 13

SALOMON.

Non affligit Dominus animam iusti.

Milior est buccella panis sicca cum gaudio, quàm domus plena
victimis cum iurgia.

Prov. 10
Prov. 7

JESUS SYRACH.

Eccles. 29 *Initium vite hominis, aqua & panis, & vestimentum.*
 Ibidem. *Vita nequam hospitatur de domo in domum.*
 Eccles. 30 *Melior est mors quam vita amara; & requies aterna, quam languor perseverans.*
 Eccles. 36 *Omne escam manducabit venter, & est cibo melior.*
 Eccles. 39 *Initium necessarie rei vite hominum, aqua, ignis, & ferrum, lac & panis similagineus, mel & botrus, uva, & oleum, & vestimentum.*
 Ibidem. *Hac omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala convertentur.*

AUGUSTINUS.

Omnis malus aut ided vivit, ut corrigatur: aut ided vivit, ut per illum boni exercentur.

CAPUT XLVII.

DE MNERIEBUS.

MOSES.

Deut. 16 *Mvnera excacant oculos sapientum, & immutant verba justorum.*
 Eccles. 20
 1. Cor. 2

SALOMON.

Prov. 17 *Mvnera de sinu impijs accipis, ut pervertat semitas iudicij.*
 Prov. 5 *Non des alieno honorem tuum.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 29 *Donec accipiant, osculetur manus dantis, & in promissionibus se humiliant voces sujs, & in tempore redditionis postulant tempus.*
 Eccles. 42 *Vbi manus multa sunt, claudet.*
 Quodcumque tradis, numeras & appende.
 Eccles. 41 *Datum verò & acceptum omne describe. Cum dederis, ne improperes.*

AUGUSTINUS.

Adulenter frequent, quod non ex voluntate datur: quod enim ex propria voluntate praestatur, cum omni voluntate donatur.

GREGORIUS.

Tantum ergo humilior quisque debet ex munera, quantum obligator esse se conspicit in reddenda ratione.
Qui ergo sacros orationes tribuit, tunc ab omni munere manus excusat: quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gloriam non requirit.

JOSEPHUS.

Non debemus recusare vita istius manus, quod dedit nobis Deus.
Si hominibus data rejiciamus, consumeliosissimi sumus: quantum magis servare debemus, quod a Deo nostro accipimus.

CAPUT XLVIII.

DE ELEEMOSYNIS.

CHRISTUS.

Luc. 11 *Dare eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*
 Luc. 12 *Vendite qua possidetis, & date eleemosynam.*
 Ibidem. *Facite vobis sacculos qui non veterescunt, thesaurum non deficientem in caelis, ubi fur non aperiat, neque inen corrumpat.*

IN LIBRO TOBIAE.

Tob. 12 *Melius est facere eleemosynam, quam thesauros auri condere.*
Qui faciunt eleemosynam & justitiam, faciat abusus vita.

PAULUS.

Aff. 20 *Beatius est dare quam accipere.*
 2. Cor. 9 *Qui parit seminat, parit & metet.*
 Galat. 6 *Bonum autem facientes non desistamus: dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.*

SALOMON.

Redemptio anime viri, divitiæ sue.
Qui autem miserabitur pauperi, beatus erit.
Qui calumniatur pauperem, exprobrat actori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis.

JESUS SYRACH.

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo.
Ignem ardentem exinguit aqua, & eleemosyna resistit peccato.
Non est eis bene qui assiduè sunt mali, & eleemosynam non dant.

Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso.
Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

Pone thesaurum in praeceptis Altissimi: & proderit tibi magis quam aurum.

Eleemosynam pauperis non fraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere.

Animam esurientem ne despexeris, & ne exasperes pauperem in inopia sua.

Cor inopis ne afflixeris, & non prostrahas datum angustianii.
Rogationem contribulati ne abicias, & non avertas faciem tuam ab egeno.

Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram.
Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exauditur precatio illius.

Exaudit autem eum, qui fecit illum.
Congregationi pauperum assabilem te facito.

De lingua pauperi sine tristitia aurem tuam, ut perficiatur propitatio tua, & benedictio tua.

Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas ex-porrigens da pauperi.

Da pauperi, & accipies: iustificas animam tuam: ante obitum tuum operare justitiam tuam, quoniam non est apud inferos invenire cibum.

Qui facis misericordiam, sowerat proximo suo.
Fovera proximo tuo in tempore necessitatis illius.

AUGUSTINUS.

In largiæ enim pauperum non spolia, sed dona requiruntur.
Qualis illud munus est, quod alter cum gaudio accipit, alter cum lacrymis amittit.

Super quod ille gratulatur, ille suspirat.
Quamvis largiaris tuum, meliorem eleemosynam facis si reddas alienum.

Alicui enim est quod habemus, si non competenter eo utimur ad salutem.

Hac enim est apud Deum gratia eleemosyna, quæ ex vernacula exhibetur substantia, non quæ ex fraudulenta præda tribuitur.
Maluit se sua perdere largiendo, quam aliena institere componendo.

HIERONYMUS.

Ad mensulam ubi sunt religiosi pauperes & peregrini, cum illis Christus conviva esse noscatur.

Gloria Episcoporum pauperibus providere: ignominia, omnium sacerdotum, proprijs studere divitijs.

Non sis vanus, cum feceris eleemosynam indigenti, neque te meliorem illis, cui servaveris, aestimes.

GREGORIUS.

Sunt enim qui magna diligunt, & multa ex his que possident, egenis distribuere perit actant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordia visceribus redimant.

Dum qualibet necessaria indigentibus damus, sua illis reddimus, non nostra largimur.

Terrena quippe omnia servando amittimus, sed bene largiendo servamus.

Quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea is specialiter impendit illi, cuius hac amore praberit.

ISIDORUS.

Nulla scelera eleemosynis possunt redimi, si in peccatis quisque permanserit.

Pro. 13
 Prov. 14
 Ibidem.

Eccles. 29

Eccles. 3

Eccles. 19

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 4

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 14

Ibidem.

Eccles. 29

Nulla est delicti venia, quando sic procedis misericordia, ut eam sequantur peccata.

Qui inanicum diligit, & qui lugenti affectum compassionis & consolationis imperit, aut in quibuslibet necessitatibus consilium addibet, elemosynam proculdubio facit.

Quamvis quisque sit egens, nullus tamen unde tribuae egenti ex usationem inopia potest obtendere, quando ex praecepto Salvatoris etiam calcem aquae frigidae praecipiamur indigenti praebere.

Duae sunt elemosynae: una corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera spiritalis, dimittere à quo laesus furus.

De rapinis alienis elemosynam facere, non est officium misericordiae, sed emolumentum sceleris.

Qui ergo in justis tollit, iuste nunquam tribuit: nec alter bene praebet, quod ab altero male extorquet.

Magnam scilicet est, res pauperum praestare divitibus, & de superfluis inopiam acquirere sapores potentium.

Negligas cui miseraris, ne forte praecrescum qui meretur accipere.

Melior est benevolentia, quam quod datur. Qui cum tristitia manum porrexerit, fructum remunerationis amittit.

Non est enim misericordia, ubi non est benevolentia. Non auferas alteri, unde alijs tribuas.

Nihil profusus si alium inde reficis, unde alium inanem facis.

CYPRIANUS.

Qui secundum Deum sapiens est, & elemosynam facit, Deum credit: & qui habet fidei virtutem servat Dei timorem.

Qui autem timorem Dei servat in miserationibus pauperum, Deum cogitat & honorat.

CAPUT XLIX.

DE TRIBULATIONIBUS.

CHRISTUS.

Apoc. 3. Ego quos amo, arguo & castigo. PAULUS.

Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. In omnibus tribulationem patimur, sed non coangustamur.

Aporiamur, sed non desistimus. Persecutionem, sed non derelinquimus.

Distimur, sed non perimus. Semper enim mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu Christi in corporibus nostris manifestetur.

AUGUSTINUS. D.

Qui in hoc mundo flagellari non meretur, in inferno torquetur.

Cum enim à Domino flagellamur, si patienter accipimus, & humiliter gratias agimus: si mali fuerimus, peccatorum indulgentiam accipimus: si autem boni, aeternam beatitudinem consequimur.

HIERONYMUS.

Qui semel recipit malum in vita sua, non eosdem cruciatus patitur in morte, quos est passus in vita.

Multoque melius est stomachum dolere, quam mentem. Cavendum est vulnus quod cum dolore curatur.

Magna misericordia est, quando peccantibus afficitur Deus. Medicus si cessaverit curare, desperat.

GREGORIUS.

Divina dispensatione agitur, ubi prolixiora vitia agrotatio prolixior exurat.

ISIDORUS.

Revertens enim Deus hominem cruciat: quem peccantem deseruet, flagellando iterum visitat.

Ordinata est miseria Dei, quae prius hinc hominem per flagella à peccato emendat, & postea ab aeterno supplicio liberat.

Elicus enim Dei, doloribus vitia istius arretitur, ut perfectionem vitae futurae lucratur.

Iustu tempora flagella ad aeterna proficiunt gaudia: ideoque & iustus in paenis gaudere, & impius in prosperitate lugere debet.

Neque iusto, neque reprobo Deus misericordiam abstrahit. Bonus hic per afflictionem iudicatur, ut illic remuneret per misericordiam: & malus hic remunerat per temporalem clementiam, & illic punit per aeternam iustitiam.

In hac enim vita Deus parcat impijs, & eam non parcat electis. In illa parcat electis, non tamen parcat iniquis.

Quantum quisque aut in corpore aut in mente flagella sustinet, tantum seorsum remunerari speret.

Dum enim multa damabilia reprobi commississe videantur despecti à Deo, nullo emendationis verbera ferimur.

Gemina est percussio divina: una, in bonam partem, quae percutitur in carne, ut emendemur: altera, quae vulneratur in conscientia, ex charitate, ut Deum ardentius diligamus.

Deus ideo iustam flagellat, ne de iustitia superbiens cadat. Flagellum namque tunc debet culpam, cum mutaverit vitam.

Omnis divina percussio aut purgatio vitae praesentis est, aut initium poenae sequentis.

Nam quovisdam flagella ab hac vita inchoant, & in aeternam percussorem perducunt. Quamvis enim una culpa non bis percutitur, una tamen percussio intelligitur, quae hic capta, illic persistit: ut in illis, qui omnino non corriguntur, praecedentium percussio flagellorum, sequentium sit initium tormentorum.

Quibusdam secreto Dei iudicio, hic male est, illi bene: scilicet ut dum hic castigati corriguntur, ab aeterna damnatione liberentur: quibusdam vero hic bene est, illi male: sicut diviti illi Evangelico accidit.

Porro quibusdam & hic male, & illic male: quia corrigi nolentes, & flagellari in hac vita accipiunt, & in aeterna poenae damnantur.

Murmurare in flagellu Dei peccator homo non debet, quia maxime per hoc quod corrumpitur, emendatur.

Vnusquisque autem nunc levius portat quod patitur, si sua discesserit mala, pro quibus illi inferretur retributio iusta.

Iusti in adversis probari se cognoscant, non desici. Viri sancti plus formidant prospera, quam adversa: quia servos Dei prospera deiciunt, adversa vero erudiunt.

Tunc magis sunt Dei oculi super iustos, quando eos affligi ab iniquis providentia superna percutit.

Tunc iustis gaudia dispensatur aeterna, quando praesentis tribulatione probantur.

Quantum enim in hoc seculo frangimur, tantum in perpetuo solidamur.

Quantum in praesenti affligimur, tantum in futuro gaudebimus. Si hic flagellis asserimur, purgari in iudicio advenemus.

Semper hic Deus tolerat, quos ad salutem perpetuam preparat. Non igitur murmurat, non blasphemis, non accas: Quare sustineo mala? quia iuxta modum criminis, minor est retributio ultionis.

Qui enim in flagellis murmurat, Deum plus irrisit. Qui vero patienter adversa tolerat, Deum citius placat.

Si enim vis purgari in poena, se accusa, & Dei iustitiam lauda. Universa quae tibi accidunt, absque Dei non sunt voluntate.

Iniquorum potestas super te, ex Dei datur licentia. Omnes qui tibi adversantur, Dei consilio faciunt.

Patienter leviora portabis, si graviora fueris auctoratus. Langor enim vitia excoquit, langor vires libidinis frangit.

Infirmus gravis sobriam facit antium.

CYPRIANUS.

Nec dignus est in morte accipere solatium, quod se non cognoverit esse moriturum.

Infirmatatem animae infirmitate corporis vincimus, scitissime hanc Dei esse censuram, ut qui beneficijs non emendatur, vel plagis saltem respiciatur.

IN VITIS PATRUM.

Melius est hic persolvere poenas, quam post exitum vitae huius in aeterno cruciari igne.

CAPUT L.

DE PRIMITIIS.

PAULUS.

Beneficentiae autem & communicationis nolite oblivisci. Talibus enim hostijs promeretur Deus.

Apoc. 3

Hebr. 12

Act. 14

2. Cor 4

ibidem.

ibidem.

Hebr. 13
ibidem.

- SALOMON.

Prov. 15 *Victima impiorum abominabilis Domino, vota iustorum placabilia.*

Eccles. 14 *Fili si habes, benefac: & Deo dignas oblationes offer, Memor esto, quoniam mors non tardabit.*

JESUS SYRACH.

Eccles. 34 *Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata.*

Ibidem. *Dona iniquorum non probas Altissimus.*

Ibidem. *In oblationibus tuorum, nec in multitudine sacrificiorum, propitiabitur Deus peccatis.*

Ibidem. *Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimam filium in conspectu patris sui.*

Deut. 17 *Non apparebo in conspectu Dei vacuus.*

Eccles. 35 *Oblatio iusti impingnas altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.*

Ibidem. *Sacrificium iusti acceptum est, & memoriam illius non obliviscetur Dominus.*

Ibidem. *Noli offerre munera prava, non enim suscipit illa Deus.*

Ibidem. *Bono animo gloriam reddo Deo, & non minus primitias manuum suarum.*

GREGORIUS.

Magna purgatione sacrificiorum diluenda sunt culpa convictorum.

CAPUT LI.

DE TRISTITIA.

CHRISTVS.

Ioan. 16 **A**men amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudet. Vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

PAULUS.

2. Cor. 7 *Tristitia qua secundum Deum est, penitentiam in salutem stabilem operatur.*

Hebr. 12 *Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illam inquietentur multi.*

SALOMON.

Prov. 15 *Cor gaudens exhibet faciem, in merore anima deicitur spiritus.*

Animus gaudens etatem floridam facit, spiritus vero tristis exiccatur ossa.

JESUS SYRACH.

Eccles. 25 *Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali.*

Omnis plaga tristitia cordis est.

Tristitiam non des anima tua.

Eccles. 3 *Fecunditas cordis, haec vita hominis est.*

Eccles. 30 *Tristitiam expelle a te, multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.*

Eccles. 36 *Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistit illi.*

Ad tristitiam enim sistit mors.

Tristitia cordis flectit cervicem.

Ibidem. *Non dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam a te.*

Eccles. 28

ISIDORUS.

Vis autem nunquam esse tristis? bene vive.

Secreta conscientia tristitiam leviter sustinet.

Bona vita gaudium semper habet.

Conscientia autem rei semper in poena est.

Reus animus nunquam securus est.

Sicut vestimentum tinea, & vermis devorat lignum, ita tristitia cor hominis exedit.

Cor laxum bonam valetudinem facit, viri autem tristitia arefcunt ossa.

CAPUT LII.

DE PVLCHRITVDINE.

CHRISTVS.

Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam.

Ioan. 6

SALOMON,

Fallax gaetia & vana est pulchritudo.

Prov. 31

BASILIUS.

Pulchritudo diligenda est fili, qua latitiam spiritalem consuevit infundere.

Evitemus pretiosas pulchritudines, ne omnium malorum genera in nos irrogentur.

Sapiens vir non considerat corporis decorem, sed anima.

Inspiciens autem in carnalibus se derinet.

Sapiens mulierem respuit gestuosam.

Stultus autem concupiscens eam supplantatur.

Vir prudens ab imprudenti muliere avertit oculos suos.

Luxuriosus autem intuens eam, solvitur ut cera e facie ignis.

Deus non in corporis sed in anime pulchritudinis delectatur.

Illam ergo & tu dilige, in qua delectatur Deus.

CAPUT LIII.

DE CONVIVIIS.

CHRISTVS.

Cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cacos: & beatus eris quia non habens unde retribuam tibi. Retribuentur enim tibi in resurrectione iustorum.

Luc. 14

PAULUS.

Sive ergo manducatus, sive bibitus, sive aliud quid facias, omnia in gloriam Dei facite.

2. Cor. 10

SALOMON.

Melius est vocari ad oleracum gaudium, quam ad vitulum saginatum cum odio.

Prov. 15

Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.

Eccles. 37

In multis enim escis eris infirmus, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

Ibidem.

Super me fam non extendas manum tuam prior, ne invidia contaminatus crubescas.

Eccles. 3

Si in medio sedes, tu prior illis non extendas manum tuam, nec prior potas bibera.

Ibidem.

Si coactus fueris in edendo multum, surge de medio & volve, & refrigerabit te, & non adducis corpori tuo infirmitatem.

Ibidem.

In convivio non arguas proximum, & non dispicias eum in iucunditate illius.

Eccles. 3

Vir respiciens in mensam alienam, non est vicia ejus in cogitatione vitii: alit enim animam suam tibi alienis.

Eccles. 40

HIERONYMUS.

Ad convivium peccatoris rogatus, ad hoc ambula, ut spirituales invitatori tuo praebeas cibos.

Bonarum rerum postulatio est, quando corpus eadem vult habere, qua & spiritus.

GREGORIUS.

Abundare in convivijs loquacitas solet, semper enim voluptas comitatur epulas.

Cum corpus in refectiois delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Semper epulas loquacitas sequitur, cumque venter reficitur, lingua defrenat.

CAPUT LIV.

DE RISU ET TRISTITIA.

CHRISTVS.

BEati qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur.
Va autem qui ridetis nunc, quia lugebitis & flabitis.

PAVLVS.

Gaudete, & p. r. f. estote.

JACOBVS.

Miseri estote, lugeite & plorate, risu vester in lacrum conuertatur, & gaudium in moerorem.

SALOMON.

Lux iustorum latificat animam.
Cor gaudens exultat faciem.

In marore anima desinitur spiritus.

Animus gaudens atatem floridam facit: spiritus verò tristis exsiccat ossa.

Risu dolore miscebitur, & extrema gaudij lacrima occupabit.

Quasi per risum stultus operatur scelus.

Quærit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corpora.

JESVS SYRACH.

Fatuu in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.

AUGUSTINVS.

Letitia seculi vanitas, cum magna expectatione speratur ut veniat, & non potest teneri cum venerit.

Melior est tristitia iniqua patientis, quam latitia iniqua facientis.

Melior est ira risu, quia per risum stulti operantur scelus.

HIERONYMVS.

Vir sapiens gravitate morum hilaritate frontis temperat, si felicitas eluceat, non sis iactans: si calamitas contigerit, pusillanimitas non existas.

Qui temerarius est in latitia, perennis erit in pena.

GREGORIUS.

Presencia gaudia sequuntur perpetua lamenta.
Nemo etenim potest & hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Domino.

Si qua est presentis temporis latitia, ira est agenda, ut nunquam amaritudo sequenti iudicij recedat a memoria.

ISIDORVS.

Habeo temperamentum in prosperis: mentem nec gaudio, nec moerore commutes.

Et ad bona regitur & ad mala tempera cor tuum.

BASILIVS.

Noli dissolutis labijs risum proferre.

Amentia namque est, cum strepitu ridere: sed subridendo tantum latitiam mentis indica.

Non convenit ei, qui ad perfectionem nititur, joculari cum puero.

Et in latitia parvulus, & vir perfectus in sensu.

In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infansem.

Focus autem remissum efficit animam, negligentem erga Dei præcepta: & cum nec delicta sua potest ad memoriam revocare, & obliviscens ea, non se instigat ad penitentiam.

Nullam habebit accessum cordis compunctio, ubi fuerit immoderatus risus ac jocus.

CAPUT LV.

DE HONORE PARENTVM.

CHRISTVS ET MOSES.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut bene sis tibi, & sis longavus super terram, quam Dominus Deus tuus dedit tibi.

PAVLVS.

Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed docete illos in disciplina & correctione Domini.

Nec enim debent filij parentibus thesaurizare: sed parentes filijs.

SALOMON.

Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix.

Filius sapiens latificat patrem, filius stultus mæstitia est matri suæ.

JESVS SYRACH.

Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam.

Qui honorat patrem suum, vita vixit longiore.

Qui obditur patri, refrigeravit matrem.

Quærit matrem, honorat patrem.

Honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio à Domino.

Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.

Ne gloriaris in contumelia patris tui: non est enim tibi gloria, sed confusio.

Gloria enim hominis ex honore patris sui est: & dedecus filij pater sine honore.

Filius suscipe senectutem patris tui, & ne contristes eum in vita illius: & da veniam si defecerit sensus, & ne spernas eum in tua virtute.

Eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

Mala fama est, qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.

Honora patrem tuum, & gemis matris tuæ ne obliviscaris: memento quoniam, nisi per illos, non fuisset.

Retribus parentibus, quomodo illis tibi.

HIERONYMVS.

Bonum est quidem post Deum amare parentes ac filios: sed si necessitas venerit, ut amor parentum ac filiorum Dei amoris comparetur, & non possit utrumque servari, tunc in propinquos oisim pietatis in Deum est.

Honora patrem, sed si te à vero patre non separat, tamdiu sis tu sanguinis copula, quamdiu ille suum novaris creatorem.

BASILIVS.

Parentes nostros ut propria viscera diligamus, si accedere nos ad servitutem Christi non prohibuerint.

Si autem prohibuerint, nec sepulchra eorum nobis debentur.

CAPUT LVI.

DE FILIIS.

CHRISTVS.

Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

PAVLVS.

Filij obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est.

Honora patrem ut bene sis tibi, & sis longavus super terram.

SALOMON.

Bonus pater relinquit heredes filios & nepotes.

Qui patris virga, odit filium suum.

Qui autem diligit eum iustanter illum erudit.

Corona sanctorum filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

Ira patris filius stultus, & dolor matris qua genuit eum.

JESVS SYRACH.

Si filij tibi sunt, erudi illos à pueritia eorum.

Matt. 5
Luc. 6

2. Cor. 12

Iacob. 4

Prov. 15

Ibidem.

Prov. 17

Prov. 14

Prov. 10

Prov. 14

Prov. 19

Eccles. 28

Matt. 15
Exod. 20

Ephes. 6

2. Cor. 12

Prov. 19

Prov. 20

Eccles. 3

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 3

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 7

Matt. 10

Ephes. 6

Deut. 5

Exod. 20

Prov. 13

Ibidem.

Ibidem.

Prov. 17

Ibidem.

Eccles. 19

Ibidem. Filia tibi sunt, serpa corpus earum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

Eccles. 16. Ne iucunderis in filiis impij, si multiplicentur.

Ibidem. Ne oblecteris super filios si non est timor Dei cum ipsis.

Ibidem. Melior est unus timens Deum, quam mille filii impij.

Eccles. 30. Qui diligit filium suum, a sudaat illi flagella.

Ibidem. Qui decet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum gloriabitur.

Ibidem. Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio inimicorum gloriabitur in illo.

Ibidem. Non des filio potestatem à iuvenute sua, & ne despicias cogitatus illius.

Eccles. 22. A filiis tuis cave, & à domesticis tuis separare.

Eccles. 33. Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua.

Ibidem. Melius est enim ut filii te rogent, quam te respicere in manibus filiorum.

Eccles. 30. Vitium est sine filiis mori, quam relinquere filios impios.

Eccles. 30. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in surpituadinem illius offendas.

Eccles. 33. Ne dederis alij possessionem suam, ne forte poeniteat te.

Eccles. 42. Super filium luxuriosum firmam custodiam, ne quando faciat in opprobrium venire inimicū.

HIERONYMUS.

Vir sapiens quando filium suum bona in doli amittit, non doleat quod dolum perdidit, sed gaudeat quod dolum habuerit.

CAPUT LVII.

DE DIVITIBVS ET PAUPERIBVS.

CHRISTUS.

Matt. 19. Divites difficile intrabit in regnum celorum: & facilis est camelam per foramen acus intrare, quam divitem in regnum celorum.

DAVID.

Ephes. 9. Patientia pauperum non peribit in æternum.

Ibidem. Dum superbit impius, imminuetur pauper.

JACOBUS.

Iacob. 2. Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromissit diligencibus se.

PAULUS.

1. Tim. 6. Divitibus hujus seculi præcipe non superbe sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Domino, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Ibidem. Sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

SALOMON.

Prov. 18. Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

Prov. 11. Non proderunt divitiarum die ultionis, justitia verò liberabit à morte.

Ibidem. Qui confidit in divitijs suis, corrues.

Prov. 13. Custoditur iusto substantia peccatoris.

Prov. 13. Qui congregat thesaurus linguæ mendacij, vanus est, & impingetur ad laqueos mortis.

Prov. 21. Melior est pauper & sufficiens sibi, quam vir gloriosus & indigens pane.

Prov. 12. Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui in ruina alterius latatur, non erit impunitus.

Prov. 17. Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori ejus.

Prov. 14. Honorat autem Deum, qui miseratur pauperi.

Ibidem. potentes autem potenter tormento parientur.

Sap. 6. Fortior instat cruciatio illis.

JESVS SYRACH.

Eccles. 5. Noli attendere ad possessiones iniquas: & non dixeris, Est mihi sufficiens vita.

Noli auctius esse in divitijs injustis: nihil enim proderunt tibi in die ultionis & vindictæ.

Noli teneri homini fortiori te: quod si teneris, tanquam perditum habe.

Qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

Fili, ne in multis sint actus tui: etiam si dives fueris, non eris immunis à delicto.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.

Divitis autem & pauperis cor bonam, in omni tempore vulsus eorum hilaris.

Qui querit locupletari, avertit oculum suum.

Bonus dives, qui inventus est sine macula.

Substantia inultorum sicut fluvius sic abantur, & sicut tonitruum magnum in pluvia perit a sive.

Est nequissima paupertas in ore impij.

Laborabit pauper in diminutione victus ejus, & in fine sit inops.

Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.

Memento paupertatis in tempore abundantia, & necessitatem paupertatis in die divitiarum.

AUGUSTINUS.

Plus est pauperi videre celum stellatum, quam diviti rectum inauratum.

HIERONYMUS.

Quantum enim major honor, tantum majus periculum.

Cui peritur iustis gloriosus.

Non laus est possidere divites, sed pro Christo eas contemnere.

Sufficit nobis de presentibus hujus seculi angustis cogitare.

Quia necesse est sensum ad incerta ea temere, quæ aut consequi non possumus, aut si inventa perdis.

Quamvis periturus in curis hujus seculi, & anima nostra provisionum procuracione devincta est, de Deo libere cogitare non possumus.

GREGORIUS.

Terræ altitudo conjungitur, cum celsitudo celestis aperitur.

In hoc seculo potens quilibet si fractum non habeat bona operationis, etiam impeditur eorum præfata cetera.

In populo plus solent nomina divitum, quam pauperum scribi.

Sole, enim eorum abundantia tantò magis divino timore mentem solvere, quanto magis hanc erigit diversa cogitare.

Ad majorem dolorem mentem conveniunt damna majora.

Nunquam quippe sine dolore amittitur, nisi quod cum dolore possidetur.

Quique dum temporalia ac defectiva sequitur, occasum patit.

Qui verò superna desiderat, in oriente habitare demonstrat.

CYPRIANUS.

Pemam de adversis mundi ille sentit, cui latitudo & amor omnis in mundo est.

Leviter ille moeret & deslet, quia male gessit in seculo, cui non potest bene esse post seculum.

ISIDORUS.

Divites in hac fallaci vita, dum de potentia gloria rerum abundantiam gestiunt, repentinà herà quam nesciunt, improvise exitu rapiuntur, atque absorbente profundo, cruciandi æterni gehennæ incendij deputantur.

Quandò quisque amplius seculari honoris dignitate sublimatur, tantò gravius curarum ponderibus aggravatur.

Quandò quisque curis mundi majoribus occupatur, tantò facillioribus vitijs premitur.

Si enim vix valet peccata animi devitare quietus, quandò magis occupatione seculari detentus?

Qui hoc seculo bene imperat, sine fine in perpetuum regnat, & de gloria seculi hujus ad æternam transit gloriam.

Qui verò regnum pravè exercent, propter vestem fulgentem, & nitorem lapillorum, nudi & miseri ad inferna torquendi descendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: & qui antè videbantur esse boni, accepto regno sunt iniqui.

Quosdam superbos divites, copia rerum facit elatos.

Non sunt opes in vitio, sed voluntas.

Nam crimen in rebus non est, sed in usu agentis.

Bonus bene utuntur, qui divitias sibi concessas in rebus salutaribus perfruuntur.

Boni male utuntur, qui aut iuste pro temporali lucro judicant, aut aliquid boni pro vana gloria appetitu faciunt. Mali male utuntur, qui noxias cogitationes operibus pravus perficiunt.

Bene malis utuntur, qui luxuriam carnis conjugali honestate restringunt.

Graviter in Deum delinquit, qui divitijs à Deo concessis non in rebus salutaribus, sed in vitijs pravus utuntur.

Cave honores, quos sine culpa tenere non potes. Sublimitas honorum, magnitudo scelerum est.

Hoc habet tamen bonum possessio presentium rerum, si vitam reficiat miserorum: propter hoc tentatio est mundi lucrum.

Tandemque majora supplicia in futuro dabunt, quantum & ipsa majora sunt.

Diu enim cum rebus nostris duxare non possumus, quia ante nos illas moriendo deservimus, aut illa nos morientes deserunt.

Potestas cito ruinam patitur. Nunquam mentis requiem habes, qui curis terrenis se subdit.

Se nimirum requiem mentis habebitis, si ante mundi curam relictis queritis.

Valde rarum est, ut qui divitias possident, ad requiem tendant. Est elatio pauperum, quos nec divitia elevant, & voluntas in eis sola superbia est. His etsi opes deficiant, propter mentis tamen tumorem plus quam superbi divites condeimantur.

Potentes si irascuntur, vinum non bibant, ne cum biberint, obliviscantur sapientia.

Faecis præse natura dedit, pluribus obtemperare.

CAPUT LVIII.

DE ACCEPTIONE PERSONARVM.

MOSES.

Deut. 16 & Exod. 10. Non accipias personam nec munera: Nulla erit distantia personarum: ita parvum audias ut magnum.

PAULUS.

Rom. 2. Gloria autem & pax omni operanti bonum, Judeo primùm & Greco.

Rom. 2 & Col. 3. Non est personarum acceptio apud Deum. Si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor.

Act. 10. Qui timet & operatur iustitiam, acceptus est illi.

SALOMON.

Prov. 18. Accipere personam impij, non est bonum, ut declines à veritate judicij.

Prov. 24. Qui dicit impio: Justus es, maledicant ei populi, & deestabuntur eum tribus: & qui arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio.

Prov. 28. Qui cognoscit in iudicio faciem, non facit benè.

JESUS SYRACH.

Eccles. 4.2. Non accipias personam ut delinquas. Non resiste contra faciem peccatoris.

Eccles. 4.3. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio divitis in paupere.

Eccles. 2.1. Substantia superbi eradicabuntur, & domus, qua nimis locuples est, annullabitur superbia.

HIERONYMUS.

Equum iudicium est, ubi non persona, sed opera considerantur.

GREGORIUS.

Quid virò apud Deum vilis est, quam honorem apud homines servare, & internis testibus oculos non timere?

ISIDORUS.

Non est persona in iudicio consideranda, sed causa. Plus venerantur homines in hoc seculo pro temporali potentia, quam pro reverentia sanctitatis.

Suspiciunt enim quòd magis sunt divites: & quòd homines sunt, omnino non respiciunt.

Causam respice, non personam.

CAPUT LIX.

DE ITINERE.

CHRISTVS.

Virate per angustam portam, quia lata & spatiosa est via qua ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Quam angusta est via & difficilis, qua ducit ad vitam, pauci sunt qui inveniunt eam.

PAVLVS.

Ephes. 5. Videte itaque quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes.

Heb. 12. Gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

SALOMON.

Prov. 4. Non delecteris similibus impiorum, nec tibi placeant via malorum.

Ibidem. Iustorum autem semita, quasi lux splendens, procedunt & crescunt usque ad perfectum diem.

Ibidem. Via impiorum in tenebrosa, nesciunt ubi corrumpantur.

Ibidem. Oculi tui recta videant, & palpebra tua præcedant gressus tuos.

Ibidem. Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viae tuae stabilientur.

Ibidem. Averte pedem tuum à malo: via enim qua à dextris sunt, novit Dominus.

Prov. 5. Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus illius considerat.

Prov. 12. Iter autem impiorum decipiet eos.

Prov. 15. Vir prudens dirigit gressus.

Prov. 16. Dum placuerint Domino via hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem.

JESVS SYRACH.

Eccles. 9. Non ventiles te in omnem veritatem, & non eas in omnem viam.

Eccles. 8. Cam audace non eas in via, ne forte graventur mala tua in te.

Eccles. 3.1. In via ruina non eas, & non offendas in lapides.

ORIGENES.

Melius est enim perfectam vitam querenti in itinere mori, quam nec proficisci quidem ad perfectionem querendam.

GREGORIUS.

Stultus viator est, qui in itinere amena præta conspiciens, oblitiscitur quòd tendebat.

Inoffenso pede iter nostram agitur, si Deus ac proximus integrà mente diligatur.

CAPUT LX.

DE SENSIBVS.

CHRISTVS.

Luc. 11. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.

Ibidem. Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

PAVLVS.

Rom. 14. Vnusquisque in suo sensu abundet.

Ephes. 4. Non ambulatis sicut gentes ambulavit in vanitate sui sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum.

JESVS SYRACH.

Eccles. 1. Bonus sensus usque in tempus abscondit verba ejus, & labia multorum enarrant sensum ejus.

Eccles. 5. Honor & gloria in sermone sensati.

Eccles. 6. Lingua virò imprudentis, suavis est ipsius.

Eccles. 6. Si videris sensatum, vigila ad illum.

Eccles. 2.1. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursum faciei cognoscitur sensatus.

Eccles. 2.1. Non est sensus, ubi abundas amaritudo.

Eccl. 16. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.
Eccl. 21. In labijs sensati invenitur gratia.
 Tacitus & sensatus honorabitur.
Ibidem. Serva ab insensato, ut non modestiam habeas.
Eccl. 22. Deslede ab insensato, & invenies requiem, & non exacerbaberis in stultitia illius.
Ibidem. Pungens oculum deduxit ad lachrymas, & qui pungit cor, profert sensum.
Ibidem. In medio insensatorum serva verbum temporis.
 Ab uno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impijs deseretur.
 In preceptis Dei cogitatum habe.

CAPUT LXI.

DE SERVIS ET DOMINIS.

CHRISTUS.

Luc. 18. **B**Eati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.
Matt. 6. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum diligit: aut uni adhaerebit, & alterum contemnet.

PETRUS.

1. Petr. 2. Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.

PAULUS.

1. Cor. 3. Dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus Domini, ibi libertas.
1. Tim. 6. Quicumque sunt sub iugo servitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur.

Ibidem. Domini quod iustum est & equum servis prestate, scientes quoniam & vos Dominum habetis in celo.
Ephes. 6. Vnusquisque quod unquam fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus sive liber.

SALOMON.

Prov. 17. Servus sensatus dominabitur filiis stultis, & inter fratres hereditatem dividet.
Prov. 25. Qui delicatè à pueritia nutritus servus suum, postea sentiet illum contumacem.

JESUS SYRACH.

Eccles. 7. Non ledas servum operantem in veritate.
Ibidem. Servus sensatus quasi anima tua dilectus sit.
Eccl. 10. Non defraudes servum tuum sensatum, neque inopem derelinquas illum.

Eccl. 33. Servo sensato liberi serviunt, & inscius non honorabitur.
Ibidem. Cibaria & virga, & onus asino: panis & disciplina, & opus servo.

Ibidem. Iugum, & onus curvant cervicem duram, & servum inclinant operationes assidue.
Ibidem. Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet.

Ibidem. Si tibi est servus fidelis, sit tibi quasi animatus, & quasi fratrem sic eum tracta.

Ibidem. Si leseris servum iniuste, in fugam convertetur.
Ibidem. Laxa manus servo, & quæret libertatem.

Eccl. 33. Melior est subiecta servitus, quam elata libertas.
Ibidem. In opere constitue servum tuum, sic enim concedet illum.

HIERONYMUS.

Quid majus potest preestari servo, quam esse cum domino?
 Satus dives est, qui pane non indiget.
 Nimum potens est, qui servire non cogitur.

ISIDORUS.

Vnus enim Dominus equaliter & dominus & servus fert hereditatem.

CYPRIANUS.

Qualem cupis erga te esse Dominum, talis esto ipse contra servum tuum.

CAPUT LXII.

DE CONSORTIO BONORVM ET MALORVM.

PAULUS.

Rogamus vos fratres, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè.
 Discendant ab iniquitate omnes, qui invocant nomen Domini.
 Iustum igitur & valde iustum est separare eum qui salvari vult, ab eo qui non vult.

2. Thef. 3.

2. Tim. 2.

SALOMON.

Fili mi, si te lætaverint peccatores, non acquiescas eù.
 Ne amuleris hominem injustum, nec imiteris vias eius.

Prov. 1.

Prov. 2.

JESUS SYRACH.

Discede ab iniquo, & deficient mala abs te.
 Viri iusti sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio.
 Pondus super se tollat, qui honestiori se communicat: & dicitur te ne socius fueris.
 Quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, assiduus esto illi.

Eccl. 7.

Eccl. 9.

Eccl. 13.

Eccl. 37.

AMBROSIIUS.

Sanctorum vita, ceteris vivendi norma est.

GREGORIUS.

Qui cum sancto viro adheret, ex eius assiduitate & usu locutionis exemplum operis boni accipit, ut accendatur in amorem charitatis.

Qui ad alios ad iniquitatem suadendo pertrahant in semetipsis ministerium demonum ob iniquitatem suscipiunt, quamvis per naturam demones non sint.

Sancta enim Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta.

Neque enim valde laudabile est, bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis.

Sicut enim gravioris culpe est, inter bonos bonum non esse: ita immensi preceps est bonum etiam inter malos bonum exiisse.

ISIDORUS.

Sicut enim optandum est, ut boni pacem habeant ad invicem, sic optandum est, ut mali ad invicem sint discordes.

Hi qui supernam patriam desiderant, non solum malorum mores, sed & consortia fugiant.

Si fuerit socius conversationis bonorum, eris & virtutis eorum. Similis enim simili conjungi solet.

Periculum verè est, vitam cum malis ducere: perniciosum est, cum his qui prava voluntatis sunt sociari.

Melius est habere malorum odium, quam consortium.

Sicut multa bona habet communis vita sanctorum, sic plura mala affert societas malorum.

CAPUT LXIII.

DE AMICITIA ET INIMICITIA.

CHRISTUS.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis.

Ioan. 6.

PAULUS.

Finis autem præcepti est charitas de corde puro, conscientia bona & fide non ficta.

1. Tim. 1.

JACOBUS.

Amicitia hujus mundi, inimicitia est Deo.
 Quicumque ergo voluerit esse amicus seculi hujus inimicus Dei constituetur.

Jacob. 4.

Ibidem.

SALOMON.

Prov. 2. Ne dicas amico tuo: Vade & revertere, & eras dabo tibi, quam statim possis dare.

Prov. 3. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

Prov. 11. Qui despicit amicum suum, indigens corde est.

Prov. 14. Amici divitum multi, causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo non reveles.

Prov. 26. Sicut qui mittit lanceas & sagittas in mortem, sic vir qui fraudulenter no. et amico suo.

Ibidem. Noli fieri pro amico inimicus proximo.

JESUS SYRACH.

Eccles. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.

Ibidem. Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas illi.

Ibidem. Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.

Ibidem. Est amicus qui egreditur ad amicitiam.

Ibidem. Est autem amicus socius mensæ, qui non permanebit in die necessitatis.

Eccles. 6. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi aequalis, & in domesticis tuis fideliteraget.

Ibidem. Ab amicis tuis attende, & ab inimicis tuis separare.

Ibidem. Amicus fidelis, protectio fortis.

Ibidem. Qui autem invenit illam, invenit thesaurum.

Ibidem. Amico fidelis nulla est comparatio.

Ibidem. Amicus fidelis medicamentum vitæ est, & immortalitatis.

Ibidem. Qui metuunt Dominum, inveniunt amicum fidem.

Eccles. 9. Non derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.

Ibidem. Vinum novum, amicus novus: si vetera fecit, cum suavitate bibes illud.

Eccles. 11. Non omne hominem inducas in domum tuam.

Ibidem. Multa enim sunt insidie diaboli dolosi.

Eccles. 12. Non agnoscat in bonis amicus, & non absconditur in malis inimicus.

Eccles. 19. Amico & inimico noli narrare secretum tuum, & si est tibi delictum, noli nudare, audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum, odiet te.

Ibidem. Audiisti verbum adversus proximum tuum, commoritur in te, fidens quoniam non te distumpet.

Ibidem. Corripe amicum ne forte non intelligat te, & dicat: Non fecit aut si fecit, ne iterum addat facere.

Eccles. 22. Qui conviciatur amico, is dissolvit amicitiam.

Ibidem. Ad amicum etiam si prodixeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum.

Eccles. 5. Si humiliaveris se coram te, & a facie tua absconderit se, animam habebis amicitiam bonam.

Eccles. 22. Amicus si apparuerit os triste, ne timeas.

Ibidem. Amicum salutare non consendas, a facie illius non te abscondat: & si mala tibi obvenierint per illum, sustine.

Prov. 15. Beatus qui invenit amicum verum.

Eccles. 27. Qui denudat arcana amici, perdidit fidem, & non inveniet amicum ad animam suam.

Ibidem. Denudare autem amici mysteria, desperatio est anime.

Eccles. 29. Cum amico tuo confirma verbum, & fideliter age cum illo, & omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

Eccles. 37. Est amicus solo nomine amicus.

Ibidem. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in operibus tuis.

Eccles. 6. Qui timet Dominum, habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicitia illius.

Eccles. 9. Secundum vir tutem tuam cave te a proximo tuo, & cum sapientibus tracta.

Eccles. 12. Non credas inimico tuo in æternum.

Ibidem. Sicut enim eramentum arginabit malitia illius.

Ibidem. In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in fovam.

Ibidem. In oculis tuis lachrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.

Ibidem. Caput suum movebit, & multa susurrans commutabit vultum suum.

In oculis tuis lachrymatur inimicus, & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.

Ibidem. Si incurrerint tibi mala, invenies illic inimicum tuum priorem.

Eccles. 28. Peccator turbabit amicum, & in medio pacem habentium immitit inimicitiam.

Eccles. 12. Non statuas inimicum tuum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam.

AUGUSTINUS.

Malevolus verò animus contristatur, si ejus inimicus correptus evaserit.

HIERONYMUS.

In amicis enim non res queritur, sed voluntas. Sanctus amor impatientiam non habet, falsus amor cito opprimitur.

Quos charitas jungit, terrarum longitudo non separat.

GREGORIUS.

Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, opere adimplemus.

Qui enim inimicum gladio non potest persequi, persequatur oratione.

ISIDORUS.

Tunc verè amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo ametur. Qui enim intemperanter amicum amat, pro se magis illum, non pro Deo amat.

Sæpe per simulationem amicitia colligitur, ut qui non potuit aperte decipere, decipiat fraudulenter.

Tunc quisque magis se pietatis divineque justitie contrarius, cum despicit amicum aliqua adversitate percussum.

Vnde enim adversa procedunt, amicus si fraudulentus deregitur, statimque despicit, quem se diligere simulavit.

Amicitia certè nulla vi excluditur, nullo tempore aboletur: ubicunque se vertit tempus, illa firmissima est.

Rari sunt amici, qui usque ad finem existant chari.

Quos enim aliqui conglutinosos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris venerunt, amicos habere despicunt.

Illam verè amicitia est, que nihil ex rebus amicitia querit, nisi solam benevolentiam, scilicet, ut gratias amet amantem.

Plerumque amicitia ex necessitate vel indigentia nascitur, ut sit per quem quisque quod desiderat, consequatur.

Ille autem veraciter amicitiam querit, qui nihil agenda eam appetit.

Nam illa ex inopia brevis & succitata, ista pura atque perpetua. Non sis levis in amicitia tua, retine semper eam in vinculo charitatis.

Qui amicum fidem perdidit, tunc sentit quid boni habuerit, postquam habere desierit.

Melius est inimicitias hominum insidelium subire perpetuas, quam Dei offensam amicitia noxijs provocare.

Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari. Non lateris super inimici interitum, ne superveniant in te similia.

Qui enim gaudet inimici casu, cito incidit in illum.

CAPUT LXIV.

DE CONSILIIS.

IN ACTIS APOSTOLORUM.

Si est ex hominibus consilium aut opus, dissolvetur. Si verò ex Deo est, non potest dissolvi.

SALOMON.

Consilium custodiet te, & prudentia servabit te.

Custodi legem atque iudicium, & erit vita anima tua, gloria sanctorum tuorum.

Via stulti, recta in oculis ejus.

Qui autem sapiens est, audit consilia.

Qui incunt pacis consilia, sequetur eos gaudium.

Qui autem agunt cuncta cum consilio, aguntur sapientia.

Astutus

ibidem.
Prov. 15.
ibidem.
Prov. 20.

Astutus omnia agit cum consilio.
Dispantur cogitationes, ubi non est consilium.
Vbi verò plures sunt consiliiarii, confirmantur.
Cogitationes consilii confirmantur, & gubernaculis tractanda sunt bella.
Erit salus, ubi multa consilia sunt.
Sicut aqua profunda, sic consilium in ore viri, sed homo sapiens exhauriet illud.

JESUS SYRACH.

Eccle. 6.
Eccle. 8.
ibidem.
ibidem.
ibidem.

Multi pacifici sibi tibi, consiliarius tibi unus de mille.
Cum satis ne consilium habeas.
Non enim poterunt diligere, nisi qua ipsi placent.
Coram exitu aneo ne facias consilium.
Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte auferat tibi gratiam, & convicietur tibi.

Eccle. 21.

Lingua sapientis quasi diluvium abundabit, & consilium eius sicut fons vite est.

Eccle. 22.

Loramentum ligneum colligatum in fundamento adificii non dissolvitur, sic & cor confirmatione consilii.

Eccle. 27.

Facienti nequissimum consilium, super ipsum dissolvitur, & non agnoscat unde veniat illi.

Eccle. 32.

Sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebit.

Eccle. 37.

A zelantibus te absconde consilium.
Cum vivo religioso tracta de sanctitate, & cum iusto de iustitia.

Cor bonum consilia statuet.
Ante omnem actum tuum consilium stabile sis.

GREGORIUS:

Consiliatorem animus inhabitat, qui dolens de presentibus ad aeterna festinat.

ISIDORUS.

Ante factum cogita, ante tempus meditare diu, quid vis agere, diu exquire, proba, & sic facies: cum diu cogitaveris, tunc fac quod probaveris.

BASILIIUS.

In omni opere quod cogitas facere, primum cogita Deum, & secundum Deum est quod cogitas, diligenter examina: & si est rectum coram Deo, persece illud: si verò perversum fuerit, nec etiam incipe.

CAPUT LXV.

DE DEFUNCTIS.

CHRISTUS.

Luc. 12.

Sustule, hac nocte anima tua egredietur à te, qua autem parasti, cuius erunt?

JOANNES.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Apoc. 14.

PAULUS.

Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.
Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur.

Rom. 14.
Rom. 8.

SALOMON.

Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescit.
Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes.

Prov. 10.
Prov. 11.

JESUS SYRACH.

Eccle. 7.
ibidem.
ibidem.
Eccle. 8.

Mortuo non prohibeas gratiam.
Cum lugentibus ambula, non te pigeat visitare infirmum.
Ex his enim in dilectione versaberis.
Noli de mortuo inimico gaudere, sciens quoniam omnes morturi sumus.

Eccle. 10.

Omnis potentatus brevis vita: brevem languorem praeacidit mediis.

ibidem.

Si & rex hodie est, & cras morietur.

ibidem.

Cam enim moritur homo, hereditabit serpentes, & bestias & vermes.

Modicum plora super mortuum, quoniam requievit lux ejus.
In tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.
Fili in mortuum produca lacrymas, & quasi ira pressus incipe plorare.

HIERONYMUS.

Qui in hoc tempore moritur, non tam plangendus est, quod hac luce carueris, quam congratulandus est, quod de tantis malis evaserit.

GREGORIUS.

Sicut electos beatitudo letificat, ita credi necesse est, qui à die exitus sui igni reprobos exurat.
Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt: tunc mala qua suaserunt, replicant, ut secum eam ad tormenta trahant.

ISIDORUS.

Iniquus post mortem ducitur cruciandus, iustus verò dormit post laborem securus.
Esti pietas pro defunctis fieri habeatur, fides tamen pro ipsis surgere vetat.
Illi enim deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recipit, non quos coelestis aula letificans includit.

JOSEPHUS.

Nemo poterit recusare eventum, quem vel casus intulerit, vel Dei voluntas signaverit.

CAPUT LXVI.

DE DEI CONSILIO.

CHRISTUS.

Non potest homo à se accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de celo.

Ioan. 3.

Non difficile salvare est Domino, vel in multis, vel in paucis.

1. Reg. 14.

PAULUS.

Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.
Si Deus pro nobis, quis contra nos?
Igitur non volentis, neque currentis, sed est Dei miserentis.

Rom. 3.

Rom. 8.

Rom. 9.

SALOMON.

Habe fiduciam in Domino Deo tuo.
Ne paveas repentino terrore, ad irruentes tibi potentias impiorum.

Prov. 3.

ibidem.

Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.
Eruditus in verbo reperiet bona: & qui in Domino sperat, beatus est.

Prov. 16.

HIERONYMUS.

Felices sunt quibus Deus spes est, & omne opus operatio.
Absque noxia creatoris sui homo pecus est.

GREGORIUS.

Deus qui imperfectionum desideria dignatur inflammare, eos quandoque ad perfectionem roborat.

ISIDORUS.

In omni opere tuo Dei auxilium posce.

JOSEPHUS.

Necesse est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium.

CAPUT LXVII.

DE SENIBVS ET IUVENIBVS.

CHRISTUS.

Invite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos.
Tantum est enim regnum caelorum.
Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum.

Matt. 19.

ibidem.

PAULUS.

1. Tim. 5. Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres.
 2. Tim. 2. Juvenilia autem desideria fuge.
 Tit. 2. Sectare verò justitiam.
 Ibidem. Senes sobrii sint, pudici, prudentes: sani in fide, dilectione & patientia.
 1. Cor. 4. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.

SALOMON.

Sap. 4. Senectus enim venerabilis est, non discurva, neque numero annorum computata.
 Ibidem. Cati sunt autem sensus hominis, & atas senectutis vitæ immaculata placens Deo.
 Prov. 1. Adversus parvulorum interficiet eos.
 Prov. 8. intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.
 Prov. 9. Relinquitte infantiam, & vivite, & ambulat[e] per vias prudentie.
 Ex studiis suis intelligit puer, si munda sunt & recta opera ejus.
 Prov. 16. Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur.
 Prov. 20. Exultatio juvenum fortitudo eorum, & dignitas senum caritatis.

JESUS SYRACH.

Eccles. 6. Quæ enim in juventute non congregasti, quomodo invenies ea in senectute?
 Ibidem. Fili, à juventute excipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.
 Corona senum multa peritæ, & gloria eorum timor Domini.
 Ibidem. Fili, in vitæ tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem; non enim omnibus omnia expediunt.

GREGORIUS.

Quo adu[m]que enim infirmi sumus, continere nosmetipsos debemus, ne dum bona terrena, quæ citius ostendimus, amittamus.

BASILIIUS.

In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.
 Perfectus enim dicitur, non qui in atate, sed in sensu perfectus est.
 Non tibi obest puerilis atas, si fueris mente perfectus: nec semel proderit atas, si fueris parvulus sensu.

CAPUT LXVIII. DE CONTENTIONE.

PAULUS.

1. Cor. 3. Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?
 2. Tim. 2. Nolite verbis contendere, ad nihilum enim est utile, nisi ad subversionem audientium.
 1. Cor. 11. Oportet hereses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.
 Tit. 3. Hæreticum hominem post unam aut alteram correptionem devota.

SALOMON.

Prov. 17. Inter superbos semper jurgia sunt, semper jurgia quarit malus.
 Ibidem. Angelus autem crudelis mittetur contra eum.

JESUS SYRACH.

Eccles. 8. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius: nec cum bilivago, ut non struas in illius ignem ligna.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Hoc quaramus, quod libenter agere oportet.
 Nam si exiguum hoc vitæ tempus permanens, occupemus in utilibus questionibus, inanes sine dubio & vacui pergemus ad Deum, ubi iudicium operum nostrorum fiet.

GREGORIUS.

Omnes heretici dum Deum defendere nituntur, offendunt.
 Hæreticorum sacrificia accepta esse Deo nequeunt.

ISIDORUS.

In nulla causa contendas, quia contentio lites parat.
 Contentio rixas gignit.
 Contentio sauces odiorum accendit.
 Contentio concordiam rumpit.
 Sicut instruere solet concordia, ita contentio destruit.

CAPUT LXIX.

DE CURIOSITATE.

CHRISTUS.

Non enim concuriatis, neque calumniam faciatis.
 Non stabit testis unus contra aliquem, qui quid illud peccati & facinorosi fuerit.
 Sed in ore duorum aut trium testium, stabit omne verbum.

SALOMON.

Qui autem investigator malorum est, opprimetur.

JESUS SYRACH.

In supervacuis rebus noli scrutari sensum tuum multipliciter: non est tibi necessarium ea quæ sunt abscondita videre oculis tuis.
 De re ea quæ te non molestat, ne crepaveris.

AUGUSTINUS.

O quam irreprehensibilis esse poteramus, si tam diligenter nostra vitia creverimus, sicut scrutamur aliena.
 Sed hinc est, quod nostra obliviscimur, dum aliena scrutamur.

HIERONYMUS.

Qui proficere studet, non consideret quod malum alii faciant, sed quod bonum ille facere debeat.
 Committere igitur caveat, qui reprehendere vult.
 Sufficit nobis de presentibus huius sæculi angustias cogitare.
 Quid necesse est sensum ad incerta & futura extendere? quæ aut consequi non possumus, aut citò inventa perdimus.
 Qui ergo de futuris nos cogitare prohibuit, concessit curare de presentibus propter humanam vitæ fragilitatem.
 Sufficit nobis contra malitiam huius sæculi, præsens habere certamen.

AMBROSIUS.

Tandem enim quis peccata sua quæ cognoscit, flere debet, quamdiu curiosè aliena considerat.
 Quod si mores suos ad seipsum conversus aspiciat, non requirit quod in aliis ipse specialiter reprehendat, sed de seipso quod laudeat.

GREGORIUS.

Nos ergo tantum minus debemus aliena corda audaciter reprehendere, quantum non possumus visu nostro aliena cogitationis tenebras illustrare.
 Nec profecto diluere aliena delicta valet, quem adhuc propria devastant.

ISIDORUS.

De malo alieno os tuum non conquinet.
 Vitia tua, non aliena attende.
 De tua igitur correctione esto sollicitus.
 De tua igitur salute & emendatione esto attentus.
 Quod ad te non pertinet, noli inquirere.
 Quod inter se loquantur homines, cognoscere nunquam desideres.
 Noli querere quid quisque dicat vel faciat. Evita curiositatem, omite curam quæ ad causam tuam non pertinet.
 Curiositas periculosa presumptio est.
 Multi aliorum vitia discurrunt, sua non aspiciunt: & cum ipsi maximis criminibus teneantur obnoxii, minima peccata fratribus non dimittunt.
 Sæpe adversa in aliis indicamus, quæ in nobis nociva esse minus sentimus.
 Facilius vitia uniuscujusque quam virtutes intendimus.

Non quid boni qui gesserit agnoscere, sed quid mali gesserit persequi amur.
 Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui adversus innocentem falsum testimonium vel dicit, vel dicentibus credit. Improbi iudices opponunt falsos testes.

CAPVT LXX.

DE MANSVETIS ET TIMORATIS.

CHRISTVS.

Matt. 5 **D**ilicite à me quia mitis sum & humilis corde.
 Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

PAVLVS.

1. Theff. 5 Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

SALOMON.

Prov. 3 Illufores Dominus deridet, mansuetus dabit gratiam.
Prov. 18 Qui molis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipans.

Sap. 17 Cum enim sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis.

Ibidem. Semper enim praesumis sava turbata conscientia.

IESVS SYRACH.

Homo linguosus & temerarius in verbo odibilis est.

AVGVSTINVS.

Cum sint homines per iniquitatem inferiores se putant omnibus hominibus.

Mansuetudo non ex voluntate, sed ex natura hominum venit. In mansuetudine opera tua perice, & supra hominum gloriam diligeris.

Esto mansuetus ad intelligendum verbum ut intelligas: & cum sapientia profer verum responsum.

Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.

HIERONYMVS.

Sicut enim civitas dirupta & non circumdata, sic est vir qui non cum consilio aliquid agit.

GREGORIVS.

In rectitudine iustitia, in simplicitate mansuetudo figuratur. Sepè enim quisque nimis mansuetudini studens, subditorum vita afficit, atque hac per fervorem zeli corrigere negligit: quem in eis crudeliter non corrigendo multiplicat, utque eius lenitas sibi sit noxia, & subiectis inimica.

ISIDORVS.

Ne quid ultra leniter agas, ne temere aliquid facias.

CYPRIANVS.

Docibilis autem ille est, qui est ad discendam patientiam humilis & mitis.

BASILIVS.

Levitas capis semper laudari, sicut navis jactatur absque gubernatore.

Sicut jactatur à fluctibus, ita & levitas circumfritur instabilis per omnes actus suos.

IN VITIS PATRV.

Mansuetum diligit Dominus, turbulentum autem repellit à se. Sicut enim lucifer in caelo, & sicut felix in paradiso, sic in anima mitis mens pura.

Quantum enim quisque in lenitate ac patientia cordis fuerit, tantum in cordis puritate proficiet.

EVSEBIUS.

Bestiarum feritas, Dei virtute mansuescit. Humana vero rabies, nec ferarum misescit exemplis.

JOSEPHVS.

Inconsulti a temeritate nescit consilium expectare ducio.

CAPVT LXXI.

DE RECTORIBVS SIVE IVDICIBVS.

CHRISTVS.

Nolite iudicare, ut non iudicemini.
 In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini.
 Et in qua mensura mensi fueritis eadem remittetur vobis.
 Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

Matt. 7
Ibidem.
Ibidem.
Ioan. 7

MOSES.

Iuste quod iustum est, persequeris.

Deut. 6

PAVLVS.

Non ergo amplius iudicemus invicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratribus vel scandalum.

Rom. 14

SALOMON.

Iustitia rectorum liberabit eos, & in insidijs suis capiuntur iniqui.

Prov. 11

Novit iustus animas jumentorum suorum.
 In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis.

Prov. 12
Prov. 14

In hilaritate vultus regis vista, & clementia eius quasi serotinus imber.

Prov. 28

Propter peccata terra, multi principes ejus.
 Aufer rubiginem de argenteo, & egredietur vas pessimum.

Prov. 25

Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus ejus.

Ibidem.

Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam.

Prov. 28

Rex iustus erigit terram, & homo durus destruet eam.

Prov. 29

JESVS SYRACH.

Iudex sapiens iudicabit populum suum, & civitates inhabitantur per sensus prudentum.

Eccles. 10

Eximia dona excacant oculos iudicium.
 Rectorem posuisse dicit Dominus, noli extolli.

Eccles. 2

Esto in illis, quasi unus ex illis.
 Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos delos.

Ibidem.

Sedes ducum superbiorum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro illis.

Ibidem.

HIERONYMVS.

Non laudicemur ad laudes humanas, nec vituperationes eorum expavescamus.

Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timeamus.

GREGORIVS.

Non morientem quippe mortificas, qui iustum damnas: & non victurum vivificare nititur, qui reum à supplicio solvere conatur.

ISIDORVS.

Qui rectè iudicat, & primum inde remunerationis expectat, fraudem in Domino perpetravit quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecunie vendit.

Omnia quippe primum quare, ut cum iustitia desinas.
 Nullum condemnas ante iudicium.

Anse proba, & sic iudica.
 Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est.

CAPVT LXXII.

DE SIMPLICITATE.

CHRISTVS.

Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba.

Matt. 10

MOSES.

Homo delicatus & luxuriosus, valde invidet fratri suo.

Deut. 21

PAVLVS.

Bonum autem facientes non desiciamus, tempore autem suo metemur non desidentes.

Galat. 6

SALOMON.

Simplicitas iustorum dirigit eos, & supplantatio perverforum vastabit illos.

Prov. 11

Iustitia

Ibidem

Iustitia simplicitas dirigit viam ejus, & in impietate sua corruet impius.

Prov. 8

Innocens credit omni verbo. Qui deicit iustus in via mala in inseritu suo corruet, & simplices possidebunt bona ejus. Viri sanguinum oderunt simplicem, iusti autem quarunt animam ejus.

HIERONYMVS

Sancti a rusticitate sibi soli prodest, & quantum adificat ex vita merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus veritatem non resistat.

In seruo Dei non corporu cultus, sed anima vigor quaritur, qui carnis infirmitate sit fortior, nec rusticus, sed tantum simplex. Multo melius est nobis imperfectu rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem.

Venerationi habenda est, non verbosa, sed sancta rusticitas. Fabrica spiritalis, est fides firma in corde, galea salutis in capite.

- Signum Christi in fronte.
- Verbum veritatis in ore, bona in mente voluntas.
- Dilectio Dei in pectore.
- Prædicta castitas in ardore.
- Honestas in actione.
- Sobrietas in consuetudine.
- Stabilitas in bonitate.
- Penitentia in tribulatione.
- Spes in creatore.
- Amor vite æternæ.
- Perseverantia usque in finem.

GREGORIUS

Si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in ejus iudicio nostra actio tenebrosa non erit.

Qui tanti esse per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt.

Sancti electorum Ecclesia simplicitatis sua & rectitudinis vias custodit.

Oportet ut in zelo, quo quis fervet, sit etiam temperans: ne si plus ferveat, quam oportet, perdat justitiam, cuius servare moderamina ignorat.

Sæpe enim cum quis iracundia stimulis victus, contra delinquentes zelo ulciscendo iustitia plus quam necesse est inflammatur, iustitia limen in ultione transiens agit crudeliter, quod se agere iuste suscipitur.

ISIDORVS

Sit in gressu tuo simplicitas, nihil levitatis in progressu tuo appareat.

- Animus enim in corporis habitu appareat.
- Gestus corporis signum est mentis.
- Corporis gestu animus proditur.
- Incessus tuus alterum non offendat.

BASILIVS

Deus enim non verborum, sed cordis inspector est, & diligit eos qui in simplicitate cordis servant eum.

EVSEBIVS

Ea qua apud homines despecta sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria sunt apud Deum.

Charitas Dei, que fragilia sunt per naturam, per gratiam facit esse firmissima.

CAPVT LXXIII.

DE MEDICIS.

CHRISTVS.

Luc. 3

Luc. 4

Eccle. 38

Non est opus sanis medico, sed male habentibus. Medice cura te ipsum prius.

JESUS SYRACH.

Honora medicum propter necessitatem, etenim illum creavit Iustissimus.

A Deo est omnis medela.

Disciplina medici exaltabit caput ipsius, & in conspectu magnorum collaudabitur. Ibidem

Vnguentarius faciens pigmenta a suavitatis & unctiois confert sanitatem. Ibidem

Da locum medico, etenim illum creavit Dominus. Ibidem

Et non discedat a te, quoniam opera ejus sunt necessaria. Ibidem

Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit illum, incidit in manus medici. Ibidem

CYPRIANVS.

Aperiendum vulnus est & scandalum, & putaminibus amputatu, medela fortiore curandum.

Vociferetur & clamet, licet & conquatur agrus impatiens per dolorem, gratias agens postmodum, cum senserit sanitatem.

CAPVT LXXIV.

DE LIGATIONE.

CHRISTVS.

Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis. Matt. 16
Non suscipies vocem mendacii, nec jungas manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Exod. 23

GREGORIUS.

Quos omnipotens Deus suscitavit per compunctionis gratiam, illos pastoris sententia absolvet.

Illos nos debemus per pastoralem auctoritatem solvere quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare.

Sub magno moderamine pastores Ecclesie vel absolvere studeant, vel ligare.

Verum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia regi timenda est: ne hi qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suae sententiam, ex alia culpa mereatur.

Pastor ergo vel abolvere indideret timet vel ligare.

Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timet vel iniuste, ne pastoris sui iudicium temere reprehendas.

CAPVT LXXV.

DE EXEMPLIS.

CHRISTVS.

Super cathedram Moysi sederunt scribae & Pharisei. Matt. 23
Ibidem

Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, facite & servate: secundum verbum opera eorum nolite facere.

Dicunt enim & non faciunt. Ibidem

PAVLVS.

Bonum autem amulamini in bono semper. I. Tim. 4

Exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, ut profectus tuus manifestus sit omnibus.

In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum. Tit. 2

SALOMON.

Homini bono in conspectu suo dabit Deus sapientiam, & scientiam & latitiam. Prov. 1

HIERONYMVS.

Sicut assiduitas familiaritatem, ita familiaritas contemptum parit.

Melius est rem familiarem minui, quam animam salutem perdere. Ibidem

GREGORIUS.

Qui enim vitam suam ab alijs sibi refugiant, sibi metipsis accensi sunt, sed alijs in exemplo luminis non sunt.

Hi enim qui exempla virtutum praerogant, & lumen boni operis per vitam & verbum iterantibus demonstrant, iure lampades appellantur.

In exemplo culpa vehementer ostenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur.

Ille igitur modum omnibus debet ad exemplum protrahi, qui cunctis passionibus carnis moriens jam spiritaliter vivit.

ISIDORVS.

Ne quisquam post lapsum penitendo desperet veniam, dum conficit sanctorum reparationem fuisse etiam post ruinam. Ob hanc utilitatem sibi tribuatur sanctorum ruina & reparationes, ut spem faciant salutis humanae. Si apertissimi imitari iniquos in malum, cur pigri sumus imitari justos in bonum?

CAPVT LXXVI. DE DISCIPVLIS. CHRISTVS.

Luc. 6 Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus.

PAVLVS.

Col. 4 Sermo vester in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

SALOMON.

Prov. 15 Letatur homo in sententia oris sui, & sermo opportunus est optimus. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuet faciem amici sui.

JESUS SYRACH.

Ecle. 5 Ibidem Si est tibi intellectus, responde proximo tuo. Sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiatu verbo in disciplinatio, & confundaris.

HIERONYMVVS.

Cave ne ante magister sis quam discipulus, ante miles velis esse quam iyro.

Cave ne sine doctore ingrediarius viam, quam nunquam ingressus es, & parte altera declinans, errorem patiaris, & plus ambules quam necesse est: & currus laxeris, aut moras faciens dormias.

Nulla ars absque magistro discitur.

Multo tempore discit, quam doceas.

Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurum ne accommodas.

Non appetas majora viribus tuis: quia melius est in humilioribus pergere, quam pendulo gradu in altioribus fluctuare.

Non eruias pater filium, nisi quem amas: nec corrigis magister discipulum, nisi eum quem ardentioris ceruit ingenij.

Quisunque interrogat non voto discendi, sed studio redarguendi, per similitudinem pharisæorum, non quasi discipulus, sed quasi tentator accedit.

Vir studiosus & sapiens, etiamsi discere aliquid vult, magis docet dum prudenter interrogat.

Sunt aliqui qui nimia sollicitate verborum per audaciam edisserunt alijs: quod ipsi non intelligunt.

ISIDORVS.

De bono interrogatus, taceo: melius est enim reticere improbi, quam respondere.

CYPRIVS.

Ille melius docet, qui quotidie crescit, & proficit discendo meliora.

Neq; enim idoneus potest esse miles, qui non exercitatus in campo prius fuerit.

Tunc enim demum sermo & ratio salutaris efficaciter discitur, si patienter quod dicitur, auditur.

Disciplina, custos spei, receptaculum fidei, dux itineris salutariis, fomentum ac negotium bona indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac iugiter Deo vivere, ad promissa celestia & divina premia pervenire.

EUSEBIVS.

Neq; enim dignum est Philosophum nominari eum, qui de his que nescit, publicè protestatur.

CAPVT LXXVII. DE TENTATIONE AC MARTYRIO. CHRISTVS.

Luc. 10 Ibidem Non hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur. Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

PETRVS.

Subij estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus, quasi leo ragnens circuit, querens quem devoret.

1. Pet. 5

JACOBVS.

Resistite ansem diaboli, & fugiet à vobis.

Iacob. 4

PAVLVS.

Arma militia nostra, non carnalia, sed potentia Dei.

2. Cor. 6

ORIGENES.

Qui bene exit de tentatione, & quem tentatio probabilem reddit, iste venit ad sanitatem iudicij.

Si ergo videris persecutorem tuum nimium aliquando savientem, scito quia ab ascensore suo demone perurgetur.

AVGVSTINVS.

Omnia homo qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

Nam si etiam illi quem persequitur, aliquid de substantia tulit, magis sibi detrimentum ipse facit.

Quia nemo habet injustum lucrum, sine justo damno.

Vbi lucrum & ibi damnum.

Lucrum in aera, damnum in conscientia.

Tollit vitem, perdit fidem.

Acquisit pecuniam, & perdit justitiam.

HIERONYMVVS.

Nihil eo fortius, quam qui vincit diabolum: nihil insolentius quam qui carnem superat.

Si astra cali non sunt munda in conspectu Domini, quanto magis homines, quorum vita tentatio est?

Diaboli sagitta, juveniorum & virginitatem frangere restringenda sunt.

Gravitas ergo virtutis est, & sollicita diligentia, superare quod natu sit in carne, & non carnaliter vivere.

Non solum in effuso sanguine in confessione reputatur, sed devota mentis immaculata servitio quotidianum martyrium est.

Hæstus callidus carda ad mortem supplicia conquirens, animam cupit jugulare, non corpora.

Non timeamus malorum persecutorum savitiam, & blasphemiam: quibus qui a ventis aere iudicij, in quo nostra virtus coronabitur, & eorum savitia punietur.

GREGORIUS.

Cum verò malorum perversitas crescit, non solum frangi predicatio non debet, sed etiam augeri.

Hæc ergo divina misericordia, ut ex una eademq; re, ex qua carnalibus dat flagellum, ex ea spiritualibus virtutibus præstet incrementum.

Quasi ergo lupus gregem dissipat, cum fidalem populum diabolus per tentationem vocat.

Quamvis occisio persecutionis deest, habet tamen & pax nostra martyrium suum: quia est carnis colla ferro non subditus, spiritualis tamen gladio carnalia desideria in mente trucidat.

ISIDORVS.

Quamvis diabolus tentationem justis semper inferre cupiat, tamen si à Deo potestatem non accipias, nullatenus adipisci potest quod petit.

Non alibi diabolus concupiscentia fomenta succendit, nisi ubi prius prava cogitationis delectationem aspexerit, quam si à nobis spernimus, sine dubio ille confusus abscedit à nobis.

Tunc enim bene de se iudicant sancti, quando eos Deus fallacia demonum tentamenta facit intelligere.

In oculis carnalium diabolus terribilis est.

In oculis electorum, terror ejus vilis est.

Diabolus enim serpens est lubricus, cuius si capiti, id est, prima suggestioni non resistitur, totus in interna corda, dum non sentitur, illabitur.

Tunc contra eum quem possidet diabolus acris savit, quando se virtute divina ab eo expellendum agnoscit.

Diabo-

Diabolus quando vult decipere quemquam, prius naturam uniuscujusque attendit, & inde se applicat unde aptum hominem ad peccatum affecerit.

Nunquam enim diabolus adversus hominem iustum pugnare cessat. Aut enim tribulationis cordi illi exagitat, aut dolorem corporis sufficit.

Quilibet enim adversa iustus patiat, ex Dei utique, permissu patitur.

Quod si hoc ipsum humiliter ad Dei gloriam referat, iste non separatur a Deo, sed coniungitur.

Ibi peccamus, ubi cupiditatem ad voluntatem desectimus.

Quos enim vigilantes immundi spiritus viuis tentant ne superant, acriter dormientes impugnant.

Sapienter enim ea, in quibus cogitationum nostrarum sensum porrigimus, quodam mentis excessu revelantur, dum requiescimus.

Qui nocturna illusionem pollutur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese persequitur inquinatum; amen hoc, ut taceat, culpa sue tribuat, statimque, suam immunditiam sibi sibi tergat.

Facile vincimus hostem quem videmus; quem autem non videmus difficile a nobis expellimus.

Vnusquisque, ad tentationem animum preparare debet.

Tentari autem iustum oportet, sed tentatione plaga, non tentatione luxuria.

Tentatio arguit te, & non te interficit.

Qui non est tentatus, quid sit?

Peria multa expertus cogitat multa.

Qui multa didicit, enarrabit in intellectum; & qui non est expertus, pauca recognoscit.

CYPRIANVS.

Quantoque maior fuerit persecutionis injuria, tanto iustior fiet & gravior persecutionis vindicta.

Nullus his dolor est de incursione malorum presentium, quibus fiducia est futurorum honorum.

Neg, enim luere tantum inimico potest, ut non, qui Deum toto corde & anima & virtute diligimus, beatitudinem eius & laudes semper & ubique, cum gloria predicemus.

IN VITIS PATRVM.

Sicut enim aurum & argentum probat ignis, sic cor Monachi tentatio.

Vbi crux Christi superinducitur, non praevaleret malitia diaboli.

EVSEBIUS.

Nihil terribile est, ubi diligitur Christus; nihil doloris est, ubi fides Christi est.

Melior est qui nos defendit, quam qui persequitur.

CAPVT LXXVIII.

DE VERBIS OTIOSIS.

CHRISTVS.

Mat. 12
Ibidem

Dico autem vobis, quia ex omni verbo otioso quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.

Vnusquisque enim ex verbo suo iustificabit, aut ex verbis suis condemnabitur.

PAVLVS.

Nemo nos seducat in anibus verbis.

Ineptas autem & inaniter fabulas devota.

SALOMON.

Propter peccata laborum, ruina proximas malo.

HIERONYMVS.

Mens Christo dedita, sic caret minor a quomodo & majora, sciens etiam pro verbo otioso reddendam esse rationem.

GREGORIUS.

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione iusta necessitatis caret.

Sicut incerta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium nos quos errare poterat, in errorem derelinquit.

I. Tim. 4
Prov. 12

ISIDORVS.

Claude aures tuas, ne audiant malum.

Fuge incauta verba.

Vanus sermo cito polluat mentem,

Facile agitur, quod libenter auditur.

Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat.

Nihil quod non expedit, sonus vocis prorumpat: hoc procedat

ex labijs, quod auri non polluat auditu.

Sermo vanus vana conscientia index est.

Qualis sermo ostenditur, talis & animus comprobatur.

Retice verbum, quod non adificat. Auris que otiosa verba non

reprimat, ad noxiam cito transit.

Paulatim crescunt vitia, & dum parva non cavemus, in magna prolabimur.

In loquendo & in tacendo peritus esto.

Disce quid loquaris, quid taceas: lingua tua non te perdat.

Oppone lingua tua claustra silentij.

CAPVT LXXIX.

DE BREVITATE HVIVS VITAE.

CHRISTVS.

Qui manducat me, & ipse vivet propter me.

JACOBVS.

Quaerim est vita vestra?

Vapor est ad modicum parens.

PAVLVS.

Id enim quod in praesenti est, inomentaneum est.

SALOMON.

Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura parias dies.

Vita dulcis longior erit.

Tempus nascendi, & tempus moriendi.

Nemo est qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam.

Ioan. 6
Iacob. 4
2. Cor. 4

Prov. 27

Eccles. 3
Eccles. 9

AUGVSTINVS.

Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur: aut ideo vivit, ne per illum bonus excrucietur.

HIERONYMVS.

Humana vite brevitatem, damnatio delictorum est.

Brevitas est hujus vite felicitas, modica est hujus seculi gloria.

Caduca est & fragilis temporalis potentia.

Dic ubi sunt Reges ubi imperatores? ubi Principes? ubi locupletissimi rerum? ubi potentes seculi?

Certe quasi umbra transierunt, & velut somnium evanuerunt.

Queruntur & non sunt.

Divitiae usque ad periculum ducunt.

Multi propter opes periclitantur, multi propter opes mors occurrat.

Toto ergo animo & odi & damnata quod diligit mundus.

Esto mortuus mundo, & mundus tibi.

Contemne vivens, quae post mortem habere non potes.

ISIDORVS.

Tantum enim in hac vita est licitum operari bonum.

Illis namque non iam operatio expectatur, sed retributio meritum.

Qui vita praesentis longitudinem non de suo spatio, sed ejus sine considerat, quam sit misera & brevis, satis utilis et parata.

Tela enim consummatur filis, & vita hominis extollitur diebus singulis.

Si longam vitam quaeris, ad eam tende vitam pro qua Christianus es; id est, aeternam.

Hec est enim vita immortalis: nam ista vita mortalis est.

Mori oportet hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo.

Tunc quisque vivere creditur, si secundum seculum moriens, in solo Deo vivere delectetur.

De mora vite istius tadium patitur iustus, eo quod ad desideratam patriam tarde perveniat.

Solicite debet unusquisque vivere, semper terminum vite sue considerare, ut huius seculi blanditias caveat.

Venturi exitus ignorantia incerta est: & dum mori quisque non estimat, tollitur.

Vnde festinet unusquisque, ne iniquitatibus suis rapiatur, simulque vita finiatur cum culpa.

Diabolus quos viventes incendit ad vitia, subito morientes pertrahere nititur ad tormenta.

Quamvis enim quisque in hac vita sit iustus, tamen dum de corpore isto egreditur, perimeatur ne dignus supplicio sit.

Nullus est enim homo sine peccato: nec quisquam potest de Deo esse securus iudicio, cum & de otiosis verbis reddenda sit ratio.

Finem iustorum optimum vocatio tranquilla commendat, ut ex eo intelligantur sanctorum habere consortium Angelorum, ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura solvantur.

Nihil est diu, nihil est longum, quod non in brevi finiatur. Impossibile est ut homo sis, & non guses angustia.

Nemo est qui in hoc seculo non doleat. Nullus est qui in hac vita positus non suspitet.

Malis omnia plena sunt.

CYPRIANUS.

Hac tempora terrena jam computat, qui aternalitatem de Deo sperat.

CAPUT LXXX.

DE LECTIONE.

CHRISTUS.

Qui legit, intelligat. Omnis autem cui multum est datum, multum quaretur ab eo.

PAULUS.

Attende lectioni & exhortationi doctrine: noli negligere gratiam, qua in te est.

Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est. Verbum Christi habitat in vobis abundanter.

JACOBUS.

Sciatis igitur bonum, & non scienti, peccatum est illi.

SALOMON.

Post industriam sequitur sapientia.

AUGUSTINUS.

Nutri animam tuam lectionibus divinis, parabis enim tibi mensam spiritualem.

HIERONYMUS.

Qui assidue in stat lectioni, in presenti quidem laborat, sed postea gratulabitur, cum caperit.

De amarum seminibus literarum dulces fructus cape. Prudens lector cavet semper superstitiosam intelligentiam, ut non ad suum sensum attemperet scripturas, sed scriptura jungat sensum suum, ut intelligat quid sequatur.

Illam studemus discere in terris, quorum nobis notitia per sevet in caelis.

Beatus est qui divinas scripturas legens verba vertit in opera, & nudam crucem nudus sequitur parva manibus & pedibus, & candido pectore pauperem se spiritu & operibus gloriatur.

GREGORIUS.

Scire etenim cuiquam quod non potest facere, poena magis quam virtus est.

Quanto enim quis in scriptura sacra proficit, tanto hec eadem scriptura proficit apud ipsum.

Tantum in sacro eloquio profectum invenies, quantum apud illud ipse profecerit.

ISIDORUS.

Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, & frequenter legere.

Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur. Cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur.

Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit. Que enim nescimus, lectione discimus.

Que autem discimus, meditationibus conservamus.

Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, quod intellectum mentis erudit, & quod a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.

Tanto una spes mortalitatis huius nobis vilescit, quanto amplius legendo, spes aterna claruerit.

Lector strenuus potius ad implendum qua legit, quam ad sciendum promptissimus esto.

Minor enim poena est nescire quid appetas, quam ea qua noveris non implere.

Sicut enim legendo scire concupiscimus, sic sciendo recta que didicimus, implere debemus.

Nemo potest sensum scriptura sacra cognoscere, nisi legendi familiaritate.

Quantum quisque magis in sacris eloquiis assiduus fuerit, tantum ex eis uberiori intelligentiam capit.

Quanto amplius in quamlibet artem homo conscendit, tanto magis ad hominem ars ipsa descendit.

Quidam habent intelligentia ingenium, sed negligunt lectionis studium: & quod legendo scire possunt, negligendo contemunt.

Quamvis sensus habitudo sit sequens, tamen lectio intellectum adhibet.

Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studij premium percipit: ita qui presertim sibi a Deo ingenium intelligentia negligit, condemnatione reus existit: quia donum quod accipit, despicit, & per desidiam derelinquit.

Quidam Dei iudicio donum scientia quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur.

Tardiores autem ideo, quod scire cupiunt, difficulter inveniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximum premium habeant retributionis.

Donum sine adjuvante Dei gratia quamvis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit.

Plerique in cacumine intelligentia vivaces existunt, sed loquendi inopia angustiantur.

Quidam vero in utrisque pollent.

Plerique scientia accepta scripturarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem utuntur, dum ex ipsa scientia extolluntur, & ibi peccant, ubi peccata mundare debuerunt.

Semper enim superbi legunt, & nunquam inveniunt.

Divina legis penetrabilia humilibus, & bene ad Deum incedentibus patent: pravis autem atque superbis clauduntur.

Quamvis divina eloquia in lectione arrogantibus aperta sint, in mysterio tamen clausa atque occulta sunt.

Sermo Dei fidelibus lux est, reprobis autem ac superbis quodam modo tenebre scit: & unde illi illuminantur, inde isti cecantur.

Nequaquam legem intelligit, qui carnaliter verba legis percurret, sed is qui eam sensu interiori intelligentia percipit.

Qui literam legis attendunt, eius occulta penetrare non possunt.

Ideo prohibetur Christianis simenta poetarum legere: quia per oblectamentum animarum fabularum, mentem excitant ad incedendum a libidinum.

Ideo libri sancti simplici sermone scripti sunt, ut non in sapientia verbi, sed in ostensione spiritus homines ad fidem perducerentur.

In lectione non verba, sed veritas est amanda.

Cum sit utilis ad instruendum lectio, adhibita tamen collatione majorem intelligentiam prabet.

Melius est enim conferre quam legere.

Quod enim obscurum est aut dubium, conferendo citius perspicitur.

Sicut instruere solet collatio, ita contentio destruit.

Cum opere vacat lectioni, lectio enim docet quid caveas.

Lectio ostendit quid attendas.

Multum proficis cum legis, si tamen facias quod legis. Vide ne quod perspicis, vivendo contemnas.

BASILIIUS.

Sicut enim in carnalibus scis aliter caro, ita ex divinis lectionibus interior homo nutritur ac pascitur.

FINIS SCINTILLARUM.